

บทที่ 6

ความหมายที่หลากหลายของ “ความเป็นลาว”
 ประสบการณ์อันหลากหลายต่อภาพยนตร์เรื่องหมากเตะ โลกตะลึง

งานวิจัยฉบับนี้ได้มุ่งสนใจศึกษาการประกอบสร้างความหมายต่อคำว่า “ลาว” ที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์เรื่องหมากเตะ โลกตะลึง เนื่องจากภาพยนตร์ดังกล่าวได้สร้างความหมาย “ลาว” ขึ้นมาจากจุดยืนของไทยดังที่วิเคราะห์มาแล้วในบทที่ 5 แต่ฝ่ายลาวเองได้ลุกขึ้นมาต่อต้านความหมายว่าด้วย “ลาว” ที่ถูกสร้างขึ้นในภาพยนตร์ จนทำให้ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องระงับการฉายและรีอัดส่วนที่เป็นลาวออกจากภาพยนตร์ทั้งหมด (สื่อบันทึกภาพยนตร์เรื่องหมากเตะริเทิร์นส, ดีวีดี) จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเห็นได้ว่าภาพยนตร์ไม่ได้เป็นเพียงสื่อบันเทิงแต่เป็นสนามรบทางวาทกรรมที่กระทบกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้อีกด้วย เห็นได้ว่าแม้ฝ่ายไทยมีอำนาจในการประกอบสร้างตัวบทเกี่ยวกับ “ลาว” ขึ้นมาในภาพยนตร์เรื่องหมากเตะ โลกตะลึง แต่ฝ่ายลาวก็มีอำนาจเข้าต่อสู้ทางความหมายว่าด้วย “ลาว” ที่เกิดขึ้นในตัวบทได้ด้วย ดังนั้น การทำความเข้าใจเรื่องการประกอบสร้างความหมายต่อคำว่า “ลาว” ในสื่อบันเทิงไทยจึงเป็นความละเอียดอ่อนที่ไม่ควรมองข้าม เพราะความขัดแย้งในโลกความหมายสามารถเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่ความขัดแย้งต่อความสัมพันธ์ไทย-ลาวในโลกความเป็นจริงได้

สำหรับในบทนี้ ผู้วิจัยมีเป้าหมายศึกษาการตีความของกลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวที่มีต่อ “ความเป็นลาว” ในตัวบทภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกตะลึง” เนื่องจากตามทัศนะของสจวร์ต ฮอลล์ (Hall, 1997) ได้กล่าวว่า “ความหมาย” เป็นเรื่องของปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจของหลายๆฝ่ายที่มีทั้งการยอมรับ ต่อรอง และต่อต้านต่อความหมายที่ดำรงอยู่ ไม่มีใครสามารถผูกขาดความหมายได้ ด้วยเหตุนี้แม้ผู้ส่งสารได้ลงรหัสความหมาย (encoding) เพื่อส่งรหัส (coding) ไปยังผู้รับสาร แต่รหัสความหมายที่ส่งไปสามารถถูกตีความได้หลายอย่างขึ้นกับปัจเจกแต่ละคนในการถอดรหัสความหมาย (decoding) ทำให้ความหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงและคลาดเคลื่อนไปจากเดิมอยู่ตลอดเวลา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือฮอลล์มองว่าการวิเคราะห์ภาษาแบบ โครงสร้างนิยมหรือการวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) เป็นการเชื่อในอำนาจของ โครงสร้างภาษามากเกินไป ทั้งๆที่ในความเป็นจริงแล้ว ในกระบวนการสื่อความหมายนั้นต้องมีการตีความ (interpretation) จากผู้รับสารเกิดขึ้นด้วย ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวปัจเจกก็สามารถมีอำนาจและเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่งกับรหัสความหมายที่ถูกส่งมาได้ด้วย เช่น การยอมรับ การต่อรอง หรือการต่อต้านความหมาย ดังนั้น การวิเคราะห์ “ภาพตัวแทน” ตามแนวคิดของฮอลล์จึงให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ทั้งใน

ระดับความหมายเชิงโครงสร้าง และการตีความในระดับปัจเจกของผู้รับสารไปพร้อมๆกัน เพื่อดูว่าความหมายในตัวบทถูกประกอบสร้างขึ้นมาอย่างไร ด้วยระบบคิดหรือแนวคิดอย่างไร และความหมายนั้นได้รับการตีความจากผู้รับสารกลุ่มต่างๆเหมือนหรือต่างกันอย่างไร และเพราะเหตุใด (how representation works) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำรหัสความหมายในตัวบทภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึงมาให้ผู้รับสารคนไทยและคนลาวตีความหมาย เพื่อพิจารณาอำนาจในการต่อสู้/ต่อรองของปัจเจกแต่ละกลุ่มที่มีต่อโครงสร้างความหมายในตัวบทภาพยนตร์ว่าใครมีอำนาจต่อสู้/ต่อรองทางความหมายได้มากกว่ากันและด้วยเงื่อนไขอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ไทย-ลาวในแง่มุมการต่อสู้ทางความหมายจากกรณีดังกล่าวได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

6.1 กลุ่มประชากรตัวอย่างในงานวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 89 คน เพื่อดูปฏิบัติการตีความของผู้รับสารต่อรหัสความหมาย “ความเป็นลาว” จากภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาว ยอมรับ ต่อรอง และต่อต้านความหมาย “ความเป็นลาว” ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึง เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร โดยกลุ่มตัวอย่างถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มคนไทย และกลุ่มคนลาว ดังนี้¹

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 35 คน แบ่งเป็น

- คนกรุงเทพฯและปริมณฑลจำนวน 24 คน
- คนอีสานและคนไทยที่อยู่ใกล้ชายแดนไทย-ลาวจำนวน 9 คน
- คนไทยในประเทศลาวจำนวน 2 คน

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว มีจำนวนทั้งสิ้น 54 คน แบ่งเป็น

- คนลาวในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ จำนวน 22 คน
- คนลาวในพื้นที่นอกนครหลวงเวียงจันทน์ จำนวน 25 คน
- คนลาวในกรุงเทพฯ จำนวน 7 คน

---

¹ ผู้วิจัยขอปกปิดนามจริงของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดไว้เป็นความลับ เพื่อมิให้เกิดผลกระทบทางใดทางหนึ่งต่อผู้ให้สัมภาษณ์

6.1.1 กลุ่มตัวอย่างคนไทย

จากกลุ่มตัวอย่างคนไทยทั้งสิ้น 35 คน ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างมีเป้าหมายโดยใช้เกณฑ์พื้นที่และกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นกลุ่มคนพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล กลุ่มคนพื้นที่อีสาน และกลุ่มคนไทยในประเทศลาว ลักษณะกลุ่มประชากรมีความหลากหลายทางเพศ อายุ อาชีพ วุฒิการศึกษา และการมีประสบการณ์เกี่ยวกับลาวทั้งที่เป็นประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อม ประสบการณ์ทางตรง (direct experience) ได้แก่ การรู้จักคนลาว การเดินทางไปประเทศลาว และการย้ายไปอยู่ที่ประเทศลาว เป็นต้น ส่วนประสบการณ์ทางอ้อม (indirect experience) ได้แก่ ประสบการณ์ผ่านสื่อ (mediated experience) ต่างๆ เช่น สื่อบุคคลที่มาเล่าให้ฟัง สื่อมวลชนของไทย และสื่อมวลชนของลาว เป็นต้น วิธีการหาข้อมูลใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม (group interview) และรายบุคคล (individual interview) เป็นหลัก พร้อมกับการสังเกตการณ์ (observation) ลักษณะกลุ่มประชากรของกลุ่มตัวอย่างคนไทยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 6.1

แสดงรายละเอียดกลุ่มประชากรตัวอย่างคนไทย

กลุ่มตัวอย่าง	ข้อมูล
คนกรุงเทพฯและปริมณฑล ²	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มตัวอย่างมีทั้งสิ้น 25 คน เพศชายและหญิง อายุตั้งแต่ 20-50 ปี วุฒิการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จนถึงปริญญาโท ประกอบด้วยอาชีพรับราชการ ธุรกิจส่วนตัว ทำงานเอกชน นิสิตนักศึกษา และรับจ้างทั่วไป มี/ไม่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับลาวแต่มีประสบการณ์ทางอ้อมเกี่ยวกับลาวทุกคน

² ต่อจากนี้ผู้วิจัยเรียกกลุ่มตัวอย่างนี้อย่างสั้นๆว่า “กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ” หรือ “กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ” โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯระหว่างวันที่ 29 สิงหาคม - 8 กันยายน 2550

กลุ่มตัวอย่าง	ข้อมูล
<p>คนอีสานและคนไทยที่อยู่ ใกล้ชายแดนไทย-ลาว</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● คนอีสานท้องถิ่น³ สัมภาษณ์กลุ่มคนจังหวัดอุดรธานี 6 คน เพศชายและหญิง อายุระหว่าง 25-65 ปี วุฒิการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 –ปริญญาโท ประกอบด้วย อดีตข้าราชการป่าไม้ อดีตนายธนาคาร ข้าราชการป่าไม้ เจ้าของธุรกิจร้านหนังสือ เจ้าของร้านตัดเสื้อ และประธานชุมชนฯ มีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับลาว มี/ไม่มีประสบการณ์ในกรุงเทพและต่างประเทศ ● คนอีสานในกรุงเทพฯ⁴ จำนวน 1 คน ชื่อ สงวน เพศชาย เป็นชาวจังหวัดมหาสารคาม อายุ 63 ปี อดีตนักการภารโรง ใช้ชีวิตในกรุงเทพมากกว่าบ้านเกิดที่อีสาน ไม่เคยเดินทางไปลาวแต่รู้จักสนิทสนมกับนักศึกษาลาวที่มาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ● คนไทยที่อยู่ติดชายแดนไทย-ลาว⁵ สัมภาษณ์คนเชียงราย 1 คน ชื่อ ประชา เพศชาย อายุ 40 ปี อาชีพขับรถโดยสารบริเวณชายแดนไทย-ลาว อ. เชียงของ จังหวัดเชียงราย มีประสบการณ์ตรงกับลาว ไม่เคยไปกรุงเทพ/ต่างประเทศ
<p>คนไทยในประเทศลาว⁶</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ชื่อ เอื้อย เพศชาย อายุ 35 ปี เป็นคนกรุงเทพฯ ย้ายมาทำธุรกิจเกสต์เฮาส์ที่หลวงพระบางมาเป็นเวลา 3 ปี ● ชื่อ ปอน เพศชาย อายุ 33 ปี เป็นคนกรุงเทพฯ ย้ายมาร่วมหุ้นเปิดสปาและเกสต์เฮาส์ที่หลวงพระบางมาเป็นเวลา 9 เดือน

³ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนอีสานท้องถิ่นที่จังหวัดอุดรธานี เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2550

⁴ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนอีสานในกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2550

⁵ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่อยู่ติดชายแดนไทย-ลาว ที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2550

⁶ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาวที่แขวงหลวงพระบาง ประเทศลาว เมื่อวันที่ 21 และ 22 สิงหาคม 2550

6.1.2 กลุ่มตัวอย่างคนลาว

จากกลุ่มตัวอย่างคนลาวทั้งสิ้น 54 คน ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างมีเป้าหมายโดยใช้เกณฑ์พื้นที่ความใกล้เคียงจากเมืองหลวงของลาวเป็นหลัก การแบ่งกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นคนลาวในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ คนลาวในพื้นที่นอกนครหลวงเวียงจันทน์ และคนลาวในกรุงเทพฯ ลักษณะกลุ่มประชากรมีความหลากหลายทางเพศ อายุ อาชีพ วุฒิการศึกษา และการมีประสบการณ์เกี่ยวกับไทยทั้งที่เป็นประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อม ประสบการณ์ทางตรง (direct experience) ได้แก่ การรู้จักคนไทย การเดินทางไปประเทศไทย และการย้ายไปพำนักที่ประเทศไทย เป็นต้น ส่วนประสบการณ์ทางอ้อม (indirect experience) ได้แก่ ประสบการณ์ผ่านสื่อ (mediated experience) ต่างๆ เช่น สื่อบุคคลที่มาแล้วให้ฟัง สื่อมวลชนของไทย และสื่อมวลชนของลาว เป็นต้น วิธีการหาข้อมูลใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม (group interview) และรายบุคคล (individual interview) เป็นหลัก พร้อมกับการสังเกตการณ์ (observation) ลักษณะกลุ่มประชากรของกลุ่มตัวอย่างคนลาวมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 6.2

แสดงรายละเอียดกลุ่มประชากรตัวอย่างคนลาว

กลุ่มตัวอย่าง	ข้อมูล
คนลาวในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ ⁷	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มตัวอย่างมีทั้งสิ้น 22 คน เพศชายและหญิง อายุตั้งแต่ 14-56 ปี วุฒิการศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 –ปริญญาโท ประกอบด้วยอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจส่วนตัว ทำงานเอกชน นักเรียน นักศึกษา และรับจ้างทั่วไป มี/ไม่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับไทยและต่างประเทศ แต่มีประสบการณ์ทางอ้อมเกี่ยวกับไทยทุกคน

⁷ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว เมื่อวันที่

กลุ่มตัวอย่าง	ข้อมูล
คนลาวในพื้นที่นอกนครหลวงเวียงจันทน์	<ul style="list-style-type: none"> ● คนลาวในพื้นที่วังเวียง⁸ จำนวน 7 คน เพศชายทั้งหมด อายุระหว่าง 28-36 ปี วุฒิการศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 – ปริญญาโทประกอบด้วยอาชีพข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจส่วนตัว และรับจ้างทั่วไป มี/ไม่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับไทยและต่างประเทศ แต่มีประสบการณ์ทางอ้อมเกี่ยวกับไทยทุกคน ● คนลาวในพื้นที่ตัวเมืองหลวงพระบาง⁹ จำนวน 16 คน เพศชายและหญิง อายุระหว่าง 16-65 ปี วุฒิการศึกษาตั้งแต่ไม่ได้เรียนหนังสือ –ปริญญาตรี ประกอบด้วยอาชีพข้าราชการ ธุรกิจส่วนตัว แม่บ้าน ทำไร่นา และรับจ้างทั่วไป มี/ไม่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับไทยและต่างประเทศ แต่มีประสบการณ์ทางอ้อมเกี่ยวกับไทยทุกคน ● คนลาวในพื้นที่ปากแขวง¹⁰ จำนวน 1 คน ชื่อ เต๋ป เพศหญิง อายุ 18 ปี การศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อาชีพบริการอาหารและนำดื่มในเรือที่เดินทางไปปากแขวง-ห้วยทราย ไม่เคยเดินทางข้ามมาฝั่งไทยแต่นิยมรับสื่อจากไทย ● คนลาวในพื้นที่ห้วยทราย¹¹ (ติชชายแดนจังหวัดเชียงราย) จำนวน 1 คน ชื่อ น้อย เพศหญิง อายุ 30 ปี อาชีพดูแลบ้านพักนักท่องเที่ยว มีประสบการณ์ข้ามฝั่งมาไทยและนิยมรับสื่อจากไทย

⁸ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่วังเวียง ประเทศลาว เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2550

⁹ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่หลวงพระบาง ประเทศลาว เมื่อวันที่ 20 และ 22 สิงหาคม 2550

¹⁰ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่ปากแขวง ประเทศลาว เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550

¹¹ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่ห้วยทราย (ชายแดนไทย-ลาว) ประเทศลาว เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2550

กลุ่มตัวอย่าง	ข้อมูล
คนลาวในกรุงเทพฯ	<ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ¹² จำนวน 4 คน เพศชาย และหญิง อายุตั้งแต่ 22-28 ปี วุฒิการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 –มัธยมศึกษาปีที่ 3 ภูมิลำเนาจากแขวงสาละวัน เข้ามาทำงานเป็นลูกจ้างในกรุงเทพฯเป็นเวลาตั้งแต่ 4-10 ปี ● กลุ่มนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ¹³ จำนวน 3 คน เพศชายและหญิง อายุตั้งแต่ 23-30 ปี วุฒิการศึกษาปริญญาโท ประกอบด้วยอาชีพแพทย์ และนักกฎหมาย เป็นนักเรียนทุนไทยมาจากนครหลวงเวียงจันทน์ ศึกษาต่อคณะแพทยศาสตร์ศิริราช และคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กลุ่มตัวอย่างทั้งคนไทยและคนลาว จะได้รับการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการตีความหมายว่า ด้วย “ความเป็นลาว” โดยเริ่มจาก

- 1) การสอบถามถึงประสบการณ์ก่อนหน้าของผู้รับสารที่มีต่อนิยามความหมาย “ความเป็นลาว”
- 2) หลังจากนั้นผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างบางฉากของภาพยนตร์เรื่อง หมากเตะ โลกตะลึง ที่ใส่รหัสว่าด้วย “ความเป็นลาว” ลงไป ให้กลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวได้รับชม เพื่อดูปฏิกิริยาการต่อสู่ทางความหมายของกลุ่มตัวอย่างต่างๆที่มีต่อตัวบทภาพยนตร์ว่า เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และเพราะเหตุใด

¹² สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในประเทศไทย ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2550

¹³ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในประเทศไทย ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2550

6.2 นิยาม “ความเป็นลาว” จากประสบการณ์เดิมของกลุ่มตัวอย่าง

ความคิดของผู้คนส่วนใหญ่ไม่ได้เริ่มขึ้นจากศูนย์ ประสบการณ์เดิมมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดความคิดในเรื่องต่างๆของผู้คน ดังนั้นก่อนที่จะให้กลุ่มตัวอย่างรับชมภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ผู้วิจัยจึงได้ตั้งคำถามว่า “เมื่อนึกถึงลาวคิดถึงอะไร” เพื่อให้ได้เห็นถึงต้นตอทางความคิดเกี่ยวกับ “ลาว” ของกลุ่มตัวอย่างที่จะสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวมีประสบการณ์ก่อนหน้าเกี่ยวกับ “ความเป็นลาว” ที่เหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

6.2.1 กลุ่มตัวอย่างคนไทย

กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เป็นคนกรุงเทพฯ คนอีสาน คนไทยที่อยู่ใกล้ชายแดนไทยลาว และคนไทยในลาว มีนิยามต่อคำว่า “ลาว” แตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯมีการสร้างความหมายเกี่ยวกับ “ความเป็นลาว” หลากหลายทั้งด้านบวกและด้านลบ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างคนอีสานและกลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาวมีแนวโน้มสร้างความหมายด้านบวกมากกว่า

คำตอบที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯเกี่ยวกับความหมายด้านลบ ได้แก่ การให้คำอธิบายว่า “ลาว” หมายถึง “คนรับใช้” “แรงงาน” “โง่งงเซ่อๆ” “ความเป็น” “ความไม่รู้เรื่อง” “คนอีสาน” “เล็ยว (ไร้รสนิยม)” “เด็กปี้ม” “ค่าครองชีพต่ำ” “ประเทศที่ล้ำหลังกว่าไทยหลายสิบปี” “ต่างจังหวัดของไทย” “ความด้อยพัฒนา” “ความไม่ทันสมัย” และ “ประเทศเกษตรกรรม” เป็นต้น ส่วนความหมายด้านบวก ได้แก่ “คนสู้ชีวิต” “ผู้คนที่มีความตั้งใจบริสุทธิ์” “คนที่น่ารัก” “ประเทศเพื่อนบ้าน” “ความเจียมตน” “ชีวิตพอเพียง” และ “ชีวิตเรียบง่าย” เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการให้ความหมายลาวในด้านบวกแต่ก็กำหนดให้ลาวมีสถานะด้อยกว่าไทย เช่น ลักษณะความเป็นชนชาติแบบดั้งเดิม ได้แก่ “ชีวิตที่ยังไม่ถูกปรุงแต่ง” “ชนชาติ” “ป่าไม้” และ “แม่น้ำโขง” เป็นต้น และลักษณะความแปลกที่หาได้ยาก (exoticism) เช่น “นำไปเที่ยว” “ดินแดนที่ยังบริสุทธิ์” “ประเทศที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง” “ประเทศที่รักษาประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตัวเองได้” และ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่หลวงพระบาง” เป็นต้น

สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนอีสานและคนไทยที่อยู่ใกล้ชายแดนไทย-ลาวมีการสร้างภาพตัวแทน “ความเป็นลาว” ในแง่บวกเป็นส่วนใหญ่ คำตอบที่ได้ ได้แก่ “บ้านพี่เมืองน้อง” “ชนชาติ” “ชีวิตพอเพียง” และ “ประเทศที่รักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมประจำชาติเอาไว้ได้” เป็นต้น ส่วนคำตอบจากกลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว พบว่า ต้องแบ่งออกเป็นสองช่วง คือ ช่วงก่อนย้ายไปอยู่ที่ลาวและช่วงหลังย้ายไปอยู่ที่ลาว โดยกลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาวทั้งสองคนที่

เป็นคนกรุงเทพฯ ตอบว่าก่อนย้ายมาอยู่ที่ลาวมองว่า “ลาวตลก” “ไม่เจริญเหมือนอีสาน” “ค่าครองชีพต่ำ” และ“เป็นเมืองเล็กๆที่เงียบสงบ” แต่หลังย้ายมาอยู่ที่ลาวมองว่า “ลาวมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย” “สันโดษ” และ “คนลาวรักเกียรติและศักดิ์ศรีของตน” เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัย พบข้อสังเกตประการหนึ่งว่า คำตอบของกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ หลายรายที่มีประสบการณ์ตรงและประสบการณ์ผ่านสื่อเกี่ยวกับคนอีสาน มักสับสนระหว่าง “ไทยอีสาน” กับ “ลาว” ตัวอย่างเช่น

- ผู้วิจัย รู้จักคนลาวหรือไม่
 อ้อย รู้จักครับ เป็นลุงที่ทำงาน (ซึ่งเป็นลูกจ้างมหาวิทยาลัย)
 ผู้วิจัย คนลาวจริงๆนะ
 อ้อย อ้อ ถ้าคนลาว ไม่รู้จักเลยครับ
 ผู้วิจัย พูดถึงลาวคิดถึงอะไร
 อ้อย รู้สึกว่าเป็นอะไรที่ไม่ทันสมัยเท่าไร ความไม่รู้เรื่อง ความเป็น
 ผู้วิจัย ไม่เคยรู้จักคนลาว รู้ได้อย่างไรว่าคนลาวเป็นแบบนี้
 อ้อย จากมุขตลกในรายการโทรทัศน์ที่ล้อเลียนว่าเป็นขี้เกียจ เอาคนอีสานมาอยู่ในสถานการณ์ที่ตัวเองไม่รู้เรื่อง เจอสถานการณ์ยากๆที่ตัวเองไม่เคยเห็น ทำเป็นตลกๆ เป็นแก๊งที่เห็นบ่อยมาก ทำให้เชื่อว่าคนลาวน่าจะมียู๋แบบนี้จริงๆ

(กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างข้างต้นมองว่า “ลาว” คือ “อีสาน” เพราะคำถามแรกที่ผู้วิจัยถามว่ารู้จัก “คนลาวหรือไม่” ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบทันทีว่า “รู้จักครับ เป็นลุงที่ทำงาน” ทั้งๆที่ลุงที่รู้จักนั้นเป็นคนจังหวัดมหาสารคาม ชื่อ “สงวน” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนอีสานของผู้วิจัย หลังจากนั้นเมื่อถามเรื่องเกี่ยวกับคนลาว “อ้อย” ได้ใช้คำว่า “ลาว” และ “อีสาน” สลับไปมาเสมือนเป็นคำที่สามารถใช้แทนกันได้ และไม่เพียงแต่ “อ้อย” เท่านั้น กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯหลายคนมีแนวโน้มเหมารวมว่าคนอีสานคือลาวเช่นเดียวกัน ได้แก่ “สมศรี” “เชาวลิต” และ “เมธ” เป็นต้น โดยกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯมักอ้างถึงสื่อไทยและคนอีสานบางกลุ่มที่มักพูดว่า “อีสานคือลาว” ทำให้คิดว่า “อีสานกับลาว” คือพวกเดียวกัน

“ที่รู้จักลาวครั้งแรกรู้จักจากสื่อต่างๆไป อย่างทีวีก็เห็นว่าลาวเป็นประเทศเล็ก ประเทศเพื่อนบ้านที่พัฒนาน้อยกว่าเรา เด็กๆมองว่าลาวคืออีสาน เราไปเห็นภาพจากสื่อว่าคนอีสานบอกว่าเป็นลาว ลาวก็เลยคืออีสาน ลาวก็คือภาษาอีสาน แต่พอโตขึ้นมาเรารู้ลาวก็คือประเทศหนึ่งที่อยู่ใกล้ๆกัน”

(เอ๋, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“พูดถึงลาวจะนึกถึงคนงานที่บ้าน เพราะเค้ามาจากอีสาน เค้าก็ชอบพูดว่าเค้าพูดภาษาลาว เราก็ฟังใจคิดว่าเค้าอยู่ที่เดียวกัน แต่จริงๆแล้วไม่ใช่ นะ เป็นความเชื่อผิดๆตั้งแต่เด็กๆ...แต่คนอีสานชอบพูดว่าเค้าพูดภาษาลาว พี่ได้ยินแบบนี้มาตลอด”

(ใหญ่, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ

ที่ดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

ดังนั้น ส่วนหนึ่งของภาพตัวแทน “ความเป็นลาว” ในสายตาของกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯจำนวนไม่น้อยจึงได้รวมเอาภาพลักษณ์ “ความเป็นอีสาน” ใส่เข้าไปในความหมายของ “ความเป็นลาว” ด้วย แต่นิยามเช่นนี้ไม่ได้ถูกตีความ/รับรู้ในกลุ่มตัวอย่างคนอีสานท้องถิ่น ที่สามารถแยกแยะได้ว่า “ไทยอีสาน” ไม่ใช่ “ลาว”

“เราก็ไม่ชอบให้ใครมาล้อว่าเป็นลาว เพราะว่าเราก็ไม่ใช่ลาวนี่นา เราเป็นอีสาน จะว่าคนลาวได้ไง ใครมาพูดว่าผมเป็นลาวผมก็บอกว่า ลาวพ้อมิ่งสิ ผมคนภาคอีสาน ลาวต้องอยู่อีกฟากของแม่น้ำโขง โน้น คนอีสานเป็นคนไทย (เน้น) คนไทยอีสาน”

(รักษัพงษ์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ การศึกษาภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างคนไทยโดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯหลายคนไม่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับ “ลาว” แต่ก็สามารถจินตภาพ “ความเป็นลาว” ขึ้นมาได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ตั้งคำถามกลุ่มตัวอย่างคนไทยว่า “ท่านรู้จักลาวมากน้อยแค่ไหน และประสบการณ์ที่ได้รับเกี่ยวกับลาวได้มาอย่างไร” เพื่อพิจารณาว่าประสบการณ์ที่ต่างกันของตัวอย่าง และช่องทางการรับรู้เกี่ยวกับ “ความเป็นลาว” ที่ต่างกันนั้นได้ทำให้กลุ่มตัวอย่างคนไทยประกอบสร้างภาพตัวแทน “ความเป็นลาว” ออกมาอย่างไรบ้าง คำตอบที่ได้ พบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯค่อนข้างมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับ “ลาว” น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างคนอีสานและกลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว แม้กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯจะมีทั้งที่ได้รับประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อมก็จริง แต่ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯมีแนวโน้มไม่สนใจเรื่องราวของ “ลาว” แต่มีแรงบันดาลใจในการมองไปที่โลกตะวันตกมากกว่าโดยอ้างว่า

“จะรับข่าวจากไหนล่ะ มันไม่มี...(หัวเราะ) บ้านไม่ได้อยู่ติดฝั่งแม่น้ำโขงนี่นา แล้วอีกอย่างลาวก็ไม่สื่อสารออกมาด้วย และคนไทยก็ไม่ได้สนใจเค้าด้วย แต่ตะวันตกเรารับเยอะเพราะเค้าส่งมา สื่อสารถึงกันได้ง่าย ผ่านอินเทอร์เน็ต อีกอย่างไม่รู้ว่าจะศึกษาลาวไปทำไม งานการที่ทำก็ไม่ได้ต้องใช้ข้อมูลเกี่ยวกับลาวมากนัก แต่ของตะวันตกมันต้องใช้ข้อมูลตรงนั้นมาทำมาหากินได้เยอะกว่า”

(ป๊อ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ไม่สนใจข่าวเกี่ยวกับลาวเลยครับ เพราะรู้สึกว่าการมีบทบาทกับเราก่อนข้างน้อย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ หรือการสร้างปัญหาความวุ่นวายกับเราก็น้อยเหมือนกัน ไม่เหมือนกับพม่า เขมร ในความรู้สึกก็คือ ลาวเค้าก็ไม่ค่อยมาอยู่กับเรา ต่างคนต่างอยู่”

(อ้อย, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“เห็นจากข่าวบ้าง แต่ไม่สนใจมาก เพราะลาวไม่น่าสนใจเหมือนยุโรปที่มีสื่อออกมา มีการคิดค้นยาใหม่ๆออกมา ขยายพันธุ์สัตว์ แต่ประเทศเพื่อนบ้านของเราไม่ค่อยมีสื่อออกมาเท่าไร”

(เชาวลิต, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ประเทศเค้าค่อนข้างปิด เราก็เลยไม่รู้ว่าเป็นประเทศเค้ามีอะไรบ้าง หลังๆถึงมีให้เข้าไปเที่ยวหลวงพระบาง เวียงจันทน์ น้ำตกคอนพะเพ็ง เราถึงได้ไปกัน สมัยก่อนเค้าค่อนข้างปิด”

(ไหญ่, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่ดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

“ผมรู้เรื่องลาวน้อย เพราะว่าบทบาททางการเมืองของลาวไม่เด่น ลาวค่อนข้างเงียบ
อย่างทีอเมริกาจับผู้นำของลาวที่ชื่อวังเปา ถามว่าอยู่ในความสนใจไหม ก็ไม่ ทั้งที่
เค้าก็ดัง นั่นเพราะว่ามันเงียบ เราไม่ค่อยได้สนใจรายละเอียดเล็กๆ มันอยู่นอกเหนือ
ความสนใจที่เราจะไปตามว่าเกิดอะไรขึ้น”

(นำ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“เปิ้ลไม่ค่อยรู้เรื่องราวของประเทศลาวเท่าไร ถ้ามีรายการสารคดีก็น้อย ถ้าเทียบ
กับเวียดนาม แต่ก่อนก็ไม่ได้มีข่าวเกี่ยวกับเวียดนาม แต่เดี๋ยวนี้รับรู้ว่าไอ้โห
เศรษฐกิจเข้าฟุ้งขนาดนี้ บ้านเมืองเค้าเจริญขนาดนี้ นำประเทศเราไปแล้วเสียอีกใน
อีกไม่กี่ปีข้างหน้า นั่นคือภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนไปของเวียดนาม แต่ลาวเปิ้ลไม่ค่อย
ได้รับ”

(เปิ้ล, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

สำหรับประสบการณ์ทางอ้อมเกี่ยวกับลาวของกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯส่วนใหญ่
ได้มาจากเว็บไซต์ หนังสือแนะนำการท่องเที่ยวลาว การดูหนังละคร การชมสารคดี และการพูดคุย
กับคนที่เคยไปเที่ยวลาว ที่มีพูดถึงถึง “ความเป็นธรรมชาติ” “ความด้อยพัฒนา” “ความล้าหลัง” และ
“ความยากจน” ของลาว โดยกลุ่มคนกรุงเทพฯที่ชื่นชอบ “ความเป็นลาว” มักมองลาวแบบโหยหา
ถึงอดีต (nostalgia) และอยากกลับไปรำลึกถึงความสุขแบบเก่าๆที่เลือนหายไป ความรู้สึกของกลุ่ม
ตัวอย่างคนกรุงเทพฯจึงมีทั้งด้านรังเกียจความเป็นลาวแต่ก็ทำให้หวนคิดถึงชีวิตในอดีต ดังบท
สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“รับรู้จากข่าวต่างๆ จากสื่อทางโทรทัศน์ ที่รายการต่างๆไปถ่ายทำที่ลาว มันดู
เก่าๆ”

(โจ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“พูดถึงลาวก็จะนึกถึงบ้านนอก บ้านโทรมๆ เหมือนในหนังสือเรื่องลูกอีสาน”

(ต้น, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่จบปริญญาตรีด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, สัมภาษณ์)

“คนที่ไปแล้วกลับมาเล่าให้ฟัง อย่างเรื่องการใช้เงินของเค้า คือ ค่าเงินของเค้าก็อ่อนกว่าเรา เค้าใช้เงินกิบ พกเงินเป็นพอนๆเป็นแสนๆ เวลาไปไหนที่ก็ขึ้นสามล้อ ซึ่งประเทศเรามีรถไฟใต้ดิน มีรถไฟฟ้าแล้ว แต่เค้าก็ยังเป็นสามล้อถืออยู่ เค้าคือพัฒนาดีกว่าเรา คุณเค้ายังไม่ค่อยเจริญเท่าเรา”

(ใหม่, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ผมอยากไปหลวงพระบาง เพราะว่าเคยดูในเน็ตและเพื่อนที่เคยไปมาแล้วบอกว่าสวยมากเพราะเป็นเมืองมรดกโลก บ้านเมืองเก๋ๆย้อนไปสมัยกรุงเทพสามสิบปีที่แล้ว ส่วนตัวผมชอบธรรมชาติอะไรที่แอนติคๆ ชอบอะไรที่เดิมๆเก๋ๆเพราะว่าบ้านเราหาดูได้น้อย”

(เจี๊ยบ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ส่วนการเรียนรู้ผ่านระบบการศึกษาของไทยนั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯจดจำเรื่องราวของประเทศลาวได้น้อยมาก โดยกลุ่มตัวอย่างอ้างว่าตำราเรียนของไทยให้ความสำคัญกับพม่ามากกว่าลาว

“ในตำราเรียนจำอะไรไม่ได้เลย รู้เรื่องเกี่ยวกับลาวมาจากเพื่อนมากกว่า”

(ป๊อ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ถ้าเป็นตำราเรียนเท่าที่จำได้นะครับ...ก็น่าจะเป็นลาวเป็นคู่แข่งทางด้านกาสิโน ส่วนประวัติศาสตร์ที่จำได้คล้ายคลึงคลาก็เป็นเรื่องพระแก้วมรกตที่ไปเอามาจากลาว”

(อ้อย, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ตำราเรียนเราก็ปิด จริงๆนะ ประวัติศาสตร์เราสอนแต่ไทยกับพม่าทั้งนั้นเลย แต่ไม่เคยสอนประวัติศาสตร์ไทยลาว ลาวเรียนแค่ว่าด้านตะวันออกของไทยติดลาวมีแม่น้ำโขงกั้น จบ แต่พม่ามีบรมราชมาพินยยะ ไม่เคยเรียนเลยว่าไทยลาวมีภูเขาอะไรกันอยู่บ้าง”

(หนึ่ง, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่เคยดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

“ผมว่าไทยกับลาวไม่เคยรบกันซะใหม่ครับ”

(โจ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

แม้แต่กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯที่เคยทำงานร่วมกันกับคนลาวก็ยอมรับว่ารู้จักลาวค่อนข้างน้อย หรือกลุ่มตัวอย่างที่เคยไปท่องเที่ยวประเทศลาวมาแล้วก็รู้แต่เพียงว่าสถานที่ท่องเที่ยวในลาวเป็นอย่างไรบ้าง ส่วนข้อมูลเชิงลึกอื่นๆ เช่น ประวัติศาสตร์ และการเมืองการปกครองนั้นแทบไม่รู้อะไรเลย

“เมื่อก่อนคิดว่าลาวคือคนอีสาน แล้วไม่เคยสนใจเลย คือรู้อย่างเดียวว่าข้ามประเทศไทยไปก็เป็นประเทศลาว แต่ไม่เคยรู้อะไรเลย ไม่ใช่ไม่มีข้อมูล รู้แต่ว่ามันไม่ได้สนใจมากกว่า...ขนาดลูกไฟพญานาค เชื้อไหม เราก็ไม่ได้คิดถึงลาวนะ เราคิดถึงแค่นองคาย มันสุดอยู่แค่นั้น เราไม่เคยรู้อะไร...ประธานประเทศชื่ออะไรยังไม่รู้เลย”

(หนึ่ง, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ

ที่เคยดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

“เส้นทางมิตรรรมชาติเต็มไปหมด ผมชอบมาก ดันไม้เยอะมากและมีหมอกลอย”

(เจียบ, นักท่องเที่ยวไทยที่เคยขับรถจี๊ปท่องเที่ยวประเทศลาว, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันข่าวลุ่มแม่น้ำโขงของสถานีโทรทัศน์ช่องทีไอทีวี และศิลปินวงการบันเทิงของลาวเข้ามาแพร่หลายในเมืองไทยมากขึ้น ทำให้กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯได้รู้จักลาวในมุมใหม่ๆมากขึ้น

“ดูข่าวช่องทีไอทีวี ลุ่มน้ำโขง คือมีโอกาสก็ดู แต่ไม่ได้ติดตามเสมอ ก็จะรับรู้ตรงนั้นว่าอะไรไปถึงไหน”

(นำ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“รู้จักลาวมากขึ้น ก็จากทีไอทีวี ข่าวลุ่มแม่น้ำโขง ละครเพลงรักริมฝั่งโขง นางเอกน่ารักๆ ร้องเพลงเพราะ เก่ง”

(วรรณ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ

นายจ้างแรงงานไทยอีสานและลาว, สัมภาษณ์)

“ตอนนี้เค้ามีวงร็อกด้วยนะ อย่างวงเซล ตอนแรกฟังไม่รู้เลยว่านี่เป็นเพลงลาว แต่พอ ฟังดีๆ เออใช่ภาษาลาวจริงๆ”

(พร, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ นายจ้างแรงงานลาว, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯข้างต้น เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคน กรุงเทพฯมีความรู้เกี่ยวกับลาวค่อนข้างจำกัด โดยอ้างว่าข้อมูลข่าวสารต่างๆเกี่ยวกับลาวไม่มีความ น่าสนใจ ไม่มีประโยชน์ต่อการทำงาน อีกทั้ง “ลาว” เป็นประเทศที่ค่อนข้างปิดตัวเองจากโลก ภายนอกทำให้คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับลาวมากนัก การรับรู้ลาวในสายตา กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯส่วนใหญ่เป็นเรื่องการท่องเที่ยว ความช่วยเหลือลาวจากฝั่งไทย และ บทบาทของตัวละครลาว-อีสานในสื่อบันเทิงไทย ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯจึงมีแนวโน้ม ประกอบสร้าง “ภาพตัวแทน” ความเป็นลาวในลักษณะเดียวกับการประกอบสร้าง “ความเป็นลาว” ผ่านสื่อต่างๆของไทยที่ปรากฏออกมาอย่างหลากหลาย เช่น ภาพคนรับใช้ ภาพแรงงาน ภาพคน อีสาน ภาพคนโง่ๆเซ่อๆเป็นๆ ภาพเสี่ยว (ไร้รสนิยม) ภาพคนสู้ชีวิต ภาพต่างจังหวัดของไทย ภาพ ความด้อยพัฒนา ภาพดินแดนที่ยังบริสุทธิ์ ภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภาพประเพณีและ วัฒนธรรมดั้งเดิม ภาพชีวิตเรียบง่าย และภาพธรรมชาติและป่าไม้ เป็นต้น

2) กลุ่มตัวอย่างคนอีสานท้องถิ่น และคนไทยที่อยู่ใกล้ชายแดนไทย - ลาวถือเป็นกลุ่ม ตัวอย่างที่มีทั้งประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อมเกี่ยวกับลาวอยู่พอสมควร เนื่องจากมี ประสบการณ์ร่วมกับคนลาวหลายด้าน ทั้งทางด้านวัฒนธรรม ดำเนินพื้นบ้าน ความเป็นเครือญาติ การทำมาค้าขาย และการไปมาหาสู่กัน ทำให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมและมีการพบปะพูดคุยกัน อยู่เป็นประจำ

“วัฒนธรรมประเพณีมันใกล้ชิดกันมาก การแต่งตัว ภาษา วัฒนธรรม แทบจะ เหมือนกัน”

(จรรยาภรณ์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

“เวลาฝั่งโน้น (ห้วยทราย) มีงานเลี้ยง เค้าก็มาเรียกไปร่วมงานด้วย เค้าร้องเพลง ของเค้า เค้าร้องเพลงของเรา คุยไปคุยมาแต่งงานกันไปหลายคู่ก็มี”

(ประชา, กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ที่อยู่ติดชายแดนไทย-ลาว บริเวณเชิงของ-ห้วยทราย, สัมภาษณ์)

“คนเฒ่าคนแก่เล่าให้ฟัง ผมยังจำได้อยู่เลย มีเยอะครึบ เป็นนิทานเลยว่า มีพญานาค
อะไอย่างนี้ขึ้นมา มีพญานาคสู้รบ แล้วเราก็สู้เขาไม่ได้”

(สงวน, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน
ที่มาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ เกือบ 40 ปี, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยสังเกตจากการตอบคำถามสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างคนอีสานท้องถิ่นและคน
ไทยที่อาศัยอยู่ใกล้ชายแดนไทย-ลาวว่าสามารถพูดถึง “ลาว” ได้อย่างคล่องแคล่วพร้อมกับมีข้อมูล
หลักฐานจากประสบการณ์จริงมารองรับเป็นส่วนใหญ่ อาทิ

“ถ้าไปฝั่งโน้น (เวียงจันทน์) รถเก่าไม่ค่อยมี มีแต่รถมือสี่ห้าทั้งนั้น ลำหน้าเราอีก
เขาขับมาฝั่งเรามีแต่รถใหม่ โพรีวิล ทันสมัย จะว่าเค้าล้ำหลังไม่ได้”

(ทองหล่อ, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

“ที่ลาวดีกว่าไทยก็คือวัฒนธรรม อย่างผู้หญิงตอนไปติดต่อราชการ ต้องนุ่งผ้าลาว
นุ่งกางเกงไม่ได้ ครู นักเรียนนุ่งผ้าชิ้นหมด”

(สุวัฒน์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

“สถานีวิทย์ของฝั่งลาวชอบเปิด ‘เพลงปฎิวัติ’ อย่างเพลง ‘สาวห่วยทราย’ ก็พูดถึง
ผู้หญิงลาวที่ต้องลุกขึ้นมาช่วยกอบกู้ชาติ คล้ายๆ เพลงปลุกใจของไทย คนแถวนี้
(อ.เชียงของ) ร้องตามได้หลายเพลงเพราะว่าเค้าเปิดทุกวัน”

(ประชา, กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ที่อยู่ติดชายแดนไทย-ลาว บริเวณเชียงของ-ห้วยทราย, สัมภาษณ์)

หรือแม้แต่กลุ่มตัวอย่างคนอีสานที่มาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ หลายสิบปีที่ได้รับ
ประสบการณ์ทางอ้อมเกี่ยวกับลาวมากกว่าประสบการณ์ตรง ก็ยังติดตามข่าวคราวของ “ลาว” ผ่าน
สื่อโทรทัศน์ของไทย และสามารถจดจำข้อมูลต่างๆ ในวัยเด็กได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น “สงวน”
กลุ่มตัวอย่างชาวมหาสารคาม คนไทยอีสานที่มาทำงานเป็นนักการภารโรงในกรุงเทพฯ เป็นเวลาถึง
40 ปี ผู้วิจัยได้ถามว่า

ผู้วิจัย   รับรู้ข่าวคราวเกี่ยวกับลาวมาจากที่ไหนบ้าง
 สวงน   ก็ดูของทีไอทีวี ช่วงตอนประมาณสองทุ่มทุกวัน เป็นข่าวลุ่มน้ำโขง
           ชอบครับ ชอบดู
 สวงน   คิดว่าลาวพัฒนาขึ้นหรือไม่
 สวงน   ดีขึ้นครับ เดิมนี่เค้าพัฒนาเกี่ยวกับฟุตบอล นักมวย ข่าวทีวีออกบ่อยๆว่า
           ฟุตบอลเค้าเก่งนะ แข่งบอลเยาวชนเค้าได้ที่สอง ก็เก่งนะ

(กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน

มาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯเกือบ 40 ปี, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนอีสานและกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่อยู่ใกล้ชายแดนไทย-ลาวข้างต้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรอบรู้และสนใจข้อมูลใหม่ๆเกี่ยวกับลาว โดยกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้มีภาษา วัฒนธรรม ความเป็นเครือญาติ และความใกล้ชิดทางดินแดนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ ทำให้กลุ่มตัวอย่างคนไทยอีสานและกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่อยู่ติดริมฝั่งโขงได้ประกอบสร้างภาพ “ความเป็นลาว” ขึ้นมาจากประสบการณ์ร่วมในด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน นิยาม “ความเป็นลาว” ของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ ได้แก่ “ความเป็นบ้านพี่เมืองน้อง” “การใช้ชีวิตพอเพียง” “สังคมที่กำลังพัฒนา” และ “การรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันดีงาม” เป็นต้น

3) กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีโอกาสรับประสบการณ์ทางตรงจากลาวค่อนข้างมาก ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาวมีความคุ้นเคยกับคนลาวพอสมควร เนื่องจากได้ไปใช้ชีวิตเป็นส่วนหนึ่งในสังคมลาว จนเกิดความเข้าใจวิถีชีวิตและความคิดของคนลาวมากขึ้นกว่าเดิม กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อคนลาวไปจากเดิม หลังจากได้ย้ายไปอยู่ที่ประเทศลาว “เอื้อย” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว ที่ย้ายไปอยู่ที่ประเทศลาวได้ 3 ปี บอกว่าตอนอยู่เมืองไทยก็ไม่ค่อยละเอียดอ่อนต่อสิ่งที่คนไทยชอบพูดถึงคนลาวเท่าไร แต่เมื่อมาอยู่ที่ลาวแล้วทำให้เขาเข้าใจความรู้สึกของคนลาวมากขึ้น เช่น ผู้วิจัยถาม “เอื้อย” ว่ารู้สึกอย่างไรกับภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ที่ประกอบสร้างให้ลาวเป็นตัวละคร เอื้อยตอบว่า

“ตอนผมอยู่ที่ไทย ผมอาจไม่คิดจริงจังเหมือนผู้กำกับ แต่นี่มาอยู่ในฐานะอาศัย ประเทศเค้า ความคิดของผมก็เปลี่ยนไป เพราะคุณค้นมาถาม ตอนผมมาอยู่ที่นี้ สามปีแล้ว”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

การย้ายมาอยู่หลวงพระบางทำให้เอื้อยได้เข้าไปสัมผัสกับวิถีชีวิตของคนลาว และได้เรียนรู้ว่าคนลาวคิดอย่างไรกับคนไทย โดยเฉพาะการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับลาวผ่านทางสื่อมวลชนของไทย

“มีรายการของปฐุโลกเบี้ยวซึ่งออกอากาศ เค้าพาเดินตลาดกลางคืน (ในลาว) ที่นี้เค้าก็มีของกินเรียก “ไข่ลูก” คนไทยเรียก “ไข่ข้าว” ของไทยแกะเปลือกเห็นเป็นตัวแล้ว ... แต่ “ปฐุ” มันไม่กล้ากินแล้วทำท่าขะแยง แล้วก็ไปสะกดให้คนอื่นกิน แทน พอเขากินก็ยังไปทำท่าแบบนั้นอีก ซึ่งมันแพร์ภาพ คนที่นี้ก็กินกันธรรมดา และที่เมืองไทยก็กิน ไข่ข้าว แต่พอเป็นที่นี่ ทำไมต้องทำอย่างนั้น ผมว่านี่เป็นเรื่องละเอียดอ่อนสำหรับที่นี่มาก”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาวข้างต้น เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจ “ความเป็นลาว” จากประสบการณ์ทางตรงที่ได้ไปอาศัยอยู่ร่วมกับคนลาวในประเทศลาว ภาพที่เคยมอง “ลาวเป็นตัวตลก” ได้แปรเปลี่ยนไปในทิศทางที่เข้าใจลาวด้วยสายตาคนลาวมากขึ้น ภาพตัวแทน “ความเป็นลาว” ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาใหม่ ได้แก่ “ลาวมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย” “คนลาวสันโดษ” และ “คนลาวรักเกียรติและศักดิ์ศรีของชาติ” เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยในลาวจะสลายจิตสำนึกแบบคนไทยกลายเป็นคนลาว เพราะสำหรับกลุ่มตัวอย่างคนไทยในลาวการแบ่ง “เขา” แบ่ง “เรา” เพื่อให้รู้ว่าตนเองคือใครและแตกต่างจากคนลาวอย่างไรยังคงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้ตัวเองมีสถานะที่มีความเหนือกว่า “ความเป็นลาว” ยังคงดำรงอยู่ต่อไป เห็นได้จากเมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ “เอื้อย” ว่า “ถ้าทีมฟุตบอลชาติไทยแข่งกับชาติลาวจะเชียร์ใคร” เอื้อยตอบโดยไม่ลังเลว่า

“เชียร์ไทยแน่นอน ผมเป็นนักกีฬาเป็นเยาวชนทีมชาติ คำว่าทีมชาติไทยสมัยก่อนมันเป็นยากมาก ถ้าเราสัมผัสธงไทยอยู่น้าอกไม่ต้องกลัวใครแล้ว กลัวใจตัวเองมากกว่าว่าจะทำได้ไม่ดี ... ฉะนั้นผมยังตื่นเต้นทุกแมทซ์เวลาไปเชียร์ทีมไทย ไม่ว่าจะเป็นักกีฬาอะไรก็ตาม พุดแล้วยังขนลุก ไม่ว่าผมอยู่ไหนผมก็ต้องเชียร์ทีมไทย”
(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

โดยสรุป กลุ่มตัวอย่างคนไทยมีภาพตัวแทน “ความเป็นลาว” ก่อนหน้ารับชมภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ดังตารางที่ 6.3

ตารางที่ 6.3

แสดงการเปรียบเทียบภาพตัวแทน “ความเป็นลาว” ของกลุ่มตัวอย่างคนไทย

กลุ่มตัวอย่าง	ตัวอย่างภาพตัวแทนความเป็นลาว
คนไทยกรุงเทพฯ	“คนรับใช้” “คนอีสาน” “โง่ๆเซ่อๆ” “ประเทศที่ล้าหลังกว่าไทยหลายสิบปี” “ความด้อยพัฒนา” “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” “เมืองวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม” “วิถีชีวิตเรียบง่าย” “ความเป็นธรรมชาติ” และ “ความยากจน”
คนไทยอีสานและคนไทยที่อยู่ใกล้ชายแดนไทย-ลาว	“ความเป็นบ้านพี่เมืองน้อง” “การใช้ชีวิตพอเพียง” “สังคมที่กำลังพัฒนา” และ “การรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันดั้งเดิม” เป็นต้น
กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว	“ลาวมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย” “คนลาวสันโดษ” และ “คนลาวรักเกียรติและศักดิ์ศรีของชาติ” เป็นต้น

6.2.2 กลุ่มตัวอย่างคนลาว

จากการตั้งคำถามกับกลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่ต่างๆว่า “เมื่อนึกถึงลาวคิดถึงอะไร” ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ คนลาวในพื้นที่นอกเขตนครหลวงเวียงจันทน์ และกลุ่มนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ มีนิยามต่อ “ความเป็นลาว” ไม่ค่อยแตกต่างกัน คำตอบที่ได้รับ ได้แก่ “อ่อนน้อมถ่อมตน” “เชื่อฟังผู้ใหญ่” “ให้เกียรติซึ่งกันและกัน” “พูดจาสุภาพ” “จริงใจ” “เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน” “หยิ่งในศักดิ์ศรี” “รักชาติ” “พากเพียร” “ไม่ชอบความรุนแรง” “พอ

อยู่พอกิน” “ยึดถือในประเพณีอันดีงามของชาติ” เป็นต้น แต่หากเป็นกลุ่มตัวอย่างคนลาวใน กรุงเทพฯที่เป็นกลุ่มแรงงาน มีนิยามบางตัวที่เพิ่มเข้ามา คือ “ความยากจน”

ตารางที่ 6.4

แสดงภาพตัวแทน “ความเป็นลาว” ของกลุ่มตัวอย่างคนลาว

กลุ่มตัวอย่าง	ตัวอย่างภาพตัวแทนความเป็นลาว
คนลาวในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์	“อ่อนน้อมถ่อมตน” “เชื่อฟังผู้ใหญ่” “จริงใจ” “รักชาติ” “ปากเพียร” “พอกอยู่พอกิน” และ “รักเกียรติและศักดิ์ศรี” เป็นต้น
คนลาวในพื้นที่นอกนครหลวงเวียงจันทน์	“อ่อนน้อมถ่อมตน” “เชื่อฟังผู้ใหญ่” “จริงใจ” “ปากเพียร” “พอกอยู่พอกิน” “ยึดถือในประเพณีอันดีงามของชาติ” และ “รักเกียรติและศักดิ์ศรี” เป็นต้น
กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวใน กรุงเทพฯ	“ให้เกียรติซึ่งกันและกัน” “พูดจาสุภาพ” “จริงใจ” “เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน” “ปากเพียร” “หยิ่งในศักดิ์ศรี” “รักชาติ” และ “ความยากจน” เป็นต้น

จากคำตอบระหว่างกลุ่มตัวอย่างคนไทยมองลาวในตารางที่ 6.3 และคนลาวมองตัวเองในตารางที่ 6.4 เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนอีสานและคนไทยในประเทศลาวมีทัศนคติต่อ “ความเป็นลาว” ที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างคนลาวมากกว่ากลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ และกลุ่มตัวอย่างคนลาวกลุ่มต่างๆมีนิยามต่อ “ความเป็นลาว” ไม่แตกต่างกันมากนัก

ผู้วิจัยได้สอบถามทัศนคติกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่มีต่อคนไทยว่า “ก่อนหน้านี้รู้สึกอย่างไรกับคนไทย” พบว่า กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์และกลุ่มคนลาวในกรุงเทพฯมีทัศนคติที่ไม่ค่อยดีนักกับคนไทย ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนลาวนอกพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์มีทัศนคติที่ดีต่อคนไทยมากขึ้น ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์และคนลาวในกรุงเทพฯเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ตรงใกล้ชิดกับคนกรุงเทพฯมากกว่ากลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่นอกเขตนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งจากการมีประสบการณ์ได้รู้จักคนกรุงเทพฯ กลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์และคนลาวในกรุงเทพฯ ได้รับประสบการณ์ตรงที่ไม่ดีจากการพูดจาเชิงดูหมิ่นของคนไทยกรุงเทพฯมากมาย

“คนไทยอะอะอะไรก็พูดว่า อู๊ยลาว อู๊ยลาว อู๊ยลาวเหอ เป็นลาวแล้วมันเป็นอีหยัง
ข้องใจมากเวลาไปกรุงเทพ เวลาไปแอร์พอร์ตที่กรุงเทพ...ความจริงคนลาวไม่ได้
แอนตี้คนไทยนะ แต่ว่ามันโกรธที่คนไทยมาคุกคนลาว เวลาได้ยื่นมันจะจี๊ดๆ
ขึ้นมาเลย”

(วิ, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“รับรู้ว่าคนไทยไม่ชอบคนลาว เพราะตอนอยู่ลาวเคยเห็นอินเตอร์เน็ตกับคนไทย
เค้าไม่รู้ว่าเป็นคนลาว พอรู้ เขาก็หายไปเลย”

(หนิง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“คนไทยชอบพูดจาแบบคิดว่าตัวเองมีดั่งค์ พุดใหญ่ ไม่เหมือนคนลาวที่พุดดี
ด้วยกัน ...อย่างคนไทยเค้าเห็นเราไม่มีดั่งค์อย่างนี้ เค้าก็เห็นเราเป็นคนจน เค้าก็จะดู
ถูกว่าเป็นคนต่ำอะไรแบบนี้”

(เมย์, กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

แต่กลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่นอกนครหลวงเวียงจันทน์ มีประสบการณ์ตรงกับคน
ไทยโดยเฉพาะคนกรุงเทพฯ ไม่มากเท่ากับกลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์และกลุ่มคน
ลาวในกรุงเทพฯ กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่นอกนครหลวงเวียงจันทน์ส่วนใหญ่รับรู้เรื่องคนไทยคุกคน
ลาวผ่านประสบการณ์ทางอ้อม เช่น การดูรายการข่าวโทรทัศน์ของไทยตอนเกิดการประท้วงกรณี
นักร้องเทห์ อุเทนและนิโคลพุดจาคุกคนลาว และการดูรายการตลกที่พาดพิงถึงลาว เป็นต้น

“รู้ข่าวพวกนี้เพราะเปิดดูโทรทัศน์ของไทย อย่างตอนเทห์ก็มีการแบนซีดี ไม่ฟัง
เพลงของนักร้องพวกนี้”

(อ้าย, กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ดูจากสื่อเป็นส่วนใหญ่ จากคนจริงๆ ไม่ค่อยรู้ สื่อบอกอะไรก็รู้ไปตามนั้น อย่างถ้า
ช่องเจ็ดบอกทักษิณไม่ดี คนลาวก็รับรู้ตามที่ทักษิณไม่ดี ก็ฟังๆกันไปตามนั้น”

(เข้ม, กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวในหลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ก็ที่เห็นในโทรทัศน์บางตอนก็ส่งข่าวแบบนี้ออกมาแหละ ทำให้เราเข้าใจว่าคนไทยดูถูกคนลาว”

(ป้าสอง, กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวในหลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ไม่ได้ยินกับตัว แต่พอมีข่าวเทห์พูดจาดูถูกคนลาวก็เลยไม่ชอบ ตอนนั้นเห็นว่ายอดขายที่ลาวตกลงเลย ไม่มีใครให้ความสนใจ...ทุกวันนี้ก็ฟัง (เทห์) อยู่แต่ไม่ได้ชอบตัวนักร้องแล้ว”

(น้อง, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่ห้วยทราย, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่นอกนครหลวงเวียงจันทน์ส่วนใหญ่ไม่มีใครมีประสบการณ์ถูกคนไทยดูถูกโดยตรงเลย หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างกล่าวว่า

“คือคนไทยคนลาวมันก็มีทั้งคนดีและไม่ดี จะว่าคนไทยเป็นคนไม่ดีก็ไม่ได้ มันขึ้นกับแต่ละคน ถ้าดีกับเขา เขาก็จะดีตอบ แล้วเขาก็คิดว่ามันที่บ้านใกล้เรือนเคียงกัน บ้านพี่เมืองน้องกัน แต่ถ้าร้ายมาเราก็ร้ายไป แต่ก็ยังไม่เคยเจอคนไทยร้ายๆกับเราเลย ส่วนใหญ่จะพูดดีด้วย”

(ป้าสี่, กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ด้วยเหตุนี้ กลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่นอกนครหลวงเวียงจันทน์จึงมีระดับความรู้สึกว่าคนไทยดูถูกคนลาวไม่รุนแรงเท่ากับกลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์และกลุ่มนักศึกษาลาวในประเทศไทยที่มีประสบการณ์ถูกคนไทยกรุงเทพฯดูถูกโดยตรงมากกว่า อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างนอกนครหลวงเวียงจันทน์ใช้สำนวน “บ้านพี่เมืองน้อง” ในความหมายของ “เพื่อนบ้าน” มากกว่า “ความเป็นญาติ” เห็นได้จากกรอให้สัมภาษณ์ว่า “เขาก็คิดว่ามันที่บ้านใกล้เรือนเคียงกัน” และ “ถ้าดีกับเขา เขาก็จะดีตอบ...แต่ถ้าร้ายมาเราก็ร้ายไป” นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างคนลาวมีทัศนคติต่อคนไทยกรุงเทพฯและไทยอีสานแตกต่างกัน โดยคนลาวมีแนวโน้มชอบคนอีสานมากกว่าคนกรุงเทพฯ เนื่องจากคนลาวมีสายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันทางด้านวัฒนธรรมและชาติพันธุ์กับคนอีสาน

สวຍ	คนอีสานคนลาวก็มารักกันมีหลายคู่ เป็นญาติกัน แต่คนกรุงเทพฯชอบมา หลอกคนอีสาน คนลาว
แจน	ก็มีเพลงไง อย่ามาเลยบางกอก เพลงยังบอกเลยว่าคนกรุงเทพฯไว้ใจไม่ได้
ผู้วิจัย	คนอีสานดูถูกคนลาวบ้างไหม
ทุกคน	ไม่มี เว่าคือกัน

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวข้างต้น เห็นได้ว่าคนลาวมีทัศนคติที่ไม่ค่อยดีเกี่ยวกับคนไทย โดยเฉพาะคนกรุงเทพฯที่ชอบดูถูกคนลาว โดยกลุ่มตัวอย่างคนลาวบางส่วนสัมผัสได้จากประสบการณ์ตรงของตัวเอง และบางส่วนสัมผัสได้จากประสบการณ์ผ่านสื่อของไทย อย่างไรก็ตาม คนไทยส่วนใหญ่ที่ถูกอ้างว่าชอบดูถูกคนลาวเป็นคนไทยกรุงเทพฯไม่ใช่ไทยอีสาน ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมกับคนลาว ดังนั้น ผู้วิจัยมองว่าความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมระหว่างคนลาวกับคนอีสาน ทำให้คนสองกลุ่มนี้ได้สร้างความเข้าใจในภาพตัวแทนส่วนหนึ่งของ “ความเป็นลาว” ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันขึ้นมา ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯที่มีความห่างเหินทางด้านวัฒนธรรมกับคนลาวค่อนข้างมาก ทำให้ภาพตัวแทน “ความเป็นลาว” ของกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯกับคนลาวมีความแตกต่างกันอย่างมาก โดยกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯมีแนวโน้มสร้างความหมาย “ความเป็นลาว” ในเชิงดูถูกตามแบบสื่อของไทย แต่กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่อยู่ใกล้ชิดชายแดนไทย-ลาว และกลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว มีแนวโน้มประกอบสร้าง “ความเป็นลาว” จากการมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมร่วมกันกับคนลาว ทำให้ได้สร้างภาพตัวแทน “ความเป็นลาว” ที่มีความคล้ายคลึงกัน ได้แก่ “ความเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย” “การใช้ชีวิตพอเพียง” “ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่” “จริงใจ” “การยึดถือวัฒนธรรมอันดีงาม” และ “ความรักในเกียรติและศักดิ์ศรีของชาติ” เป็นต้น

6.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการตีความ “ความเป็นลาว”

จากภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ของกลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาว

จากการวิเคราะห์ในบทที่ 5 พบว่า รหัส “ความเป็นลาว” ในตัวบทภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นนั้น สามารถแบ่งได้เป็นสามมิติกว้างๆ คือ มิติบุคลิกลักษณะของคนลาว มิติการพัฒนาประเทศของลาว และมิติความสัมพันธ์กับไทย ดังนี้

ตารางที่ 6.5

แสดงชุดความหมาย “ความเป็นลาว” ในภาพยนตร์เรื่องหมากเตะ โลกตะลึง

มิติ	ชุดความหมายเด่นๆที่ภาพยนตร์สร้างขึ้น
บุคลิกลักษณะของคนลาว	ตลก ไร้รสนิยม สู้บ่ย่น รักชาติ ซื่อ(บื้อ) ขาดวินัย ชอบความรุนแรง และเห็นแก่เงิน
การพัฒนาประเทศของลาว	ก้าวสู่ความเป็นสากล ด้อยพัฒนา อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และวิ่งตามกระแสโลก
ความสัมพันธ์กับไทย	บ้านพี่เมืองน้อง พี่งพี่ไทย และ เป็นแรงงานของไทย

ผู้วิจัยได้นำความหมาย/ความจริงว่าด้วย “ความเป็นลาว” ที่ปรากฏอยู่ในองค์ประกอบต่างๆของภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกตะลึง” มาให้กลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวรับชม เพื่อดูการตีความของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มว่า ยอมรับ ต่อรอง หรือต่อต้าน “ความเป็นลาว” ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นในภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวอย่างไร โดยการวิเคราะห์ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์รหัส “ความเป็นลาว” ออกเป็น 3 มิติ คือ

- มิติบุคลิกลักษณะของคนลาว เน้นส่วนที่เป็นการประกอบสร้าง “ความเป็นลาว” ผ่านทางร่างกายของตัวละครลาว ไทย และต่างชาติ เช่น การแต่งกาย การแต่งแต้มสิ่งต่างๆตามร่างกาย การแสดงออกทางใบหน้า ท่าทาง การพูดจา และอุปนิสัย เป็นต้น
- มิติการพัฒนาประเทศของลาว เน้นส่วนที่เป็นการประกอบสร้าง “ความเป็นลาว” ผ่านสิ่งที่แสดงถึงระดับการพัฒนาประเทศ ได้แก่ ความเป็นเมือง ความเป็นชนบท ความเป็นธรรมชาติ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการเปิดรับวัฒนธรรมจากต่างชาติ เป็นต้น
- มิติความสัมพันธ์กับไทย เน้นส่วนที่เป็นการประกอบสร้าง “ความเป็นลาว” ผ่านเนื้อหาที่เป็นการผูกความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครลาวกับตัวละครไทย เช่น นายกสมาคมเตะบอลลาวมาขอให้คนไทยไปช่วยสนับสนุนทีมฟุตบอลชาตินลาว คนลาวมาเป็นคนงานในกรุงเทพฯ และคนลาวกับคนไทยร่วมมือกันสร้างฝัน “ไปบอลโลก” เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์การตีความ “ความเป็นลาว” ของผู้รับสารคนไทยและคนลาวที่มีต่อภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ในมิติบุคลิกลักษณะของคนลาว มิติการพัฒนาประเทศของลาว และมิติความสัมพันธ์กับไทย ปรากฏผลดังนี้

6.3.1 มิติบุคลิกลักษณะของคนลาว

“ความเป็นลาว” ในด้านบุคลิกลักษณะเด่นถูกตัวบทภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ประกอบสร้างให้เป็นคนตลก ไร้รสนิยม สู้บ๊วย รักชาติ ซื่อ(ป้อ) ขาดวินัยและความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ชอบความรุนแรง และเห็นแก่เงิน เป็นต้น ผู้วิจัยพบว่าปฏิกิริยาของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรหัส “ความเป็นลาว” ในมิติบุคลิกลักษณะของคนลาวที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากตัวบทภาพยนตร์ มีทั้งการยอมรับ การต่อรอง และการต่อต้านความหมาย ดังนี้

1) ความหมายว่าด้วย “ลาวตลก”

จากบทที่ 5 การวิเคราะห์การประกอบสร้าง “ความเป็นลาว” จากภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึง พบว่า หนึ่งในความหมายหลักที่ถูกประกอบสร้างอย่างโดดเด่น คือ ความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” โดยองค์ประกอบภาพยนตร์มีการใช้ท่วงทำนอง (tone) การเล่าเรื่องแบบใช้อารมณ์ขัน (comedy) และการสร้าง “ร่างกาย” ของตัวละครลาวให้เป็นตัวตลก ได้แก่ ฉากคนลาวน้ำมูกแข็ง ฉากพิไชชุนรักแร้สีทอง ฉากคำเตื่องเดินหัวชนประตู และฉากนักฟุตบอลลาววิ่งไล่สุนัข เป็นต้น ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบว่าด้วย “ลาวตลก” ที่ถูกประกอบสร้างในภาพยนตร์บางส่วนมาให้กลุ่มตัวอย่างรับชม ผลปรากฏดังนี้

ภาพที่ 6.1

แสดงฉากตัวอย่างความหมายว่าด้วย “ลาวตลก”

ที่มา: ตัวอย่างโฆษณาภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึง (วีดิทัศน์, พฤษภาคม 2549)

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ ยอมรับความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ขณะที่กลุ่มตัวอย่างคนอีสานท้องถิ่นมีแนวโน้มต่อรองความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” อย่างไรก็ดี กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ บางส่วนได้ต่อรองความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ด้วยเช่นกัน ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ ที่มีประสบการณ์ทำงานกับเจ้าหน้าที่ในประเทศลาว และกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ ที่ศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์

● กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวตลก”

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ยอมรับความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ โดยอ้างเรื่องความเคยชินจากการรับชมความตลกผ่านสื่อบันเทิงไทยที่มักประกอบสร้างภาพตัวแทน “ความเป็นลาว” ให้เป็น “ตัวตลก” และการอ้างว่าโลกความเป็นจริงก็เป็นเช่นนั้น

“ก็ตลกคินะ พี่เป็นคนชอบหนังตลก ดูเพื่อความสนุกสนาน ตอนแรกไม่ได้คิดเรื่องการดูถูกเพราะคนไทยทำหนังแนวนี้เยอะอยู่แล้ว”

(ใหญ่, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ถ้าไม่ใช่ลาวก็คงไม่จำ”

(ต้น, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“จากมุขตลกในรายการโทรทัศน์ที่ล้อเลียนว่าเป็นบักเลี้ยว เขาคนอีสาน คนลาว มาอยู่ในสถานการณ์ที่ตัวเองไม่รู้เรื่อง เจอสถานการณ์ยากๆ ที่ตัวเองไม่เคยเห็น ทำเป็นตลกๆ เป็นแก๊งที่เห็นบ่อยมาก ก็เชื่อว่า คนลาวคนอีสานน่าจะมีอยู่แบบนี้จริงๆ”

(อ้อย, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

และจากประสบการณ์ตรงของกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เป็นนายจ้างแรงงานลาวหรือครอบครัวที่มีสาวใช้เป็นคนลาว ก็ยืนยันว่า “คนงานลาว” ตลก และน่าขบขันจริง

“จริงๆก็เป็นแบบนี้ คนลาวเค้าไม่ค่อยรู้อะไร แล้วเพราะความซื่อ
ก็เลยเป็นเรื่องโจ๊กแบบที่เราเห็น อย่างเมย์ (คนงานลาว) บางทีก็ทำ
อะไรแปลกๆให้ซึ้งๆ ซึ้งต้องบอกว่าไม่ใช่นะเมย์ เมย์ก็บอกว่า
อ้อเหอ”

(พร, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ นายจ้างแรงงานลาว, สัมภาษณ์)

“อย่างคนใช้ที่บ้านก็ดูแลซักๆ บางทีก็ออกเสียงแบบไม่ชัดอย่างนี้
บางทีชอบพูดศัพท์ภาษาอังกฤษแต่ว่าพูดผิดๆเพี้ยนๆอย่างนี้ ก็ซึ้งๆดี
ชอบเม้าท์ รู้ไปหมดว่าบ้านนี้มีอะไร เป็นยังไง ชอบดูละคร อ่านข่าว
ดารารายการนี้ ก็เหมือนกับที่เห็นในละคร”

(อุษณา, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

แม้แต่กลุ่มตัวอย่างคนอีสานที่ทำงานในกรุงเทพฯมานานและคนไทย
กรุงเทพฯที่เพิ่งย้ายไปอยู่ที่ลาวก็เห็นว่า “ลาวตลก” เป็นเรื่องปกติธรรมดา โดยไม่ได้รู้สึกว่าเป็นการ
ดูถูกเหมือนที่คนลาวทั่วถึงมา

“ไม่รู้ว่าเค้าคิดยังไง มันก็ตลกดี”

(สงวน, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน
ที่มาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯเกือบ 40 ปี, สัมภาษณ์)

“เท่าที่ดูตัวอย่างหนังไปแล้วผมรู้สึกเฉยๆ มันก็เป็นความคิดแบบ
คนไทยอยู่ดี ไม่เห็นมีอะไรเลย ดูแล้วก็ตลกดีนะ”

(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทย
เพิ่งย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยได้สอบถามกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่หัวเราะสนุกสนานกับ
ภาพยนตร์ตัวอย่างที่ได้รับชมว่า “คิดอย่างไรที่ลาวบอกว่า การทำให้ลาวเป็นตัวตลก คือ การดูถูก”
กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ยอมรับความหมาย “ลาวตลก” ตอบทำนองว่า “เป็นการล้อเล่น” เพื่อความ
บันเทิงมากกว่า “การดูถูก”

“ผมก็ว่าตกลงดี ผมว่าไทยกับลาวมันใกล้กันมาก ใกล้กันจนไม่น่าจะเอาตรงนี้มาคิด เหมือนผมกับพี่ที่เป็นเพื่อนกัน พี่เอาผมไปลื้อ ผมก็ว่าผมไม่โกรธ คือถ้ามันไม่ได้ถึงกับอะไรหนักหนา ผมว่าลื้อๆมันน่าจะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่ใช่คนอื่นคนไกลก็หยอกลื้อกันได้”

(เอี้ยว, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ไม่ได้ดูถูกหรือ มันทนเป็นการเล่นๆ ใจคนมันไม่ได้คิดค่า เมื่อไหร่ที่เราเรียกคนอื่นว่าลาว อย่างพี่ใหญ่ (เพื่อนที่นั่งสัมภาษณ์ด้วยกัน) ‘ลาว’ จัง อันนี้ไม่ใช่การด่านะ มันคือการแซว”

(หนึ่ง, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ

ที่เคยดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

“มันเป็นละครที่เป็นจินตนาการเขียนขึ้นมา คนลาวดูแล้วเค้าน่าจะทำตามเราได้ เพราะมันเป็นแค่ละครดูเพื่อผ่อนคลาย”

(เขาวลิต, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ยอมรับความหมายว่าด้วย “ลาวตกลง” นั้น มองว่าถ้าเป็นภาพยนตร์ “ตกลง” โจทย์ที่ผู้สร้างต้องตอบสนองผู้ชมให้ได้คือ “การสร้างความเพลิดเพลิน” ดังนั้นเรื่อง “ลาวตกลง” จึงเป็นการนำเรื่องที่เกินจริงมา “ล้อเล่น” มากกว่า “การดูถูก” ผู้วิจัยได้ถามต่อว่า “ถ้าเช่นนั้นต้องสร้างแบบใดจึงเรียกได้ว่าเป็นการดูถูก” กลุ่มตัวอย่างตอบว่า

“มันก็ไม่มันจันนะ เพราะแต่ละคนมันก็อ่อนไหวไม่เท่ากัน แต่สำหรับผมระดับที่เห็นในตัวอย่างไม่ถึงกับการดูถูก แต่ถ้าเป็นคำพูด ก็น่าจะเป็นคำพูดไป “ด่า” เค้า ไปทำให้เค้าเสื่อมเสีย อันนี้ดูช่อมากกว่าดูโง่แล้วมันไม่ได้เป็นภาพพจน์ที่ลบนะ มันเป็นภาพพจน์ที่ดี ไม่ได้เลวร้าย ดูช่อๆ”

(เมธ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ต้องเอาเท่าเหยียบหน้า ซึ่งถ้าทำแบบนี้ขอมไม่ได้เหมือนกัน แต่
แค่ทำตกลงบนเรือนร่างมันไม่ได้ซีเรียสมาก”

(ป๊อ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้น เห็นได้ว่าในสายตาของกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่
ยอมรับว่า “ลาวตลก” ไม่ใช่ “การดูถูก” นั้น เพราะมองว่าความหมายของ “การดูถูก” น่าจะต้องใช้
ความรุนแรงทางวาจา หรือการลงมือกระทำทางร่างกายที่รุนแรง แต่หากสร้างให้เป็น “ตัวตลก” ถือ
ว่าเป็นการนำมา “ล้อเล่น” เพื่อ “ความบันเทิง” มากกว่า

อย่างไรก็ตาม ความบันเทิงในโลกสัญญาด้วย “ลาวตลก” ที่ถูกสร้าง
ขึ้นซ้ำๆ ในสื่อบันเทิงไทย ก็สามารถทำให้กลุ่มผู้ชมคนไทยปฏิบัติตัวกับคนลาวในโลกความเป็นจริง
ในฐานะ “ตัวตลก” ได้ในที่สุด เห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของ “นำ” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคน
กรุงเทพฯ ที่เล่าให้ฟังว่า

“ตอนเรียนศิลปากรมีนักศึกษาอเมริกันมาเรียนเป็นคนสัญชาติลาว
พอแนะนำตัวว่าเค้าชื่อนี้ๆ มาจากลาว ทุกคนที่เป็นคนไทยใน
สำนักงานหัวเราะกันใหญ่ เค้าก็ทำหน้างๆว่าทำไมต้องหัวเราะ”

(นำ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ดังนั้น ข้ออ้างว่า “ลาวตลก” เป็นเพียง “การล้อเล่น” เพื่อความบันเทิง
ของคนไทยจึงไม่ได้หยุดอยู่แต่ในโลกสัญญาของสื่อเท่านั้น แต่มันได้ลื่นไหลเข้าสู่โลกความเป็น
จริงได้ด้วย ดังที่ฮอลล์กล่าวว่ากระบวนการผลิตความหมายไม่ได้หยุดอยู่เพียงขั้นตอนการผลิต
(production) แต่ยังมีการแพร่กระจาย (distribution) การบริโภค (consumption) และการผลิตซ้ำ
ความหมาย (repetition) ซึ่งทำให้ความหมายนั้นๆ กลายเป็นที่ยอมรับหรือเป็นความจริงในการรับรู้
ของผู้คนขึ้นมาได้ ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกเตะลิง” ก็เช่นกัน ได้มีการตอกย้ำ/ผลิตซ้ำกรอบวิธี
คิดของสื่อบันเทิงไทยที่ผ่านมาว่า “ลาวตลก” เพราะภาพตัวแทนดังกล่าวเป็นภาพที่คนไทยคุ้นเคย
และกลายมาเป็น “ความจริง” ที่อยู่ในสำนึกของคนไทยบางกลุ่ม ด้วยเหตุนี้เมื่อ “คนลาว” จริงๆ มา
ปรากฏต่อหน้า คนไทยจำนวนไม่น้อยจึงมีท่าทีขบขัน “คนลาว” ขึ้นมาอย่างอัตโนมัติ ทั้งๆ ที่คนลาว
คนนั้นก็เป็นคนปกติธรรมดา ไม่ได้เป็นเหมือนตัวตลกแบบในสื่อบันเทิงของไทย

- กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวตลก”

ขณะที่กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ มีแนวโน้มยอมรับความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” แต่เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างชาวอีสานท้องถิ่นว่า “รู้สึกอย่างไรกับภาพยนตร์เรื่อง หมากเตะโลกตะลึงที่นำคนลาวมาเป็นตัวตลก” กลุ่มตัวอย่างชาวอีสานท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย และมองว่าเป็นการดูถูกเหยียดหยามคนลาว เนื่องจากคนอีสานมีประสบการณ์ถูกสื่อบันเทิงไทย นำไปล้อเลียนเป็นตัวตลกเช่นเดียวกันกับลาว

“มันก็ไม่ค่อยดีเท่าไรหรอก ถ้าคนภาคอื่นดูแล้วก็ขำ แต่คนภาคอีสานดูแล้วมันกระเทือนความรู้สึกว่าไปดูถูกเค้า”

(สุวัฒน์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

“การจะเอาอะไรมาเขียนมาพูดก็ต้องระวังความรู้สึก เพราะเราอาจไม่รู้ความหมายในการใช้ภาษาที่เจ้าของภาษาอาจไม่ชอบได้ อย่างคำเรียกว่า “เสี้ยว” คนอีสานก็ไม่ชอบ คำว่าเสี้ยว มันมีคุณค่าในตัวของมันเอง แต่คนภาคอื่นเอาไปพูดเล่นเป็นภาษาล้อเลียน”

(จรรยาภรณ์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ดี เมื่อผู้วิจัยถามกลุ่มตัวอย่างชาวอีสานท้องถิ่นว่า “หากมีโอกาสสร้างภาพยนตร์เกี่ยวกับลาวไปฟุตบอลโลกจะสร้างออกมาอย่างไร” รัชพงษ์หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างชาวอีสานท้องถิ่นตอบว่า

“ก็สร้างออกมาแบบนี้แหละ หนังตลก แต่ว่าอะไรที่มันแสดงใจเค้าเราก็ไม่ทำ”

(รัชพงษ์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

และจรรยาภรณ์ที่เป็นอีกหนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนอีสานท้องถิ่นกล่าวว่า

“ก็อาจจะไม่ทำให้ทุเรศเกินไป อย่างนั่งในห้องเย็นจู้มูกไหลออกมาก็คงไม่ทำ”

(จรรยาภรณ์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

นั่นหมายความว่า กลุ่มตัวอย่างชาวอีสานท้องถิ่น ไม่ได้ปฏิเสธ “ความตลก” ของลาว แต่ต่อรองโดยลดระดับความตลกหรือกลั่นกรองความตลกให้พอเหมาะพอควรเท่านั้น ผู้วิจัยมองว่า กลุ่มตัวอย่างคนอีสานท้องถิ่นปฏิเสธความหมาย “ลาวตลก” บางส่วน เนื่องจากคนอีสานถูกสื่อบันเทิงไทยนำไปล้อเลียนให้เป็นตัวตลกเช่นเดียวกับคนลาว ทำให้กลุ่มตัวอย่างคนอีสานอ่อนไหวต่อความรู้สึกในส่วนนี้ของคนลาวได้มากกว่ากลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ แต่ขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างคนอีสานก็ยอมรับความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” บางส่วนเพื่อยกระดับฐานะ “ความเป็นคนไทย” ของคนอีสานขึ้นมาว่าตนเป็นคนไทยซึ่งมีสถานะเหนือกว่าคนลาว ดังสัมภาษณ์ท่อนหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างอีสานท้องถิ่นที่ยืนยันความเป็นคนไทยของตนว่า

“เราเป็นอีสาน จะว่าคนลาวได้ไง ใครมาพูดว่าผมเป็นลาวผมก็บอกว่า ลาวพ่อมิ่งสิ ผมคนภาคอีสาน ลาวต้องอยู่อีกฝากของแม่น้ำโขงโน่นสิ คนอีสานเป็นคนไทยนะ คนไทยอีสาน”

(รักษัพงษ์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

ดังนั้น อัตลักษณ์จึงมีได้หลายโฉมหน้าแล้วแต่ว่าจะพลิกด้านใดในสถานการณ์ใดออกมาเช่น คนอีสานมีอัตลักษณ์ของความเป็นไทยและความเป็นลาวอยู่ด้วยกัน บางสถานการณ์คนอีสานจะแสดงอัตลักษณ์ความเป็นไทยออกมาแต่บางสถานการณ์ก็จะหยิบอัตลักษณ์ความเป็นลาวออกมาขึ้นอยู่กับเงื่อนไขในบริบทต่างๆ ที่จะสร้างข้อได้เปรียบให้กับตนเอง อันแสดงให้เห็นว่าอัตลักษณ์ทั้งแบบไทยและลาวในกรณีนี้มีลักษณะลื่นไหลอยู่ตลอดเวลา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า แม้กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ยอมรับความตลกของคนลาวในภาพยนตร์เรื่องหมากระต๊อโลกตะลึง แต่กลุ่มตัวอย่างคนไทยบางส่วนเมื่อได้ชมภาพยนตร์ตัวอย่างก็ถูกคิดขึ้นมาว่าภาพยนตร์เรื่องนี้อาจสร้างความไม่พอใจให้กับ “ลาว” ได้

“ดูตอนแรก สนุกดี ไม่ได้คิดมาก ดูเพลินๆ คือมันขำด้วยภาพ แต่พอเค้าบอกว่าดูถูกเค้า ก็รู้สึกว่ามันมีปัญหาจริงๆ ตอนแรกไม่รู้สึก เพราะว่าหนังมันทำให้ตลกไป มันก็กลบเกลื่อนเรื่องการดูถูกไป คือตลกปุ๊บ มันก็กลายเป็นแค่เรื่องล้อเล่น ขำๆ ไป แต่ในที่สุดเราก็ต้องมาดูความรู้สึกของคนลาวด้วย พอเริ่มคิดแทนว่าถ้าเราเป็นเค้าละ มีคนมาว่าเรา เราจะรู้สึกอย่างไร เราคงไม่ชอบ”

(ต้น, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่จบปริญญาตรีด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, สัมภาษณ์)

“ตอนที่เราไปดู เราก็มองไม่เห็นใครคิดเพราะว่านี่คือ ‘ความบันเทิง’ (เน้น) ตรงตรงนี้นั่นทำให้เรารู้ว่าคนสร้างไม่ได้สร้างขึ้นมาเพื่อถูกใคร แต่ถ้าเอาไปขายมันเป็นเมส มันไม่ได้มาขายให้เฉพาะกลุ่มคนที่เข้าใจตรงนี้ ดังนั้นคุณต้องไปให้คนทุกระดับมานั่งดู ถึงจะรู้ว่าเค้าคิดยังไง พวกเราแยกแยะได้แล้วว่ามันคือหนัง เป็นสื่อบันเทิง เราไม่ควรคิดจริงจังกับมัน แต่ไม่ใช่ทุกคนคิดได้อย่างนั้น”

(หนึ่ง, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ
ที่เคยดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีปฏิกริยา “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ดังตัวอย่างข้างต้น ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ทำงานกับเจ้าหน้าที่ของลาวมาก่อน หรือไม่เช่นนั้นก็มักเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เล่าเรียนมาทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เช่น โครงการเอเชียอาคเนย์ศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ต่อรองความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ในทำนองเดียวกับกลุ่มตัวอย่างคนอีสานท้องถิ่นว่า “หากมีโอกาสสร้างภาพยนตร์เกี่ยวกับลาวไปฟุตบอลโลกจะสร้างออกมาอย่างไร” กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่า “สร้างเป็นหนังตลก” ซึ่งเป็นคำตอบที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างชาวอีสานท้องถิ่น โดย “โจ” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ต่อรองความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” กล่าวว่า

“ถ้าผมสร้างลาวให้ไปบอลโลก ผมก็คงสร้างไม่ต่างจากเรื่องนี้
เพราะว่าหนังไทยขายได้ ไม่ตลก ก็หนังผี ถ้ามองดูเรื่องธุรกิจ ยังไงก็
ต้องสร้างให้ตลก แต่ก็พยายามหาหมุ่ที่มันไม่ลบหลู่”

(โจ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยได้กลับคำถามเปลี่ยนจาก “ทีมชาติลาว” ไปเป็น “ทีมชาติไทย” แล้วตั้งคำถามใหม่ว่า “หากมีโอกาสสร้างภาพยนตร์ให้ทีมชาติไทยไปฟุตบอลโลกจะสร้างออกมาอย่างไร” โจ กลุ่มตัวอย่างคนเดิมตอบว่า

“ผมคงเริ่มแก่นเรื่องจากการมีโค้ชเก่งๆสักคนหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นนักบอลลูกเก่า แล้วไปคว้าตัวทั่วประเทศไทย ไปเสาะแสวงหาเหมือนคนรับลูกมะพร้าวเก่งๆ หามาทีละคน แล้วก็มารวมกันแล้วสู้ไปเรื่อยๆจนชนะได้ไปบอลโลก แต่จะ ‘ไม่ทำ’ เป็นหนังตลก จะทำเป็นหนังเพื่อฝัน แต่ถ้าเป็นลาวจะทำเป็นตลก”

(ใจ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

เห็นได้ว่าแม้จะมีกลุ่มตัวอย่างคนไทยบางส่วน “ตอรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” แต่กลุ่มตัวอย่างคนไทยเหล่านั้นก็ได้ตัดทิ้ง “ความตลก” ออกไปจาก “ลาว” ทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างคนไทยยังคงยืนยันว่า “ลาวต้องตลก” เพียงแต่ให้ตลกอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า การประกอบสร้างความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” นี้ ได้ถูกเชื่อมโยงเข้ากับแนวคิดเรื่อง “ชาตินิยม” ของไทย เพราะเมื่อให้กลุ่มตัวอย่างคนอีสานและกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ตอรองความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” เป็นผู้กำกับภาพยนตร์ที่สร้างหนังเกี่ยวกับ “ลาวไปบอลโลก” กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ยืนยันว่าต้องสร้างเป็นแนวตลกขำขัน แต่หากสร้าง “ไทยไปบอลโลก” จะสร้างเป็นแนว “สู้เพื่อชาติ” นั่นเอง

ดังนั้น จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยในความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” นั้น ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ยอมรับความหมายนี้ในดับทภาพยนตร์ โดยกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ยอมรับความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” อ้างว่าสื่อบันเทิงไทยได้ตอกย้ำความหมาย “ลาวตลก” ในโลกสัญญาผ่านสื่อบันเทิงบ่อยๆจนกลายเป็นความเคยชินและยอมรับสู่โลกความเป็นจริงในที่สุด ซึ่งจากการศึกษาภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว พบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ยอมรับความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ส่วนใหญ่เป็นคนกรุงเทพฯหรืออาศัยอยู่ในกรุงเทพฯเป็นเวลานาน กลุ่มตัวอย่างคนไทยกลุ่มนี้มีแนวโน้มรู้จักลาวผ่านสื่อบันเทิงมากกว่าประสบการณ์ตรง หรือมีเช่นนั้นก็เป็นกลุ่มนายจ้างแรงงานลาวที่อ้างจากการมีประสบการณ์ตรงกับคนลาวเพียงกลุ่มเดียว คือ กลุ่มผู้ใช้แรงงานเดือนชาวลาวที่มีการศึกษาไม่สูง และต้องอยู่อย่างหลบๆ ซ่อนๆจึงไม่ค่อยได้มีโอกาสรู้จักโลกภายนอกมากนัก การกระทำบางอย่างจากความไม่รู้ของแรงงานลาวได้กลายเป็นความเป็นและทำให้นายจ้างมองว่า “คนลาวตลก”

ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ตอรองความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ในภาพยนตร์ ส่วนใหญ่เป็นคนที่มิประสบการ์ณใกล้ชิดกับลาวผ่านการทำงานร่วมกับคนลาว หรือเป็นนักศึกษาที่เล่าเรียนทางด้านสังคมศาสตร์ในบางสาขา เช่น สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และ

โครงการเอเชียอาคเนย์ศึกษา เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างคนไทยเหล่านี้มีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกของคนลาวได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่มากเท่ากับกลุ่มตัวอย่างคนอีสานท้องถิ่นที่มีประสบการณ์ร่วมกับคนลาวในการถูกดูถูกทางชาติพันธุ์จากคนไทยส่วนกลาง เนื่องจากคนลาวและคนอีสานนั้นจัดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันและคนไทยส่วนกลางดูถูกว่าคนกลุ่มนี้คือ “คนชายขอบ” ของไทย ด้วยเหตุนี้ กลุ่มตัวอย่างคนอีสานจึงเป็นกลุ่มที่มีการต่อรองความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” มากกว่ากลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่นๆ เพื่อเรียกร่องศักดิ์ศรีทางชาติพันธุ์ของตนที่มีร่วมกันกับคนลาว แต่ขณะเดียวกันก็ยอมรับว่า “ลาวตลก” บางส่วนเพื่อยกฐานะ “ความเป็นคนไทย” ของคนอีสานขึ้นมาให้เห็นดีกว่าคนลาว

จากการวิเคราะห์การตีความของผู้รับสารคนไทย เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทย “ยอมรับ” และ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” โดยไม่มีกลุ่มใด “ปฏิเสธ” ความหมายนี้ เนื่องจากอัตลักษณ์เป็นการสร้างเส้นแบ่งเขาแบ่งเราให้เกิดขึ้น และการที่ฝ่ายไทยไม่ปฏิเสธความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ก็เพื่อผลักลาวให้อยู่ปลายแถว (marginalized) และกำหนดตำแหน่งแห่งที่ (position) ให้ไทยอยู่เหนือลาวในสังคมโลก ดังนั้นหากมีโอกาสสร้างภาพยนตร์คนไทยจึงมีแรงบันดาลใจสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยให้มีความเป็นสากล (globalism) แต่หากเป็นลาวจะสร้างออกมาให้กลายเป็น “ตลก” ที่ดูน่าขบขันเพื่อให้ความเป็นไทยอยู่เหนือกว่าความเป็นลาวต่อไป

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

ผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างคนลาวต่อรองและต่อต้านความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ในภาพยนตร์ โดยในกลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ ว่างเวียง และนักศึกษาลาวในประเทศไทยมีปฏิกิริยาต่อรองและต่อต้านรุนแรงกว่ากลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่หลวงพระบาง ปากแบง ห้วยทราย และแรงงานลาวในประเทศไทย สังเกตได้จากหลังการให้ชมภาพยนตร์ตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างคนลาวนครหลวงเวียงจันทน์และกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในประเทศไทยที่เป็นคนเวียงจันทน์แสดงสีหน้านิ่งเฉยและไม่มีเสียงหัวเราะเล็ดลอดออกมา และเมื่อผู้วิจัยถามว่าอยากดูภาพยนตร์เรื่องนี้หรือไม่ ทุกคนชักสีหน้าไม่พอใจกับสิ่งที่เพิ่งได้รับชมไป ขณะที่กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่อยู่ไกลออกไปจากเวียงจันทน์ส่วนใหญ่ทำสีหน้าปกติธรรมดาและบางรายก็รู้สึกขำขันไปกับภาพที่รับชมได้

- กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวตลก”

ผู้วิจัยได้นำตัวอย่างภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ที่เป็นฉากตลกต่างๆของตัวละครลาวให้กลุ่มตัวอย่างคนลาวรับชม พบว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในไทยไม่ได้รู้สึกต่อต้านความหมาย “ลาวตลก” ในภาพยนตร์ โดยอ้างว่าภาพยนตร์ก็คือภาพยนตร์และคนลาวที่เป็นประชาชนธรรมดา ก็คงรู้สึกเฉยๆ “แสง” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในไทยกล่าวหลังจากการชมตัวอย่างภาพยนตร์ว่า

“ก็รู้สึกธรรมดา ไม่ได้ซีเรียอะไร ในภาพยนตร์เค้าก็เล่นตามบทไป ที่เค้าประท้วงผมก็ไม่รู้ว่าเค้าประท้วงจุดไหนเหมือนกัน จุดแซ่แข็งกับยอมจนรักเร้าใจใหม่ครับ แต่ที่ลาวก็ไม่ค่อยมี ยอมรับเร้าเค้าก็ไม่ค่อยยอมกัน แต่ยอมผมก็เรื่องธรรมดา ไม่น่าโกรธ เราประชาชนตัวเล็กๆก็ไม่ได้ทำอะไร”

(แสง, กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างคนลาวในแขวงหลวงพระบางที่เป็นผู้สูงอายุ ก็รู้สึกเข้าไปกับภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ที่เป็นรูปนักฟุตบอลลาวยืนบนลังเทียบชั้นความสูงกับนักฟุตบอลฝรั่ง

ผู้วิจัย (ชูภาพโปสเตอร์หนึ่ง) คุณโปสเตอร์หนึ่งแล้วรู้สึกอย่างไร
หลายคน (ขบขัน)

ป้าสี่ ตลกดี เอาคนลาวไปยืนเทียบกับคนฝรั่ง

ผู้วิจัย เห็นด้วยไหมที่คนลาวเตี้ยกว่าฝรั่ง

ป้าสอง เห็นด้วย

(กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ยอมรับความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ในภาพยนตร์ ได้อ้างเหตุผลว่าภาพยนตร์คือเรื่องสมมติเพื่อความบันเทิง และหากล้อเล่นในสิ่งที่ตรงกับความเป็นจริงอย่างคนลาวตัวเตี้ยกว่าฝรั่งก็ไม่ได้ถือว่าเป็นเรื่องเสียหายหรือเป็นการดูถูกคนลาว ยิ่งไปกว่านั้นกลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในไทยมองว่าปัญหาเรื่องนี้เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลลาวจัดการ ประชาชนทั่วไปเป็นเพียงแค่ผู้สพลความบันเทิงเท่านั้น

- กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่“ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวตลก”

กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ต่อรองความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ และพื้นที่ใกล้เคียงคือ ว่างเวียง

กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ต่อรองความหมาย “ลาวตลก” ในภาพยนตร์ยอมรับว่าหากภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกเตะลิง” จะสร้างเป็นหนังตลกคนอีสานที่พูดภาษาลาวอีสานก็ไม่น่าจะมีปัญหา เพราะที่ผ่านมามีคนลาวก็ได้รับชมรายการตลกของไทยที่พูดภาษาลาวอีสานอยู่เป็นประจำ ซึ่งคนลาวรู้ว่าภาษาที่ตลกใช้พูดเป็นภาษาอีสาน ไม่ใช่ภาษาลาว จึงไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับคนลาวแต่อย่างใด แต่กรณีภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกเตะลิง” ถึงแม้ตัวละครพูดภาษาอีสานก็จริง แต่ในเรื่องมีการนำสัญลักษณ์ประจำชาติของลาวไปใช้เป็นส่วนประกอบในภาพยนตร์ ทำให้ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าคนไทยกำลังนำเรื่องราวของคนลาวไปล้อเลียนไม่ใช่คนอีสานเหมือนที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้ถามกลุ่มตัวอย่างคนลาวว่า “คิดอย่างไรที่คนไทยชอบสร้างให้ลาวเป็นตัวตลก” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนลาวตอบว่า

“อีสานกับลาวนี้จะต่างกัน อย่างพูดว่า ‘หน่วยละสิบล้าน’ เป็นภาษาอีสาน ถ้าภาษาลาวพูดว่า ‘ลูกละสิบล้าน’ หน่วยบานเรียกว่า ‘ลูก’ เข้าใจแล้ว มันคนละประเทศแล้ว อันนี้บ่แม่นว่าเป็นภาษาลาว แต่ว่ามันมี ‘ตราลาว’ อยู่หน้า ตัวนี้แหละที่เราคัดค้าน บ่ใช้ภาษาเราเตะ แล้วใช้ชื่อลาวบ่ได้ เข้าต้องไปใช้ชื่อประเทศอื่น ชาติเรากว่าจะมีเอกราช ต้องผ่านมรสุมมาหลาย ดังนั้นเราต้องเชิดชูชาติลาว ชงชาติลาว”

(ครู, กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ว่างเวียง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนหนึ่งยอมรับ “ความตลก” จากสื่อบันเทิงไทย เพราะคนลาวทุกวันนี้ก็สนุกสนานไปกับการ์ตูนรายการโทรทัศน์ต่างๆของไทยเป็นประจำอยู่แล้ว โดยเฉพาะ “ตลกอีสาน” ซึ่งหากภาพยนตร์เรื่องนี้อ้างอิงถึงคนกลุ่มอื่นๆคนลาวก็ยอมรับได้

“ไม่มีปัญหา ไม่เกี่ยวกับลาว ก็อยากดู ได้ดูอยู่แล้วเพราะว่าลาวก็เบิ่งหนังไทยอยู่แล้ว สนุกเฮฮาก็เบิ่ง”

(ครู, กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ว่างเวียง, สัมภาษณ์)

แต่ส่วนที่กลุ่มตัวอย่างคนลาว “ต่อต้าน” อย่างมากกับ “ความตลก” ในภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึง คือ การตลกล้ำเส้นไปถึง “ความเป็นชาติลาว” และสร้างไม่ตรงกับความจริงของคนลาว

“ถ้าอยากสร้างก็สร้างได้ แต่ไม่ต้องถึง ‘ขนาดนี้’ ทำอย่างนี้ มันดูถูกคนลาวเกินไป อย่างขี้มูกโป่ง มันก็น่าเกลียดเกินไป คนลาวเค้าไม่ได้เป็นแบบนี้”

(เมย์, กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ถ้าสร้างหนังขึ้นมาเพื่อเมคมันนี่หรือความบันเทิงแก่คนดู มันก็เข้าใจ แต่ว่านี่ตลกแล้วมันไปเบียดเบียนคนอื่น ถ้าไม่ไปเหยียดหยามเกียรติของคนอื่น ประเทศอื่น มันก็โอเคได้”

(หมว, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย ถ้าลาวสร้างหนังตลก ลาวสร้างกันยังไงถ้าไม่ใช่แบบนี้

สว ย ก็เว้ากันตลกๆ หยอกล้อกัน

ป้าเวียง มันยังเป็นตลกที่อยู่ในกรอบวัฒนธรรมของชาติ

แหบ มันไม่ได้เป็นแบบเว้าดูถูกกันแบบนี้

ป้าเวียง ข้าเจ้าไม่เข้าใจว่าทำไมไม่เป็นไทยเอง

แจน ไซ้ ก็ถ้าไทยอยากไปฟุตบอลโลก ก็สร้างเอาไทยสิ ทำไมเจ้าต้องมาเอาเป็นลาว

ป้าเวียง เจ้าเอาลาวไปบอลโลกแต่เจ้ากลับทำแบบดูถูกสบประมาทว่าคนลาวโง่เหลือเกินบ่ฮู้ฮัยยัง

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “ต่อรอง” ความหมายข้างต้นนั้น กล่าวว่แก่นเรื่อง “ลาวไปบอลโลก” เป็นเรื่องที่ไกลเกินจริง ซึ่งถ้าหากต้องการสร้างภาพยนตร์แนวนี้ขึ้นมาจริงๆ ควรให้คนลาวสร้างไม่ใช่คนไทย และถ้าคนลาวสร้างต้องไม่ใช่แนวตลกอย่างแน่นอน

ผู้วิจัย ถ้าสร้างลาวไปบอลโลกจะสร้างออกมายังไง
 วิ ไม่สร้าง จะสร้างทำไม มันไม่เป็นความจริง มันยังอีกไกล
 คู่ ก็จะสร้างแบบให้คนลาวหันมารักกีฬาผู้เพื่อชาติ
 ประจัน คนลาวสร้างเองกำกับเองอันนี้ได้ แต่ให้คนไทยสร้าง
 กำกับเองไม่ได้
 (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ต่อรองความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ขอมรับ “ความตลก” ของคนอีสานในสื่อบันเทิงไทยได้ แต่หากมีการพาดพิงโดยการใช้ตราสัญลักษณ์ประจำชาติลาวหรือสัญลักษณ์ร่วมของความเป็นชาติเข้ามาเกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “รักชาติ” จะมีปฏิกิริยาต่อต้านต่อความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ขึ้นมาทันที โดยกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ต่อรองความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์ กลุ่มตัวอย่างคนลาวในวังเวียง และกลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในไทยบางส่วนได้อ้างแนวคิด “ชาตินิยม” ว่าทุกประเทศต่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีที่ต้องหวนแหนเอาไว้ไม่ให้ใครมาดูถูกดูหมิ่น ดังนั้น “ตลกล้ำเส้น” ที่ล่วงเกินเอกลักษณ์วัฒนธรรมของชาติลาวย่อมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับได้

- กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวตลก”

กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ต่อต้านความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ วังเวียง และกลุ่มนักศึกษาลาวในประเทศไทย โดยกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ต่อต้านความหมาย “ลาวตลก” อ้างว่าชาติทุกชาติย่อมมีเกียรติและศักดิ์ศรีของตัวเอง อีกทั้งคนลาวไม่ได้โง่เขลา หรือดูตลกแบบในภาพยนตร์ เพราะคนลาวก็มีการศึกษาและมีความรู้ความสามารถเหมือนคนประเทศอื่นๆ

นุ เวอร์เกินไป เอาขนรักแรมมาข้อมสีทอง มันเป็นไปไม่ได้อยู่แล้ว
 ลิด เวื่ออย่างอื่นก็ได้ ทำไมต้องเอามาทำอย่างงี้ ให้ดูตลก ๆ
 คนลาวรับไม่ได้ครับ ถ้าประเทศอื่นไปทำประเทศไทยบ้าง
 คนไทยจะคิดยังไง

วิ   คุณคนลาว แบบว่าคนลาวตลก คุณแบบว่าพวกเขาโง่
คนลาวก็มีเขียนปริญญาตรีถึงปริญญาเอกเนอะ แล้วคุณก็เข้า
เอาไปเซ็คอีหยัง
(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“ไทยเบิ่ง คนอื่นเบิ่งตลก แต่ว่าประเทศเขาเบิ่ง มันดูถูกกัน อันนี้เว้า
ด้วยความจริงใจได้นะ คือ อันนี้บ่พอใจที่สุด ในฐานะเป็นคนลาวเกิด
ที่ประเทศลาว ลาวก็พัฒนาไปเคียงคู่กับไทย อัยน้องกันก็เคียงคู่กัน
ไป แต่อันนี้ส่องหลายด้านให้เห็นว่า ลาวเป็นคนทีโง่ เป็นคนเช่ซ่า
ขนาดเตะบอลก็บ่เป็น รับบอลก็บ่เป็น คนอื่นมาคูก็คิดว่าลาวเป็น
แบบนั้น”

(ครู, กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

“คือจะมองแบบขำๆก็ได้ แต่มันเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมเรา...
เราถึงต่อต้านตรงนี้เราไม่ชอบตรงนี้ พูดย่อยๆว่าถ้าคุณทำก็ทำประเทศ
ของคุณไป ไม่ต้องทำเกี่ยวกับประเทศของเรา ถ้าทำประเทศเรา เราไม่
ยอม เพราะว่ามันไม่ใช่เรา (ทุกคนพูดพร้อมกัน) เราไม่ได้เป็นแบบนี้”
(แปง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

เหตุผลการอ้างของกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ต่อต้านความหมายว่าด้วย
“ลาวตลก” นั้น คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ต่อรองความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” กล่าวคือ
คนทุกชาติต่างต้องรักและหวงแหนเกียรติภูมิของชาติและไม่อยากให้อะไรมาดูถูกเหยียดหยามว่าเป็น
ตัวตลก กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นคนลาวในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ วังเวียง (เป็นส่วน
หนึ่งของเวียงจันทน์) และนักศึกษาลาวที่ไปเรียนต่อในประเทศไทย เวียงจันทน์นั้นถือเป็น
ศูนย์กลางการปกครองหรือเมืองหลวงของประเทศลาวในปัจจุบัน พื้นที่ดังกล่าวมีความเจริญ
ก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ และประชาชนส่วนใหญ่มีโอกาสทางการศึกษาคว่าพื้นที่อื่นๆ ดังนั้น
ปฏิกิริยาการต่อต้านความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” จึงค่อนข้างรุนแรง คนลาวเหล่านี้รู้สึกว่าการทำ
ให้ลาวเป็นตัวตลกหมายถึงความโง่ เช่ และไร้การศึกษา ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริงของคนลาวที่
เวียงจันทน์ ทำให้กลุ่มตัวอย่างคนลาวเวียงจันทน์ต่อต้านความหมาย “ลาวตลก” อย่างมาก
นอกจากนี้ เวียงจันทน์คือศูนย์กลางอำนาจรัฐของลาว หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ต่างๆของรัฐบาลกลาง

ได้อยู่ในเขตเมืองหลวงเกือบทั้งหมด ทำให้ประชากรที่พักอาศัยอยู่ในแขวงเวียงจันทน์มีแนวโน้มถูกหล่อหลอมด้วยอุดมการณ์ “ชาตินิยม” จากเจ้าหน้าที่และสื่อของรัฐอย่างใกล้ชิด ด้วยเหตุนี้ “ความรักชาติ” ของคนเวียงจันทน์จึงมีความเข้มข้นและอ่อนไหวต่อประเด็นเรื่อง “ชาติ” มากกว่าพื้นที่ส่วนอื่นๆ เห็นได้จากกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่อยู่ไกลออกไปจากพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์มีแนวโน้มยอมรับ “ความตลก” ในภาพยนตร์เรื่องหมากเตะ โลกตะลึง ได้มากกว่ากลุ่มตัวอย่างคนเวียงจันทน์

กล่าวโดยสรุป ความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ของกลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวนั้น กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่มองว่า “ลาวตลก” ในภาพยนตร์เป็นเพียงความบันเทิงที่ถูกสมมติขึ้นเพื่อ “ล้อเล่น” มากกว่า “การดูถูก” คนลาว แต่กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่มองว่า “ลาวตลก” ในภาพยนตร์เป็นการดูถูก “ชาติลาว” เพราะมีการนำสัญลักษณ์ประจำชาติของลาวไปใช้ และทำให้ตัวละครลาวตลกเกินความเป็นจริง ด้วยเหตุนี้จุดยืนในการตีความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” ของคนไทยเน้นเรื่อง “ความเป็นสื่อบันเทิง” แบบตลาดทุนนิยมที่ต้องการสร้างจุดขายที่แปลกใหม่มากกว่าความเป็นจริง ส่วนจุดยืนของลาวนั้นตีกรอบ “ความบันเทิง” ในภาพยนตร์เอาไว้ด้วยบริบททางการเมืองและวัฒนธรรมของลาว ที่ต้องยึดมั่นใน “ความเป็นชาติลาว” (ไม่รวมคนอีสาน) ที่มีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับประเทศอื่นๆ รวมทั้งการรักษาประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติลาวเอาไว้ เส้นแบ่งความหมายของ “ความตลก” ระหว่างคนไทยและคนลาวที่แตกต่างกันจึงได้ทำให้ปฏิบัติการตีความ “ลาวตลก” ในภาพยนตร์เรื่องหมากเตะ โลกตะลึง แตกต่างกันไปด้วย โดยกลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ “ยอมรับ” ได้ แต่กลุ่มตัวอย่างคนลาวมีแนวโน้ม “ปฏิเสธ” ต่อความหมายดังกล่าว

2) ความหมายว่าด้วย “ลาวไร้รสนิยม”

สังคมไทยมีคำพูดสลับอยู่คำหนึ่งว่า “ลาว” ซึ่งถูกใช้แพร่หลายออกไปในวงกว้างในความหมายทำนองว่า “ไร้รสนิยม” “เชย” “ดูไม่ดี” “ไม่เข้าท่า” และ “ตลก” ส่วนใหญ่ใช้กับการแต่งกายที่ดูไร้รสนิยม หรือบุคลิกที่ไม่ทันสมัย ในภาพยนตร์เรื่องหมากเตะ โลกตะลึงก็มีการประกอบสร้างความหมาย “ลาวไร้รสนิยม” ผ่านตัวละครลาว “ท้าวบุญเถิง” นายกสมาคมเตะบอลลาวที่นิยมใส่เสื้อผ้าสีฉูดฉาดและเกินพอดี ผู้วิจัยได้นำฉากชุดแต่งกายของท้าวบุญเถิงมาให้กลุ่มตัวอย่างรับชม ผลปรากฏดังนี้

ภาพที่ 6.2

แสดงฉากตัวอย่างความหมายว่าด้วย “ลาวไร้สนิยม”

ภาพท้าวบุญถึง นายกสมาคมตะบอลลาว ในชุดแต่งกายสีบานเย็น สีม่วง สีขาวทั้งชุด และสีชมพู
ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยมีทั้งยอมรับ ต่อรอง และต่อต้านความหมายว่าด้วย “ลาวไร้สนิยม” โดยกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ไม่มีประสบการณ์ตรงกับคนลาวมีแนวโน้มยอมรับว่า “ลาวเซย” เนื่องจากสังคมไทยมีมายาคติ (myth) ต่อ “ลาว” ว่าหมายถึง “เซย” แต่หลายคน “ต่อรอง” ว่าเมื่อพูดคำว่า “ลาว” ไม่ได้หมายถึงคนลาวแต่เป็นคนอีสานหรือใครก็ตามที่มีบุคลิกเซยๆเท่านั้น ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ตรงกับคนลาวชั้นชั้นกลางขึ้นไป “ปฏิเสธ” ความหมายว่าด้วย “ลาวไร้สนิยม”

- กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ยอมรับ” และ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวไร้สนิยม”

ผู้วิจัยพบว่า เมื่อนำภาพยนตร์ตัวอย่างในฉากท้าวบุญถึงแต่งกายชุดสีฉูดฉาดให้กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ไม่ค่อยมีประสบการณ์ตรงกับคนลาวดู ผลปรากฏว่าไม่มีใครรู้สึกถึงรสนิยมการแต่งกายแปลกๆของท้าวบุญถึงแม้แต่รายเดียว จนกระทั่งผู้วิจัยต้องกระตุ้นถามว่า “รู้สึกอย่างไรกับชุดเสื้อผ้าของท้าวบุญถึง” กลุ่มตัวอย่างก็ยังไม่รู้สึกเฉยๆ จนผู้วิจัยต้องถามใหม่ว่า “คิดว่าวัยรุ่นลาวในนครหลวงเวียงจันทน์หรือนักการเมืองลาวน่าจะแต่งตัวกันอย่างไร” กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ค่อยมีประสบการณ์ตรงกับลาวตอบว่า

“คิดว่าคงเหมือนวัยรุ่นไทย แต่เป็นแบบที่ดูแย่ๆของไทย มีลักษณะ สก๊อยๆ แต่ไปแบบนั้น คือ รสนิยมแต่งตัวอาจจะไม่ได้ดูดี คือเราดู แล้วไม่เห็นเค้าดูดี”

(อุษณา, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“แค่ลาวใส่สูทนี่ก็นึกไม่ออกเลย คือถ้าเป็นนักการเมืองก็จะคิดว่าแบบนี้แหละ ใส่กางเกงสแล็ค แล้วก็ใส่เสื้อไหมๆมากกว่า”

(โจ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ข้ออ้างของกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวไร้ รสนิยม” นั้น ได้อ้างว่าประสบการณ์จากความทรงจำในสังคมไทยได้สร้างความหมายคำว่า “ลาว” คือ ความเซย ความไม่ทันสมัย และความไม่เข้าท่า เป็นต้น

“สมัยก่อนตอนเพื่อนทำอะไรเฉยๆ ไม่ทันสมัย เราก็พูดว่า ลาววะ”

(อภิชาติ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ได้ยินมาตั้งแต่จำความได้ ก็ได้ยินเพื่อนๆพูดตั้งแต่เด็กๆ แล้วคนส่วนใหญ่ก็รู้ว่ามันหมายถึงเซย”

(เอี้ยว, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“คำว่าลาวถ้าแปลในความหมายของผม ก็คือเซย รสนิยมไม่ดี”

(ศุภวัฒน์, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ดี กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ “ต่อรอง” ว่าการใช้คำว่า “ลาว” ที่หมายถึง “เซย เสลด ไร้รสนิยม และไม่ทันสมัย” นั้น ไม่ได้หมายถึง “คนลาว” หรือ “ประเทศลาว” โดยตรง แต่มักหมายถึงคนไทยอีสาน หรือใครก็ตามที่มีลักษณะเซยๆและทำอะไรมากกว่า

“พูดคำว่าลาว ไม่ได้นึกถึงเชื้อชาติ แต่นึกถึง “รสนิยม” ดูเซ็กซี่ แต่งตัว สีเยอะๆ”

(เปิ้ล, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“จริงๆเป็นอีสานด้วยซ้ำ ไม่ได้ถึงลาวซะทีเดียว หยุคแค่ตรงนั้น”

(เมธ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ผมว่าคนไทยดูถูกคนไทยด้วยกันเองมากกว่า คือ คนไทยที่พูดว่า ลาววะ คำไม่ได้หมายถึงคนที่ประเทศลาวนะ แต่คำหมายถึง คนภาค อีสานมากกว่า”

(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เพิ่งย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ต่อรอง” ความหมายว่าคำว่า “ลาว” ไม่ได้ หมายถึง “คนลาวและประเทศลาว” อ้างว่าคำพูดติดปากว่า “ลาว” นั้นได้รับการสั่งสมมาจาก ประสบการณ์ทางสังคมของไทย เช่น รายการตลก แรเงงานอีสาน สำนักประวัติศาสตร์ชาติไทยและ พุดเล่นในกลุ่มเพื่อนๆ

“ภาพลักษณ์ของตลก มุขต่างๆ การละเล่นต่างๆก็มาจากวัฒนธรรม อีสาน อย่าง โปงกลางสะออน ตลกมัน โยงเข้ากับวัฒนธรรมอีสาน แล้ว คนเล่นส่วนใหญ่ก็เป็นคนอีสาน คำว่าลาวตรงนั้นอาจจะมาจากลาว ในภาคอีสานมากกว่าลาวในเวียงจันทน์”

(ธเนศ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ผมว่าคนไทยน้อยคนนะที่รู้จักถึงคนลาว แต่พอคนไทยเห็นคน อีสานเข้าไปทำงานในเมืองที่ทำอะไรแล้วดูบ้านนอก ก็พูดว่าลาววะ เพราะเค้าคิดว่าคำพูดภาษาอีสานคือภาษาลาว”

(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เพิ่งย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“คำคุณกล่าว มันอาจซึมซับโดยไม่รู้ตัว เพราะลาวเป็นประเทศเดียวที่
เราไปดีแล้วชนะได้ง่ายสุด อย่างพม่ามาตีเราได้ตั้งสองครั้ง เรายังดีไป
ไม่เคยถึงหงสาวดีเลย หรือกัมพูชาก็ไม่ใช่จะเอาได้ง่ายๆ”

(น้ำ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ผมไม่ได้หมายถึงประเทศลาวเลย แต่เป็นแค่ความหมายว่าเสล่อ เหย
ไม่ได้เรื่อง คำนี้มันชัดเจนในการพูดสื่อความหมายมาก ๆ เลยว่า คนๆ
นี้มันได้เรื่องเลย มันเอาที่เราก็ก็น่าไปจามาจากเพื่อน ๆ ตั้งแต่ประถม
จำความได้ก็ล้อกันแล้วว่าลาว แต่ก็ไม่รู้ว่ามีมาจากไหน มันลอยมา รู้สึก
ว่ามันเป็นธรรมชาติมากเลย”

(อ้อย, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ความหมายว่าด้วย “ลาวไร้รสนิยม” ข้างต้นนั้น
ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ยอมรับ” ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ค่อยมีประสบการณ์
ตรงกับคนลาว แต่ได้รับอิทธิพลจากความทรงจำทางสังคมของไทยเกี่ยวกับคำว่า “ลาว” จึงนึกถึงแต่
ภาพคนลาวแต่งตัวเซ็กซี่หรือสวมชุดท้องถิ่นมากกว่าชุดสมัยนิยม ซึ่งข้อมูลสัมภาษณ์บางส่วนได้
แสดงให้เห็นถึงอำนาจของภาษาในการสร้างมายาคติเกี่ยวกับความหมายว่าด้วย “ลาวไร้รสนิยม” ใน
สังคมไทยที่ถูกเสกสรรปั้นแต่งจนกลายเป็นความจริงขึ้นมาอย่างเป็นธรรมชาติ (mythify) เช่น คำ
สัมภาษณ์ของ “อ้อย” ว่า “จำความได้ก็ล้อกันแล้วว่าลาว (ในความหมายว่าเซ็กซี่) แต่ก็ไม่รู้ว่ามีมาจาก
ไหน มันลอยมา รู้สึกว่ามันเป็นธรรมชาติมากเลย” อย่างไรก็ตามก็ตีกลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่
“ต่อตรง” ว่าคำแสดงว่า “ลาว” ในสังคมไทยหมายถึงคนอีสานหรือคนที่แต่งตัวเซ็กซี่มากกว่าคนลาว
เพราะฉะนั้นความหมายส่วนหนึ่งของคำว่า “ลาวไร้รสนิยม” จึงไม่ได้หมายถึง “คนลาว” แต่
หมายถึง “คนอีสาน” หรือ “คนที่เซ็กซี่” มากกว่า

- กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวไร้รสนิยม”

สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนอีสานท้องถิ่น และกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯที่มี
ประสบการณ์ตรงกับคนลาวชนชั้นกลาง เช่น กลุ่มนักศึกษาคนไทยที่ได้เรียนหนังสือร่วมกับ
นักศึกษาลาว และกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เคยสัมภาษณ์ศิลปินวงฮิปฮอปของลาว ผู้วิจัยพบว่า กลุ่ม
ตัวอย่างคนไทยเหล่านี้ส่วนใหญ่ “ต่อต้าน” ความหมายว่า “ลาวไร้รสนิยม” ในภาพยนตร์ โดยกลุ่ม

ตัวอย่างได้อ้างประสบการณ์ตรงจากการได้รู้จักคนลาวชนชั้นกลางหรือชนชั้นปัญญาชนว่า คนลาวกลุ่มนี้ไม่ได้แต่งตัวไร้รสนิยมหรือบุคลิกดูไม่ดีแบบในภาพยนตร์

“ไม่มีใครเค้าแต่งเวอร์แบบนั้นหรอก”

(จรรยาภรณ์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

“ก็รู้สึกภาษาเขาน่ารัก อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ได้ต่อคำ ก็ธรรมดาๆ การแต่งตัวก็ใส่เสื้อยืดกางเกงยีนส์ธรรมดาไม่ต่างจากคนกรุงเทพฯเลย ภาษาเขาสุภาพอย่างสวัสดิ ก็พูดซ้ำๆว่าซาบายดี ไม่โผงผางก้าวร้าว”

(เอ๋, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่มีประสบการณ์สัมผัสศิลปะปวงเซลของลาว, สัมภาษณ์)

“ไม่มีอะไรตรงเลย เพราะว่าที่ต้อย (นักศึกษาลาวที่ได้รับทุนจากไทย) มาในฐานะปัญญาชน คนชั้นกลาง ลักษณะท่าทางของเค้าดูไม่ออกว่าเป็นคนลาว เค้าไม่ได้แสดงอะไรที่เป็นๆ ถึงเค้าเป็นคนสนุกสนานแต่ก็ไม่ได้เป็น การพูดการจาก็เป็นอีกแบบหนึ่งที่เหมือนปัญญาชนคนไทยทั่วไป ชนชั้นกลางทั่วไป”

(อภิชาติ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่มีประสบการณ์เรียนร่วมกับนักศึกษาลาว, สัมภาษณ์)

“ตอนไปเวียดนาม นักศึกษาลาวไปเรียนที่นั่น หน้าตาดีมากเหมือนคนไทยเลย เค้าพูดไทยตอนแรก ถามเค้าว่าเป็นคนไทยหรือเปล่า เค้าบอกว่าเปล่าเป็นคนลาว เราชัก ‘เหรอ’ คือเค้าดูทันสมัย ฟังเพลงฝรั่ง เรื่องที่เค้าคุยกับเราก็เป็นเรื่องเดียวกับเรา ไม่เหมือนคนลาวที่เราเคยนึกไว้”

(ต้น, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่จบปริญญาตรีด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยข้างต้น เห็นได้ว่าเงื่อนไข “การต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวไร้รสนิยม” เกิดขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างคนไทยมีประสบการณ์

ตรงกับคนลาวในชนชั้นอื่นๆที่ไม่ใช่กลุ่มแรงงานหรือชาวบ้านธรรมดา ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาลาว กลุ่มศิลปินเพลงของลาว และกลุ่มคนลาวในต่างประเทศ การพบปะกับคนลาวกลุ่มอื่นๆที่กว้างขวางมากขึ้นจึงได้ช่วยเปิดโลกทัศน์ความรู้เกี่ยวกับคนลาวให้ไกลออกไปจากวาทกรรม “ลาว” ในบริบทของสังคมไทยได้ อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ต่อต้านความหมายว่าด้วย “ลาวไร้รสนิยม” ก็ยังมีลักษณะการแบ่งเขาแบ่งเราอยู่ เห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ว่า “เขาน่ารัก” “ท่าทางของเค้าดูไม่ออกกว่าเป็นคนลาว” และ “หน้าตาดีมากเหมือนคนไทยเลย” ซึ่งคำว่า “เขา” “เค้า” และ “เหมือนคนไทย” เป็นการแสดงความหมายว่า “ลาว” เป็นคนละพวกกับ “ไทย”

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวไร้รสนิยม” โดยกลุ่มตัวอย่างคนลาวระดับชนชั้นกลางในนครหลวงเวียงจันทน์ เช่น เจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศ หนุ่มเจ้าของธุรกิจเลี้ยงปลาใส่กะชัง และอดีตพนักงานสาวสนามบิน ปฏิเสธว่า โลกความเป็นจริงจากประสบการณ์การทำงานไม่เคยพบว่ามีเจ้าหน้าที่ลาวคนใดแต่งตัวแบบท้าวบุญเตียง ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนลาวอีกกลุ่มหนึ่งที่ “ต่อต้าน” ความหมาย “ลาวไร้รสนิยม” คือกลุ่มแรงงานลาวที่มาทำงานในประเทศไทย ที่มีลูกคนไทยถูกเรื่องการแต่งกายว่า “เป็นคนลาว” ในความหมายว่า “ไร้รสนิยม”

ผู้วิจัยพบว่า เมื่อนำภาพยนตร์ตัวอย่างฉากท้าวบุญเตียงแต่งกายชุดสีฉูดฉาดให้กลุ่มตัวอย่างคนลาวดู ผลปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์วิพากษ์วิจารณ์เรื่องการแต่งกายของท้าวบุญเตียงในฉากท้าวบุญเตียงเดินทางมาหาโค้ชพงศันรินทร์ที่เมืองไทยเพื่อขอร้องขอให้ไปช่วยเป็นโค้ชให้ทีมชาติลาวขึ้นมาว่า

“ไม่ (ทันควัน) ข้าราชการลาวไม่เสื้อแขนสั้น ถ้าทางการต้องใส่แขนยาว แล้วสีก็ไม่ถูกแล้ว แล้วเหมือนไปง้อก็ไม่ถูกอีกแล้ว แล้วตอนบอกว่าหยุด แล้วหันมามีมันก็ไม่ใช่อีกแหละ คือมันต้องมานั่งโต๊ะเจรจากัน ไม่ได้เดินมาคุยตอนคนกำลังกินอาหารกันอยู่ ผมว่ายังไงคนลาวก็ไม่เดินเข้ามาอย่างนั้น เราต้องนัดเจรจาที่ไหนที่นิ่ง นั่งโต๊ะคือเป็นการให้เกียรติกัน ถ้าผมเดินมาแบบนี้ คนนั้นต้องตกลูกตาแหน่งแน่นอน”

(ต้อย, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

หรือในฉากที่วามุนถึงเดินทางกลับจากต่างประเทศในตอนจบเรื่อง กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ทำงานกระทรวงการต่างประเทศ อดีตพนักงานสาวสนามบินเคยทำงานในสนามบิน และหนุ่มนักธุรกิจเลี้ยงปลากระชัง ซึ่งทั้งสามเป็นกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ กล่าวว่

- วิ   ทำงานสนามบินไม่ค่อยเห็นใครใส่สูทขาว ใส่หมวก
                  เน็คไท นะ
- ต้อย   แต่งแบบนี้คงโดนไล่ออก
- ลิด   มีผ้าผูกคอกันเปื้อนอีก (หัวเราะ)
- (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยถามต่อว่า “คนลาวใส่สูทสากลหรือไม่” กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์ ตอบว่า

- “ก็ใส่ มันต้องมีอยู่แล้ว นีนครหลวงเวียงจันทน์นา ไม่ใช่อยู่ป่า”
- (ตุ้, กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนลาวอีกกลุ่มหนึ่งที่ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวไร้รสนิยม” คือ กลุ่มผู้ใช้แรงงานลาวในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ได้รับผลกระทบอย่างมากต่อคำว่า “ลาว” ที่คนในสังคมไทยนิยมนำมาพูดกัน

- “เค้า (คนไทย) ชอบพูดเรื่องการแต่งตัว หว่าเซบั้ง เป็นคนลาวบ้าง จะแต่งตัวยังไงให้เหมือนก็ไม่เหมือน ‘จะแต่งตัวดีก็เหมือนลาว’ ส่วนใหญ่เค้าจะพูดกันแบบนี้ เราก็มีน้อยใจบ้าง เพราะว่าเราก็คนเหมือนกัน”

(ตุ้ม, กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

- ผู้วิจัย รู้สึกอย่างไรกับคำพูดของคนไทยว่า ‘ลาว’
 วรรณ คิดว่าคนไทยก็ดูถูกตรงที่เรา ‘เป็นลาว’ เขาจะดูถูกเรื่อง
 การแต่งตัวบ้าง การกินบ้าง
 ผู้วิจัย คิดว่าเขาดูถูกจริงๆหรือแค่ล้อเล่น
 วรรณ คิดว่าดูถูกจริงๆ อย่างเค้าชอบพูดว่า ‘แต่งตัวยังไงก็ไม่
 เหมือนไทย’
 ถาม เชื่อไหมว่าแต่งตัวอย่างไรก็ไม่เหมือนคนไทย
 แสง ไม่เชื่อ แต่เค้าก็พูดกัน

(กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาว เห็นได้ว่าไม่มีกลุ่มตัวอย่างคนลาวคนใด “ยอมรับ” ว่า “ลาวไร้รสนิยม” กลุ่มตัวอย่างคนลาวมองว่า “ลาวไร้รสนิยม” เป็นการประกอบสร้างความหมายในเชิงดูถูกเหยียดหยามของคนไทยมากกว่า “การล้อเล่น” เพราะในโลกความเป็นจริง พบว่า คนลาวหลายคนถูกคนไทยดูถูกเรื่องรสนิยมการแต่งกายด้วยเช่นกัน

กล่าวโดยสรุป ความหมายว่าด้วย “ลาวไร้รสนิยม” ในภาพยนตร์ได้รับการต่อต้านอย่างมากจากกลุ่มตัวอย่างคนลาว เนื่องจากการประกอบสร้างความหมายที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง และกลุ่มตัวอย่างคนลาวมองว่าโลกสัญจรผ่านสื่อสามารถไหลเข้าสู่โลกความเป็นจริงได้ เพราะแม้ว่าคนไทยอ้างว่าเป็น “การล้อเล่น” ไม่ได้เจตนา “ดูถูก” คนลาว แต่กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่มาอยู่ในประเทศไทยพบว่า ความหมาย “ลาวไร้รสนิยม” ในสังคมไทยไม่ได้หยุดอยู่แค่การกระทบกระเทือน “คนอีสาน” หรือ “คนที่แต่งตัวเชย” ตามที่กลุ่มตัวอย่างคนไทยอ้างเท่านั้น เพราะจากประสบการณ์จริงของคนลาวที่เข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทยหลายคน พบว่า คนไทยได้ดูถูกเรื่อง “รสนิยม” ต่างๆของคนลาวในเชิงดูถูกดูหมิ่นอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์กับคนลาวที่หลากหลายน่าจะมีแนวโน้ม “ปฏิเสธ” ความหมายว่าด้วย “ลาวไร้รสนิยม” เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ได้ขยายประสบการณ์ของตนเองออกไปไกลกว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยที่รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับลาวในบริบทของสังคมไทยแบบเดิมๆ ทว่า แม้คนกลุ่มนี้จะ “ปฏิเสธ” ความหมายว่าด้วย “ลาวไร้รสนิยม” แต่สำนึกในการแยกแยะความแตกต่างระหว่าง “ความเป็นไทย” กับ “ความเป็นลาว” ยังคงมีอยู่

3) ความหมายว่าด้วย “ลาวสู้บ่ย่น”

จากตัวอย่างภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ช่วง “หนึ่งในห้าหมากเด็ดพา ลาวไปบอลโลก” หนึ่งในกลยุทธ์ของลาวที่ถูกประกอบสร้างขึ้นในภาพยนตร์ คือ “ลาวสู้บ่ย่น” ซึ่งเป็นภาพการฝึกซ้อมอย่างขยันขันแข็งของนักกีฬาฟุตบอลทีมชาติลาวภายใต้การควบคุมแผนการเล่นจาก กุนซื่อพงศ์รินทร์ นอกจากนี้เพลงประกอบภาพยนตร์ “ซีไปใส” ก็มีเนื้อหาว่าด้วยการลุก ขึ้นสู้ของคนลาวด้วย ผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างดังกล่าวมาฉายให้กลุ่มตัวอย่างรับชม ผลปรากฏดังนี้

ภาพที่ 6.3

แสดงฉากตัวอย่างความหมายว่าด้วย “ลาวสู้บ่ย่น”

ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ยอมรับว่า “ลาวสู้บ่ย่น” ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนตัวอย่างอีสานและกลุ่มตัวอย่างนายจ้างแรงงานลาว ซึ่งพึงพอใจกับการทำงานของแรงงานลาวมากกว่า แรงงานอีสาน ส่วนกลุ่มที่ “ต่อรอง” และ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวสู้บ่ย่น” เป็นกลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว และกลุ่มตัวอย่างคนไทยเชื้อสายจีนตามลำดับ

- กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวสู้บ่ย่น”

ผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างนายจ้างแรงงานลาว เช่น ลูกเจ้าของกิจการ โรงงานทอผ้าซึ่งส่งผ้าไปตัดเย็บที่ลาว คนคุมงานก่อสร้าง และนายจ้างแรงงานลาว “ยอมรับ” ว่า “คนลาวสู้บ่ย่น” จริง

“ตอนทำงานด้วย ประทับใจคนลาวมาก เพราะว่าเค้าขยันกว่าคนไทย เยอะมากเลย คือที่บ้านจะส่งผ้าไปตัดเย็บที่เวียงจันทน์ บางครั้งเรามี งานเร่งช่วยให้เค้าทำให้หน่อย เค้าก็จะขอแค่เบียร์ถังนึง แล้วก็ทำให้ หามรุ่งหามค่ำ คือไปไหน ไปด้วย ลุยกันจริงๆ แต่ถ้าเป็นคนไทยก็ จะต้องขอ โอที”

(ชเนศ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ลูกเจ้าของกิจการ โรงงานทอผ้าที่มีธุรกิจติดต่อกับลาว, สัมภาษณ์)

“ส่วนใหญ่ขยันทำงาน เวลาไม่เปลี่ยนงานบ่อยๆเหมือนคนอีสานที่ เข้าๆออกๆ”

(วรรณ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

นายจ้างแรงงานไทยอีสานและลาว, สัมภาษณ์)

“ก็อย่างงานก่อสร้าง เคยคุมงานเอง คนงานลาวดีกว่าพม่า และกิน อยู่ง่ายไม่เรื่องมาก”

(เอี้ยว, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่เคยคุมคนงานก่อสร้าง, สัมภาษณ์)

การยืนยันความหมาย “ลาวสู้บ่ขยัน” ของกลุ่มนายจ้างแรงงานลาว เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับภาพยนตร์ กล่าวคือ “ลาวใช้แรงสู้” หรือเป็นแรงงานไร้ฝีมือ (unskilled labor) เท่านั้น ไม่รวมถึงการใช้ “สติปัญญา” เพราะในภาพยนตร์ได้สร้างให้ตัวละครลาว มี “แรง” เป็นต้นทุนในการต่อสู้ แต่ต้องอาศัยคนไทยที่มี “ปัญญา” ในการวางแผนการเล่นฟุตบอล ให้ โดยกลุ่มตัวอย่างนายจ้างแรงงานลาวยอมรับว่าคนลาวชอบทำงานใช้แรงมากกว่าใช้ความคิด

“ให้คนลาวขายของนี่เป็นเรื่องใหญ่นะ เค้าทำได้คือใช้แรงงาน แต่ถ้า ให้เค้าคิดเงิน ทำบัญชี เค้าทำไม่ได้ เค้าไม่ยอมรับผิดชอบ”

(วรรณ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

นายจ้างแรงงานไทยอีสานและลาว, สัมภาษณ์)

“อย่างแก็ก (คนงานลาว) ให้ตัดเม็ดกาแฟ ทำซ้ำๆชอบทำ แต่ถ้าให้ เป็นหัวหน้างานก็ไม่เอาแล้ว ไม่ชอบขายของ ให้ทำอะไรจะลาออกเลย ถ้า ไม่ค่อยชอบงานที่เจอกับคนเยอะๆ ชอบอยู่ข้างใน ไม่ชอบออกข้าง นอก ชอบทำงานซ้ำๆ”

(เทพ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ นายจ้างแรงงานลาว, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ดี ขณะที่กลุ่มตัวอย่างนายจ้างคนไทยส่วนใหญ่ยอมรับว่า “ลาวสู้บ่ยัน” โดยอ้างอิงถึง “กลุ่มผู้ใช้แรงงานลาว” ที่ขยันกว่า “กลุ่มผู้ใช้แรงงานอีสาน” แต่กลุ่ม ตัวอย่างคนอีสานกลับยอมรับความหมายว่า “ลาวสู้บ่ยัน” โดยใช้อัตลักษณ์ร่วมของท้องถิ่นเรื่องการ กิน “ข้าวเหนียว” เข้ามาเป็นตัวเชื่อมร้อยความเป็นลาวและความเป็นอีสานเข้าด้วยกัน ว่าชาติพันธุ์ ดังกล่าวมีคุณสมบัติ “สู้บ่ยัน”

“ผมว่าลาวแรงเยอะจริง กินข้าวเหนียวเข้าไป แรงเยอะ อึดครับ (หัวเราะ)”

(สงวน, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน
ที่มาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ เกือบ 40 ปี, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ยอมรับ ว่า “ลาวสู้บ่ยัน” ที่เป็นกลุ่มนายจ้างแรงงานลาว จะยอมรับ “ความเป็นลาว” ในฐานะ “ผู้ใช้แรงงานที่ สู้บ่ยัน” แต่หากเป็นกลุ่มตัวอย่างคนอีสานนั้น จะยอมรับ “ความเป็นลาว” ในฐานะ “คนชาติพันธุ์ เดียวกัน” ที่มีความขยันทำมาหากิน แต่ขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างคนอีสานก็มีการใช้ “เสียงหัวเราะ” เน้น “ความอึด” ของลาวเอาไว้เพื่อแสดงความหมายในเชิงกตทาบว่า “คนลาว” มีความเป็นชนชั้น แรงงานมากกว่า “คนอีสาน”

- กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ต่อรอง” และ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวสู้บ่ยัน”

กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ที่มีประสบการณ์ตรงกับคนงานลาวมี แนวโน้ม “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวสู้บ่ยัน” อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ ไม่มีประสบการณ์ตรงกับคนลาวมาก่อน โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีเชื้อสายจีนมักถูกสอนมา ว่า “คนลาวจี้เกียด”

“คือผมเกิดมาในครอบครัวจีน ผมว่าคนจีนแยกไม่ออกระหว่างคนลาวกับอีสาน ทัศนคติของคนจีนที่มีต่อลาวก็คือ ก่อนข้างจะจีเกียจไม่ค่อยทำงานเหมือนคนอีสาน”

(อภิชาติ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“แต่ก่อนบ้านหลังแรก เป็นบ้านเช่าอยู่ ก็มีแต่อีสานอยู่กัน คนที่เป็นพี่เลี้ยงผมที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน เวลาเค้าโมโหคนที่อยู่แถวบ้านเช่าก็จะพูดว่า นี่อีพวกลาวมันเป็นแบบนี้ ดูไว้นะ ไอ้พวกลาวมันเป็นอย่างไรจ๋าๆ คือ มีนิสัยจีเกียจ เปิดเพลงเสียงดัง ซึ่งจริงๆพวกนั้นคือคนไทยอีสาน”

(นรัชย์, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น เห็นได้ว่าทั้ง “อภิชาติ” และ “นรัชย์” กลุ่มตัวอย่างคนไทยเชื้อสายจีน ได้ปฏิเสธความหมาย “ลาวสู้บ่ขยัน” โดยอ้างการถูกปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็กว่า “คนลาวจีเกียจ” ทั้งๆที่ยังไม่ได้มีประสบการณ์ตรงกับคนลาวแม้แต่บ่อย แต่เกิดจากการบอกเล่าของผู้ใหญ่บางคนที่พูดให้ฟังในวัยเด็กว่า “ลาวจีเกียจ”

กลุ่มตัวอย่างคนไทยอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ได้ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวสู้บ่ขยัน” ที่ถูกสร้างขึ้นในภาพยนตร์ คือ กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว โดยกลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาวได้ “ต่อรอง” ความหมายในภาพยนตร์จากประสบการณ์ตรงในการเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับคนลาวในประเทศลาวว่า แม้ “คนลาวสู้บ่ขยัน” ก็จริง แต่ก็ไม่ได้สู้แบบ “ชีวิตคนเมือง” เนื่องจากชีวิตความเป็นอยู่ของคนลาวเป็นชีวิตที่พอเพียงและอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ ซึ่งมีความแตกต่างจากสังคมในระบบทุนนิยม

“ผมเคยคิดว่าคนที่นี่จีเกียจ เห็นนอนกัน แต่ลืมไปว่าวงจรชีวิตเค้าเป็นรายปี ไม่ได้รายวันแบบคนกรุงเทพฯ คนที่นี้อยู่กับธรรมชาติ รอหน้านี้ทำนี่ ถึงหน้านี้ต้องทำโน่น รายได้เค้าเป็นปี ไม่ได้เป็นเดือนแบบคนเมือง เค้าเก็บโน่นนี้ตามหน้า แต่เค้ามีแผนทั้งปี รู้ว่าธรรมชาติช่วงไหนมีอะไร ก็ไปเก็บมาขาย”

(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ที่เพิ่งย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

จากทัศนะกลุ่มตัวอย่างคนไทยต่อความหมายว่าด้วย “ลาวสู้บ่ย่น” เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ยอมรับ” และกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ต่อต้าน” ส่วนใหญ่ใช้มุมมองของ “ความเป็นทุนนิยม” เข้าไปกำหนด “ความขยัน” และ “ความขี้เกียจ” ของการทำงานของคนลาว แต่กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ได้เข้าไปสัมผัสการใช้ชีวิตของคนลาวอย่างใกล้ชิดจนเกิดความเข้าใจรูปแบบการใช้ชีวิตระหว่างสังคมไทยที่เป็นระบบทุนนิยมและสังคมลาวที่เป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่มีความแตกต่างกัน จึงได้ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวสู้บ่ย่น” โดยกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ต่อรองและต่อต้านความหมายว่าด้วย “ลาวสู้บ่ย่น” ยังคงรักษาสถานะ “ความเป็นนายทุน” ของไทยเอาไว้ โดยผลึกความหมายของ “ลาว” ไปสู่ความเป็นชายขอบเหมือนเดิม เช่น การพูดถึงลาวในด้านการใช้กำลังว่า ลาวแรงเยอะ ลาวขี้เกียจ หรือลาวใช้แรงเพื่อการยังชีพแบบดั้งเดิม เป็นต้น

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่ “ยอมรับ” และ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวสู้บ่ย่น” แต่ไม่ปรากฏว่ามีกลุ่มตัวอย่างคนลาว “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวสู้บ่ย่น” เลย ผู้วิจัยพบว่า เมื่อกลุ่มตัวอย่างคนลาวรับชมเพลงประกอบภาพยนตร์ “ซีไปไต” และ “บ่แข่งย่งแพ้” ที่มีเนื้อหาให้คนลาวลุกขึ้นสู้ และชมฉากตัวอย่างภาพยนตร์นักฟุตบอลทีมชาติลาวฝึกซ้อมอย่างหนัก กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่ยอมรับว่า “คนลาวสู้บ่ย่น” ด้วยอารมณ์ความรู้สึก “รักชาติ”

ผู้วิจัย   รู้สึกอย่างไรกับเนื้อหาของเพลง “ซีไปไต”

ลิด   ถูก คนลาวสู้ๆ

ทุกคน   คนลาวต้องสู้

ป้าเวียง   ลาวสู้อยู่แล้ว

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“ความรักชาติ” ของกลุ่มตัวอย่างคนลาวถูกปลุกฝังมาจากเรื่องราวการต่อสู้ในอดีตของชาติลาว ทำให้กลุ่มตัวอย่างคนลาวบางส่วน “ต่อรอง” ความหมายในภาพยนตร์ ว่าคนลาวสู้มานานแล้ว ไม่ใช่เพิ่งลุกขึ้นสู้ตามบทเพลง “บ่แข่งย่งแพ้” ที่ว่า “อย่ากลัวเลยนะๆ เมื่อต้องลงไปวัดใจ ไม่อยากแข่งย่งแพ้ ให้ลองดูได้ไหม อาจมีสักวันหนึ่งที่จะเป็นของเธอ” ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า

ลิด เพลงบอกว่าให้ลงแข่งสักครั้ง มันหมายความว่าเราไม่เคย
ลงแข่งเลย

คู่ คนลาวจริงๆ ก็สู้มากพอแล้ว
(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

หรือกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในประเทศไทยก็ได้ “ต่อรอง” ความหมายใน
บทเพลงประกอบภาพยนตร์ “ซิไปใส” ที่มีเนื้อร้องว่า “พิศขนาดนี้พอหรือยัง ยังไม่พอ ยังไม่พอ...
คนลาวสู้ๆ สู้แบบไม่ยอมแพ้...” โดยยอมรับว่า “คนลาวสู้” ก็จริง แต่ไม่ได้เน้นการต่อสู้แข่งขันทาง
เศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเสรีเพื่อความร่ำรวย หากแต่คนลาว “สู้” เพื่อความเป็นอิสรภาพของคน
ในชาติ

“ถ้าโยงว่าคนลาวจีเกียจไหม ผมว่าไม่ เพราะว่าคนลาวเป็นอยู่สบาย
ไม่ค่อยแก่งแย่งกับใคร ไม่ต้องชิงดีชิงเด่น เราอยู่กันสบายแบบพออยู่
พอกิน คนอื่นก็อาจมองว่าคนลาวจีเกียจ แต่คนลาวมูมานะ เพราะถ้า
จีเกียจ เราก็คงไม่สามารถปลดปล่อยประเทศชาติเราได้ หรืออยู่มาได้
จนถึงทุกวันนี้”

(โบ๊, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์ และกลุ่มตัวอย่าง
นักศึกษาลาวในไทยเน้นการตีความหมาย “ลาวสู้บ่ขยัน” ในมิติทางการเมืองและวัฒนธรรมมากกว่า
มิติทางเศรษฐกิจ แต่ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวนอกพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ และแรงงาน
ลาวในไทย มีแนวโน้มตีความหมายว่าด้วย “ลาวสู้บ่ขยัน” ในมิติทางด้านเศรษฐกิจโดยมอง “คน”
เป็นต้นทุนสร้างฐานะทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง ผู้วิจัยถามว่า “คนลาวสู้บ่ขยัน จริงหรือไม่” กลุ่ม
ตัวอย่างคนลาวดังกล่าว ตอบว่า

“คนลาว เล้าก็ขยันทำอะไรทำนา ขยันทำมาหากิน”

(เมย์, กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ก็ถ้าคนลาวขยัน ช่วยกันเฮ็ดช่วยกันทำ การครองชีพมันก็ดีขึ้น”

(ป้าสาม, กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวในหลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“มันก็มีคนขี้เกียจ คนขยันเหมือนกับไทยนั่นแหละ มันบ่เป็นจุดเด่น
ของคนลาว”

(ครู, กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวข้างต้น เห็นได้ว่าการตีความ
“ลาวสู้บ่ย่น” ในภาพยนตร์นั้น กลุ่มตัวอย่างคนเมืองหลวงของลาวและนักศึกษาลาวในไทยที่เป็น
ชาวเวียงจันทน์มีแนวโน้มตีความ “ลาวสู้บ่ย่น” ทางด้านการเมืองมากกว่าเศรษฐกิจ แต่กลุ่มตัวอย่าง
คนลาวนอกนครหลวงเวียงจันทน์ รวมทั้งแรงงานลาวในไทยที่เป็นชาวแขวงสาละวัน ตีความหมาย
“ลาวสู้บ่ย่น” ในมิติทางด้านเศรษฐกิจที่คนลาวเป็น “คนขยันทำมาหากิน”

กล่าวโดยสรุป ความหมายว่าด้วย “ลาวสู้บ่ย่น” ในภาพยนตร์ที่ถูกประกอบ
สร้างขึ้นนั้น กลุ่มตัวอย่างคนไทยกับกลุ่มตัวอย่างคนลาวมีการตีความที่เหมือนกันบางส่วน และ
แตกต่างกันในบางส่วน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างนายจ้างแรงงานลาวของไทยกับกลุ่มตัวอย่างคนลาว
นอกนครหลวงเวียงจันทน์ส่วนใหญ่ตีความคล้ายคลึงกันว่า “คนลาว” ขยันขันแข็ง และอีกส่วนหนึ่ง
มองว่าคนลาวขยันแบบ “พอเพียง” แต่ส่วนที่แตกต่างก็คือ กลุ่มตัวอย่างคนไทยมักเน้นการ
ตีความ “ลาวสู้บ่ย่น” เฉพาะมิติทางด้านเศรษฐกิจ ว่า “ลาวสู้เพื่อเงิน” ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างคนลาว
โดยเฉพาะคนนครหลวงเวียงจันทน์เน้นการตีความ “ลาวสู้บ่ย่น” ในมิติทางการเมืองว่า “ลาวสู้
เพื่อชาติ” ดังนั้น จุดยืนของไทยจึงเป็นจุดยืนแบบทุนนิยม แต่จุดยืนของลาวมีทั้งแบบทุนนิยมและ
ชาตินิยมผสมกัน ด้วยเหตุนี้การตีความหมาย “ลาวสู้บ่ย่น” ของกลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวจึง
ไม่มีความขัดแย้งทางความหมายมากนัก สาเหตุส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะการมีจุดยืนที่คล้ายคลึงกัน
อยู่ส่วนหนึ่งนั่นเอง

4) ความหมายว่าด้วย “ลาวรักชาติ”

การเกิด “รัฐชาติ” ทำให้ดินแดนต่าง ๆ ถูกตัดขาดด้วยเส้นแบ่งพรมแดน อาณาเขต
แบบจารีตที่ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายต้องถูกยุบรวมให้กลายเป็นหนึ่งเดียวกัน
ภายใต้การสร้างอุดมการณ์ “ชาตินิยม” ซึ่งต้องใช้กลยุทธ์ต่างๆมากมายเพื่อให้พลเมืองของรัฐเกิด
จินตนาการร่วมกันว่าทุกคนเป็นชาติเดียวกัน ได้แก่ การสร้างสัญลักษณ์ประจำชาติ การแต่งเพลง
ชาติ การเขียนประวัติศาสตร์ชาติ และการสร้างความภาคภูมิใจในชาติ เป็นต้น ภาพยนตร์เรื่อง
“หมากเตะโลกตะลึง” ได้ผลิตซ้ำความหมายเรื่อง “ชาตินิยม” เข้าไปอยู่ในฉากต่างๆ เช่น ฉากการ

ร้องเพลงชาติลาว ฉากการแข่งขันที่เต็มไปด้วยสัญลักษณ์ประจำชาติ และฉากแฟนฟุตบอลลาว ออกมาต้อนรับตัวแทนนักกีฬาทีมชาติลาวที่ได้รับเกียรติไปแข่งขันฟุตบอลโลก เป็นต้น ผู้วิจัยได้นำฉากต่างๆเหล่านี้ไปให้กลุ่มตัวอย่างรับชม เพื่อสอบถามการตีความเรื่อง “ลาวรักชาติ” ผลปรากฏดังนี้

ภาพที่ 6.4

แสดงฉากตัวอย่างความหมายว่าด้วย “ลาวรักชาติ”

ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอาศัยอยู่ในลาวหลายปี และกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่อยู่ใกล้ชายแดนไทย-ลาว “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวรักชาติ” อย่างมาก กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ได้อ้างจากประสบการณ์ตรงที่ได้คบหาสนิทสนมและรู้จักกับคนลาวมาก่อนหน้านี้

“ถ้าเรื่องนี้ไม่ได้ใช้ธงชาติลาวอาจจะได้รับการยอมรับซะมากกว่า
ทำไมต้องใช้ธงชาติลาว คนอายุสี่สิบขึ้น เค้าจะไม่ให้ใครมาดูถูก
พูดเหยียดหยาม นี่เป็นเกียรติของคนลาว มีคำพูดคำพูดหนึ่งว่า ‘ลาวตาย
ยื้อนเกียรติ’ เค้าถือเรื่องศักดิ์ศรีมากกว่าเรื่องอื่นๆ”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“คนลาวเป็นคนที่มินิสัยทึฐ ถือตัว คนอีสานลื้อไปยั้งงักก็ไม่ค้อยถือสา เพราะว่ไทยเหมือนกัน แต่คนลาวไม่ได้ เค้าถือว่เค้าไมใช่คนเอามา ลื้อเล่นได้ เค้าจะแสดงออกมาให้เห็นว่เค้าไมชอบ”

(จรรยาภรณ์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน
เจ้าของธุรกิจชาวอุรธานีที่ค้าขายกับคนลาว, สัมภาษณ์)

“เวลาคนลาวเค้าโกรธเค้าโกรธจริงๆนะครับ ถ้าไปพูดอะไรที่ไปเป็น คำที่ถูถูกเค้า เวลากินเหล้าด้วยกันเค้าก็ดุนะครับ มีเขี้ยวของ บางที ผมพูดเล่นเชิงถูถูกเค้า ไปแซวเค้าตอนเมา สารพัดจะพูด แต่หายเมาก็ หายโกรธ อย่างเราพูดถากถางว่คนลาวอย่างโน้นอย่างนี้เค้าก็บอกรว่ มึงก็อีสานเหมือนกัน อย่างไปบอกรว่คนลาวกินปลาร้า เค้าก็โกรธ แบบมึงก็กินเหมือนกัน”

(สงวน, นักการภารโรงชาวอีสาน
ที่รู้จักสนิทสนมกับ ‘ปิง’ นักศึกษาลาวที่มาเรียนในไทย, สัมภาษณ์)

นอกจากประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับคนลาวแล้ว กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ ยอมรับว่ “ลาวรักชาติ” ได้อ้างถึงประสบการณ์ผ่านสื่ออีกด้วย

“เอื้อย” กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาวยอมรับว่คนลาวรักชาติ โดย อ้างหลักฐานจากสื่อวิทยุโทรทัศน์ของลาวที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือปลุกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมของ รัฐบาลลาวว่

“คือ ถ้าวิวี่ช่องลาวก็ยังมีรายการที่พูดเรื่องการสู้รบกันมา มีโกรสอน พรหมวิหารตั้งแต่สมัยนั้น เค้าจะปลุกฝังกันมา ขนาดเราเป็นคนไทย เอง เรายังรู้สิกรักชาติ คุบ่อยๆ มันก็รู้ว่าคนเค้าต้องรักชาติเค้า... เค้า เอาเหตุการณ์ที่เป็นจริงที่มาฉายให้เห็นว่เค้าสู้ทุกสถานการณ์ มัน เป็นความรู้สิกรักที่สัมผัสได้ว่าคนของเค้าพร้อมทำอะไรเพื่อชาติ ผมมา อยู่นี้สามปีแล้ว เค้ายังฉายอยู่เลย”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ประชา” กลุ่มตัวอย่างคนไทยบริเวณชายแดนไทย-ลาว (เชียงใหม่-ห้วยทราย) กล่าวเช่นเดียวกับ “เอื้อย” ว่าสถานีวิทยุกระจายเสียงของฝั่งลาวมีการเปิด “เพลงปฏิวัติ” ขึ้นอยู่ทุกๆวันจนจำได้ อย่างเพลง “สาวห้วยทราย” ก็พูดถึงผู้หญิงลาวที่ต้องลุกขึ้นมาช่วยกอบกู้ชาติ เป็นทำนองเหมือนเพลงปลุกใจของไทย ส่วนรายการ โททัศน์ของฝั่งลาวก็ฉายวนไปวนมาเป็นเรื่องการเสียดสีเสียดแค้นของบรรพบุรุษที่กอบกู้ชาติจนสำเร็จเป็นลาวได้ในทุกวันนี้ คนลาวจะร้องเพลงปฏิวัติและจดจำเรื่องพวกนี้ได้อย่างขึ้นใจ (ประชา, กลุ่มตัวอย่างที่เชียงใหม่, สัมภาษณ์)

“สุวัฒน์” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน กล่าวเสริมจากประสบการณ์ผ่าน
 สื่อกว่า

“ความรู้สึของคนลาวอย่างหนึ่งถูกกดขี่มานานแล้ว พอเค้าได้
 อิสระไม่มีใครมาปกครอง เค้าก็รู้สึกว่เค้าอิสระแล้ว เค้าก็มีอิโก้ใน
 ตัวเองเพิ่ม ใครมาล้อเลียนเค้าก็ไม่ชอบ หรืออย่างรายงานพยากรณ์
 อากาศ เอาภาษาลาวมาพูดรายงานเค้าก็อาจไม่ชอบ”

(สุวัฒน์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยในความหมาย “ลาวรักชาติ” ข้างต้น เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับความหมาย “ลาวรักชาติ” ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ตรงกับคนลาวและมีประสบการณ์เกี่ยวกับลาวผ่านสื่อมาบ้างพอสมควร เช่น กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน และกลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

ผู้วิจัยพบว่า ในกลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดนั้น “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวรักชาติ” แต่ระดับความเข้มข้นของ “การยอมรับ” มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่เป็นวัยรุ่นในนครหลวงเวียงจันทน์และหลวงพระบางบางส่วนมีแนวโน้มยอมรับ “ความเป็นโลก” มากขึ้น ทำให้ในบางเงื่อนไขกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้มีปฏิกิริยา “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวรักชาติ” ขึ้นได้

ภาพที่ 6.5

แสดงฉากพงศาวดารสั้นริชาร์ด โสซิมฟุตบอลชาตินลาวที่เป็นคนไทย
กำลังตัดสินใจเลือกระหว่าง “ชาติ” กับ “หน้าที่”

ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

- กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวรักชาติ”

กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่มี “ความรักชาติ” อย่างมาก เห็นได้จากผู้วิจัยได้ถามกลุ่มตัวอย่างว่า “หากเป็นโค้ชพงศาวดารสั้น ริชาร์ด โสซิม ซึ่งต้องตัดสินใจเลือกระหว่าง “ชาติ” กับ “หน้าที่” ในการแข่งขันรอบตัดเชือกระหว่างทีมไทยกับทีมลาว จะเลือกอะไร” กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์ ว่างเวียง และคนลาวในกรุงเทพฯ โดยมากตอบอย่างไม่ลังเลว่า “เลือกชาติ”

หลายคน เลือกชาติอยู่แล้ว ชาติต้องมาก่อนหน้าที่ หน้าที่ค่อยว่ากันใหม่

ป่าเวียง อันนี้มันบ่เป็นไปได้อยู่แล้ว เขาก็มีชาติตัวเองแล้วทำไป ต้องไปสร้างให้ชาติอื่นชนะ มันเป็นไปบ่ได้

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“ไม่ว่าใครก็ต้องเลือกชาติไว้ก่อน แน่นนอน ไม่มีใครเลือกหน้าที่ เพราะความเป็นชาติต้องสูงกว่าหน้าที่อยู่แล้ว เพราะถ้าไม่มีชาติ เราก็ไม่มีหน้าที่ หน้าที่ละทิ้งได้มันเป็นแค่เรื่องของเรา แต่ประเทศเป็นเรื่องส่วนรวมต้องอยู่ต่อไป”

(แปง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

หรือในฉากที่โค้ชพวงศันรินทร์อยู่ในสนามแข่งรอบตัดเชือกระหว่างทีมไทยกับทีมลาว ซึ่งโค้ชพวงศันรินทร์ตัดสินใจร้องทั้งเพลงชาติไทยในฐานะคนไทย แต่ร้องเพลงชาติลาวในฐานะทำหน้าที่ผู้จัดการทีมชาติลาว ฉากดังกล่าวกลุ่มตัวอย่างคนลาวในวังเวียงได้โต้เถียงว่า

“มีอีกจุดหนึ่งตอนร้องเพลงชาติ โค้ชก็ร้องเพลงชาติลาว แล้วเพลงไทย มากี่ร้องเพลงไทยอีก เข้ามาเป็นโค้ชลาวเจ้ายังร้องเพลงไทยอยู่ แล้วร้องเพลงลาวอีก มันไม่ถูกหลักการ ถ้าเจ้าตัดสัญชาติเข้าต้องร้องเพลงลาวอย่างเดียว อย่าร้องเพลงไทย

(ครู, กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยได้ถามต่อว่า

ผู้วิจัย แล้วถ้าพี่เป็นคนลาวไปเป็นโค้ชทีมไทย พี่จะร้องเพลงชาติไหน

เอ็ง ไม่ต้องร้องเพลงชาติไทย ให้นักบอลคนไทยเป็นคนร้อง

ครู แต่ข้าพเจ้าก็จะยืนตรงให้เพลงชาติไทย เพลงลาวขึ้น ข้าพเจ้าก็จะร้อง มันเป็นการแสดงความรักชาติตรงนั้น

เชียว เป็นคนชาติไหนก็ต้องร้องเพลงชาตินั้น ‘ภาษาบอกชาติ มารยาทบอกสกุล’

ครู ประเทศเขาต้องมาก่อน จะร้องเพลงชาติอื่นไม่ได้ ถ้าเจ้าร้องเพลงชาติไทยก็แสดงว่าเจ้าไปแล้วไปนิยมคนอื่นแล้ว เจ้าออกนอกไปแล้ว

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวข้างต้น เห็นได้ว่าความหมายว่าด้วย “ลาวรักชาติ” เป็นที่ยอมรับอย่างมากในสังคมลาว โดยอุดมการณ์ “ชาตินิยม” ได้แพร่กระจายไปในวงกว้างผ่านระบบสัญญาณต่างๆ ได้แก่ ธงชาติ เพลงชาติ และเพลงปฏิวัติ ที่เปิดเป็นประจำให้กับคนลาวในชาติได้ซึมซับสำนึกความเป็นชาติลาวเอาไว้ในแบบเดียวกับการสร้าง “รัฐสมัยใหม่” ที่เกิดขึ้นทั่วโลก

● กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวรักชาติ”

ภาวะ “หลังสมัยใหม่” ได้ส่งผลกระทบต่อเส้นแบ่งพรมแดน “ความเป็นรัฐ-ชาติ” ในประเทศต่างๆทั่วโลก แม้แต่ประเทศลาวที่มี “ความเป็นชาตินิยม” ก่อนข้างมาก แต่ผู้วิจัยก็พบว่ากลุ่มตัวอย่างคนลาวที่เป็นวัยรุ่น เริ่มยอมรับความคิด “การข้ามพรมแดนรัฐ” มากขึ้น กล่าวคือ เมื่อให้เลือกระหว่างชาติกับหน้าที่ในกรณีเดียวกันกับ โศกพงศ์นรินทร์ กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวมีแนวโน้มที่จะเลือก “หน้าที่” มากขึ้น

“ขออนุญาตนะ คือ เขาได้เลือกสร้างทีมนี้มาแล้ว ก็ต้องคิดแล้วว่า ยังไงก็ต้องดันทีมนี้ให้มันไป คนเค้าจะทำอะไรก็ต้องคิดก่อน ถ้าสมมติเขารู้ว่าเขาหักชาติตัวเอง เขาก็คิดก่อนว่าเขาต้องบิไปทำให้ชาติอื่น แต่ถ้าเขาคิดแล้วว่าเขาจะเลือกหน้าที่ เขาก็ต้องคิดล่วงหน้าว่าข้างหน้าสีจะเป็นยังไงได้”

(สุดา, กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“โค้ชมีหน้าที่ดูแลทีม ก็ต้องทำหน้าที่ไป ถ้าข้าพเจ้าคุมทีมนั้น ข้าพเจ้าก็อยากให้ทีมของตัวเองชนะ เกมการแข่งขันมันเป็นไปตามนั้นก็ต้องทำไปตามนั้น ใครเก่งกว่าก็ชนะไป”

(นิม, กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ถ้าเขายอมแพ้ก็ไม่รับผิดชอบต่อทีม แต่ถ้าชนะมันก็เป็นการเหมือนทำให้ชาติตัวเองแพ้ ถ้าให้เลือกก็เลือกไม่ได้เหมือนกันในจุดนี้”

(เข้ม, กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

กล่าวโดยสรุป ความหมายว่าด้วย “ลาวรักชาติ” นั้น ได้รับการยอมรับอย่างสูงในกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ตรงกับที่ใกล้ชิดกับคนลาว อย่างเช่น กลุ่มคนอีสานและกลุ่มคนไทยในลาว เพราะการแสดงออกซึ่ง “ความรักชาติ” ของคนลาวสามารถสัมผัสได้ในชีวิตประจำวันของคนลาวที่มีการใช้สื่อวิทยุ โทรทัศน์ และเสียงเพลงปลุกใจคนลาวให้รักชาติทุกวัน ทว่าคนไทยส่วนใหญ่โดยเฉพาะคนกรุงเทพฯไม่ค่อยได้รับสื่อจากลาว อีกทั้งไม่ได้มีความใกล้ชิดจากประสบการณ์ตรงกับคนลาว ทำให้คนไทยขาดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อความรู้สึกของคนลาวในเรื่อง “ความรักชาติ” ดังเห็นได้จากคนไทยได้นำ “ชาติลาว” มาสร้างเป็น

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯส่วนใหญ่ยอมรับว่า “คนลาวซื่อ” โดยบางส่วนได้รับรู้จากประสบการณ์ตรงและบางส่วนได้รับรู้จากประสบการณ์ผ่านสื่อ และบ่อยครั้งระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯมักชอบพูดว่าคนลาว “ซื่อ” “น่ารัก” และ “ใสซื่อ”

“พี่ไม่ได้ดูถูกคนลาวนะ แต่มองว่าเค้าซื่อๆ น่ารัก”

(ใหญ่, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ
ที่ดูแลโครงการเชื่อมถนน ไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

“ที่บ้านเคยมีคนงานลาวมาอยู่บ้านสองคน ทั้งคู่ซื่อๆดี”

(ใหม่, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ฉันไม่มีความรู้สึกเลวร้ายกับคนลาว เพราะคนงานที่ผ่านมาไม่ได้เลวร้ายมากเหมือนเขมร พม่า ฉันกลัวไม่รับเลย แต่คนลาวส่วนใหญ่โอเค ซื่อดี”

(วรรณ, สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2550)

กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ นายจ้างแรงงานไทยอีสานและลาว)

“เราไม่ซีล่าวเลย เวลาฟังเพลงซ่องอะไรก็ไม่รู้ มันชอบมีมิวสิควิดีโอเพลงลาว ดูแล้วเราก็อึ้ง อึ้งในความน่ารัก ซื่อ แต่เราไม่เคยมองแบบดูถูกเค้าเลย สาบานได้เลย”

(เอี้ยว, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวซื่อ” ในภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึง แต่การตีความ “ลาวซื่อ” ของกลุ่มตัวอย่างคนไทยมีความหมายทำนองว่า “ลาวใสซื่อ” “ไร้เดียงสา” “ไม่มีพิษไม่มีภัย” และ “เหมือนเด็กน้อย” เป็นต้น เพื่อบอกให้รู้ว่า “ลาว” มีลักษณะเด่นที่แตกต่างจาก “ไทย” อย่างไรก็ตาม ซึ่งความหมายที่ถูกสร้างขึ้นนั้นเป็นความหมายในเชิงกตัญญู “ความเป็นลาว” เอาไว้ด้วยลักษณะของคนที่ไม่รู้อำนาจ อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างคนไทยบางคนก็ได้ “ต่อรอง” และ “ต่อต้าน” ความหมาย “ลาวซื่อ” ในภาพยนตร์ เนื่องจาก

ตีความว่า “รอยยิ้มและท่าทางซื่อๆ” ของตัวละครลาวอย่างท้าวบุญถึงและบังจืด ว่าหมายถึง “ความซื่อ(ป้อ)” มากเกินไป กลุ่มตัวอย่างคนไทยเหล่านี้ ได้แก่ กลุ่มคนไทยที่เคยทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของลาว และนักศึกษาไทยที่มีนักศึกษาลาวมาเรียนร่วมด้วย เป็นต้น

“ผมว่าในหนังสือกับต๋อย (นักศึกษาลาวที่ได้รับทุนจากไทย) ก็ไม่ได้ตรงกัน คือ วิธีคิด การพูดไม่เหมือน เพราะต๋อยเค้าเป็นปัญญาชนมีความรู้ มีการศึกษามากกว่า ส่วนในหนังสือเป็นแบบชาวบ้านทั่วไป”

(ธเนศ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

นักศึกษาปริญญาโทที่เรียนร่วมกับนักศึกษาลาว, สัมภาษณ์)

“กลุ่มคนที่มาทำงานติดต่อกับไทยก็จะเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้ คุณติเลยล่ะ...คนไม่มีความรู้ไม่มีสิทธิ์มาดิวงานด้วยเลย จนกว่าเค้าจะพัฒนาคนของเค้าขึ้นมา เค้าถึงจะปล่อยออกมาทำงานกับคนข้างนอกได้ ถือว่าเค้าเก่งนะไม่ใช่ไม่เก่ง แต่ที่เห็นในหนังสืออาจทำให้ดูตลกๆมากกว่า”

(หนึ่ง, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่เคยดูแล โครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวเกือบทั้งหมด “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวซื่อ” ในภาพยนตร์ เพราะกลุ่มตัวอย่างคนลาวตีความจากที่เห็นในภาพยนตร์หลายฉากว่า หมายถึง “ความซื่อ(ป้อ)” นอกจากนี้ยังได้ปฏิเสธด้วยว่าคนลาวไม่ได้ “ใสซื่อ” เป็น “เด็กน้อย” ที่ “อ่อนต่อโลก” แต่คนลาวเรียนรู้วัฒนธรรมสากลเป็นอย่างดี เห็นได้จากฉากที่ท้าวบุญถึงเดินเข้ามาขอร้องให้โค้ชพงศ์รินทร์ไปเป็นโค้ชให้ทีมฟุตบอลชาติลาวแบบไม่มีพิธีรีตองในร้านอาหารแห่งหนึ่ง ที่โค้ชพงศ์รินทร์กำลังนั่งกินข้าวกลางวันอยู่กับเจ๊มิ่งและเพื่อน กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่ “ปฏิเสธ” ว่าเป็นการกระทำที่ผิดระเบียบทางการเจรจาในโลกความเป็นจริง และเจ้าหน้าที่ลาวก็ไม่มีใครที่ยิ้มจนดูตลกแบบนั้น

- ผู้วิจัย เห็นท้าวบุญถึงแล้วรู้สึกอย่างไร
- ป้าเวียง การเว้าของผู้ใหญ่มันไม่ได้เป็นอย่างนี้ มันดูบ้านๆไป
วิธีการเว้าของนายก็เว้าแบบ ไม่อยู่ในหลักการ แล้วมัน
ก็เป็นไปได้
- สวาย เวลาคุยมันต้องประชุมรวมกัน
- ป้าเวียง แบบหัวหน้าจะเว้าเป็นงานเป็นการ แต่เว้าแบบนี้มัน
แปลกๆ มันแบบกันเอง
- ผู้วิจัย แล้วคนลาวดีใจจะยิ้มแบบท้าวบุญถึงไหม
- หมวย ไม่ นั่นมันในหนังต้องการทำให้ตลก แต่จริงๆ ไม่ได้แบบ
นั้น
(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

หรือในฉากท้าวบุญถึงเรียกลูกทีมประชุมในห้องประชุมแบบชื่อ ๆ เป็น
กันเอง กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง “ต่อต้าน” ความหมาย พร้อมกับชี้แจงมารยาทในการพบปะ
หารือของผู้นำลาวให้ฟังว่า

- ครู รัฐบาลลาวไม่มีคนแบบนี้ เวลาคุยกับลูกทีมเค้าไม่ยืนคุย
กัน เค้าต้องนั่งโต๊ะ ไม่ได้ให้มาล้อมกันอย่างนี้ ขนาดนาย
บ้านก็ต้องได้นั่งโต๊ะ แล้วพวกเจ้าก็นั่งฟัง
- เจียว ส่วนใหญ่แล้วเวลาไปเจรจามันต้องมีประธานประเทศคุย
กันก่อน แล้วก็ให้มาคุยที่ประเทศเขา อันนี้ชื่อๆเดินเข้าไป
- ครู ถ้ามาคุยกันมันก็ต้องมีการคารวะกันทั้งสองฝ่าย จริงไหม
มันเป็นเรื่องมารยาทนะ ต้องทักทายว่าสบายดีไหม
สบายดี ไม่ใช่มาพูดท่าทางแบบนี้
(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในวังเวียง, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ ฉากนักฟุตบอลลาวนั่งอยู่ในห้องแช่เย็นจนน้ำมูกแข็งก็เป็นอีก
ฉากหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่รู้สึกไม่พอใจ เพราะทำให้รู้สึกเหมือนว่าคนลาว “ซื่อป้อ”
ไม่ได้เรียนรู้โลกภายนอก

“ลาวบ่ได้โง่ ถ้าโง่ก็ไม่ได้มาเป็นเอกราชจนเป็นประเทศลาวทุกวันนี้”
(ครู, กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

กล่าวโดยสรุป ความหมายว่าด้วย “ลาวซื่อ (บื้อ)” ที่มีการประกอบสร้างในภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” นั้น กลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวตีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างคนไทยมองว่าภาพใบหน้าและท่าทางซื่อๆของตัวละครลาวก็คือ ความใสซื่อ ความน่ารัก ความไม่รู้ และความไร้เดียงสา (แบบเด็กน้อย) แต่กลุ่มตัวอย่างคนลาวตีความการแสดงออกที่ซื่อๆของตัวละครลาวว่า คือ ความซื่อ บื้อ ความโง่ ความเช่ และการไม่รู้เท่าทันโลก โดยกลุ่มตัวอย่างคนลาวได้แสดงออกถึงความรู้และหลักการต่างๆออกมาให้ประจักษ์ว่าคนลาวก็รู้เท่าทันโลกภายนอก และพิสูจน์ด้วยหลักฐานให้เห็นว่า “ถ้าโง่ก็ไม่ได้มาเป็นเอกราชจนเป็นประเทศลาวทุกวันนี้” นั้นหมายความว่าคนลาวได้ต่อต้านการประกอบสร้างความหมายของคนไทยที่มักให้ “คนลาว” มีบุคลิกลักษณะท่าทางซื่อๆจนกลายเป็นความโง่ โดยคนลาวมองว่าการประกอบสร้างความหมายในลักษณะดังกล่าวเป็นการดูถูกดูหมิ่นศักดิ์ศรีคนชาติลาวมากกว่าการหมายถึง “ความน่ารัก” “ความบริสุทธิ์” และ “ความใสซื่อ” ในความหมายของคนไทยส่วนใหญ่ ซึ่งคนลาวไม่ต้องการให้คนไทยมาดูถูก “คนชาติลาว” ด้วยสายตาในแบบดังกล่าว

6) ความหมายว่าด้วย “ลาวขาดวินัย”

ในภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึงได้ให้ความหมายว่า “ลาวขาดวินัย” ผ่านฉากต่างๆ ได้แก่ ฉากนักฟุตบอลทีมชาติลาวพักเหนื่อยหลังจากการฝึกซ้อม ด้วยการฉลองดื่มเบียร์จนไค้ซพงค์นรินทร์ต้องมาว่ากล่าวตักเตือนและห้ามไม่ให้ดื่มของมีเมาอีก ฉากทีมนักฟุตบอลชาติลาวแอบเปิดวงเล่นไปขณะอยู่ในช่วงเก็บตัวนักกีฬา และฉากนักฟุตบอลทีมชาติลาวฝึกซ้อมอย่างไม่เอาจริงเอาจัง เป็นต้น ผู้วิจัยได้เลือกฉากดังกล่าวให้กลุ่มตัวอย่างรับชม ผลปรากฏดังนี้

ภาพที่ 6.7

แสดงฉากตัวอย่างความหมายว่าด้วย “ลาวขาดวินัย”

ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะริเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างนายจ้างแรงงานลาวส่วนใหญ่ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวขาดวินัย” โดยความหมายส่วนที่ “ยอมรับ” คือ “การขาดวินัย” แต่ความหมายส่วนที่ “ปฏิเสธ” คือ การขาดวินัยนั้นไม่ได้มาจากการดื่มสุราในเวลาทำงาน การเล่นพนัน และความขี้เกียจ แต่เป็นบุคลิกลักษณะนิสัยของคนลาวที่ไม่ชอบการเผชิญหน้า รักอิสระ และไม่ชอบฝืนใจตัวเองมากกว่า

“คนงานลาวนิสัยเสียอย่างหนึ่งไปไหนไม่ค่อยบอกเวลาไปไหนไปเลยไม่บอก ส่วนใหญ่หนีไปเลย เงินไม่ได้ก็ไม่เอาไม่สน พวกนี้จี้กั้ว กั้วการเผชิญหน้าไม่กล้าบอก และถ้าใจไม่อยู่ ยังไงเค้าก็ไม่อยู่”

(บุรณ์, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

นายจ้างแรงงานไทยอีสานและลาว, สัมภาษณ์)

“ชีวิตเค้าเรื่อยๆตื่นมาอยากทำอะไรก็ทำ ตื่นมาวันนี้อยากนั่งตกปลา ทั้งวันก็จะนั่งตกปลา วันนี้ไม่มีข้าวกินก็ออกไปเอาข้าวห่อหนึ่ง ถ้าไม่มีก็ไปหาบ้าน โน้นบ้านนี้ไปขอมาห่อหนึ่งก่อน แปะโมงต้องไปทำงานก็ไอ้ยไม่เป็นไรหรอกตื่นสายห่อหนึ่งก็ได้ เค้ายังเป็นอย่างนี้ อยู่...อย่างเด็กที่ร้านให้เงินเดือนเยอะดีใจ ชูตเงินบอกไม่เป็นไรเก็บผักเก็บปลาหาหอยกินก็ได้ เค้าไม่กลัวอดตาย”

(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เพิ่งย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว “ยอมรับ” ว่าคนลาวชอบดื่มเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์เป็นอย่างมาก แต่ไม่ได้เชื่อมโยงกับลักษณะของ “การขาดวินัย” ของคนลาว

“ที่นี่เค้าชอบคนกินเหล้า มาใหม่ๆเหนื่อ้มมาก พี่แรก (เจ้าของเกสต์เฮ้าส์)พาไปรู้จักคน กลับมาบ้านเมื่อไหร่จำไม่ได้สักที...เด็กในร้านทุกคนก็กินหมด แต่ผมขอไว้ไม่ให้กินตอนทำงาน เค้าก็ไม่กินกัน”

(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เพิ่งย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

เห็นได้ว่า แม้คนลาวชอบดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ แต่เมื่อถูกนายจ้างร้องขอให้ “งดดื่ม” ในเวลาทำงาน คนงานลาวยินดีปฏิบัติตามระเบียบวินัยหรือทำตามข้อบังคับของนายจ้างที่จะไม่กินเหล้าในเวลาทำงาน แต่อาจเลือกไปกินหลังเวลาเลิกงานแทน

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาว “ต่อรอง” และ “ต่อต้าน” ความหมายว่า ด้วย “ลาวชาควินัย” โดยกลุ่มตัวอย่างคนลาวไม่ได้ปฏิเสธเรื่องคนลาวชอบดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ แต่ได้ “ต่อรอง” ว่าเวลาที่ดื่มสังสรรค์กันนั้นเป็นเวลาหลังเลิกงานแล้ว นอกจากนี้ นักคนลาวแอบเล่นไพ่ได้รับการ “ต่อรอง” ทางความหมายเช่นกัน กลุ่มตัวอย่างคนลาวอ้างว่าคนลาวเล่นการพนันเพื่อความสนุกเล็กๆน้อยๆเท่านั้น แต่ไม่ได้ถึงกับติดการพนัน

หมวย   อย่างการพนัน

สวย   มันบ่มี

หมวย   มันไม่ได้ติดกันปานนั้น ต้องหรีดไฟ เล่นการพนันตลอด

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

จากการสังเกต ผู้วิจัยพบว่า เมื่อให้กลุ่มตัวอย่างคนลาวรับชมฉากภูสมิงแอบดื่มเบียร์ กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่มีปฏิกิริยา “ต่อต้าน” หรือ “ต่อรอง” ไม่รุนแรงมากนัก สาเหตุหนึ่งอาจมาจากโลกความเป็นจริงสังคมลาวนิยมดื่มเหล้าและเบียร์เพื่อการสังสรรค์เป็นประจำ ซึ่งจากการลงพื้นที่ทำงานวิจัยขึ้นนี้ที่ประเทศลาว ผู้วิจัยได้สัมผัสประสบการณ์นี้ด้วยตัวเอง เพราะขณะทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์และวังเวียงในช่วงเย็นหลังเลิกงาน กลุ่มตัวอย่างหลายคนได้ดื่มเบียร์และของว่างไปพร้อมๆกับการนั่งสนทนาให้สัมภาษณ์อย่างเป็นกันเอง ตลอดช่วงเวลาการสัมภาษณ์ และสอดคล้องกับ “ต้อย” กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่เป็นผู้ประสานงานในการเดินทางไปวิจัยที่ลาวครั้งนี้ ที่ได้ออกตัวว่าไม่ต้องตกใจหากผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าคนที่ประเทศลาวจะนั่งดื่มเหล้าดื่มเบียร์กัน เพราะถือเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวันของคนลาว ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างคนลาวจึงไม่ได้ปฏิเสธการกินเหล้า แต่ปฏิเสธความหมายเรื่อง “การชาควินัย”

กล่าวโดยสรุป ความหมายว่าด้วย “ลาวชาควินัย” นั้น กลุ่มตัวอย่างคนไทยกับกลุ่มตัวอย่างคนลาวมีแนวโน้มต่อรองความหมายในภาพยนตร์ที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ กลุ่ม

ตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ตรงกับคนลาวและกลุ่มตัวอย่างคนลาวต่าง “ยอมรับ” ความหมายว่าคนลาวชอบดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์จริง แต่ “ปฏิเสธ” ว่าคนลาวไม่ได้ติดยาสูบจนทำให้การงานเสียหาย ซึ่งแตกต่างจากการประกอบสร้างความหมายว่าด้วย “ลาวขาดวินัย” ในภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ที่ประกอบสร้างความหมายว่าด้วย “ลาวขาดวินัย” โดยเชื่อมโยงเข้ากับเรื่องอบายมุขของคนลาว

7) ความหมายว่าด้วย “ลาวรุนแรง”

ในภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึงได้ให้ความหมายว่า “ลาวรุนแรง” ผ่านฉากเหวินสะพานไล่ชกกรรมการตัดสินในสนาม ผู้วิจัยได้เลือกฉากดังกล่าวให้กลุ่มตัวอย่างรับชม ผลปรากฏดังนี้

ภาพที่ 6.8

แสดงฉากตัวอย่างความหมายว่าด้วย “ลาวรุนแรง”

ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวรุนแรง” และไม่ปรากฏว่ามีกลุ่มตัวอย่างคนไทยกลุ่มใดที่ “ยอมรับ” ว่าลาวชอบใช้ความรุนแรงเหมือนในภาพยนตร์เลย

กลุ่มตัวอย่างคนไทยทั้งคนกรุงเทพฯ คนอีสาน และคนไทยในประเทศลาวไม่ว่าจะมีประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์ผ่านสื่อ ล้วนปฏิเสธต่อความหมายว่าด้วย “ลาวรุนแรง” ตัวอย่างกลุ่มคนไทยที่มีประสบการณ์ตรงกับคนลาว เช่น กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาวและกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เคยทำงานกับคนลาว กล่าวว่า

“ไม่จริง (ทันควัน) เรื่องใช้กำลังไม่จริงเลย คนลาวชกต่อยกันน้อยมาก ผมว่าที่นี่ประณีประนอมรอมชอมมากกว่า”

(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เพิ่งย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“คนลาวรุนแรงมันบิดเบือน คือ ถ้าน้องไปกินเหล้าในไทยอันตรายกว่าในลาว คือคนลาวมันต้องรุนแรงจริงๆถึงชกต่อยกัน ถ้าน้องไม่รู้จักกันเค้าจะชวนกินจนอ้วก แต่เค้ากินแล้วไม่มีมาชกต่อยกัน ผมอยู่มาเกือบสามปีไม่เคยเห็นเลยว่าเมาแล้วหาเรื่องกัน ร้อยเปอร์เซ็นต์เลย ส่วนใหญ่กินจนอ้วกแล้วกลับบ้านใครบ้านมัน”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ไม่ คนลาวไม่ใช่คนรุนแรง”

(ใหญ่, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่ดูแลโครงการเชื่อมถนน ไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

“แรงงานลาวค่อนข้างดี ชีก็กลัวไม่กล้าทำเรื่องร้ายแรงแบบเขมรพม่า แต่ถ้ากินเหล้าจะเป็นคนละคนเลย แต่ก็ไม่ได้ชอบทะเลาะ ไม่เคยมีปัญหาเรื่องทะเลาะเบาะแว้งเลย”

(บูรณ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

นายจ้างแรงงานไทยอีสานและลาว, สัมภาษณ์)

สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ไม่เคยมีประสบการณ์ตรงกับลาวก็ได้ “ปฏิเสธ” ความหมายว่าด้วย “ลาวชอบความรุนแรง” ด้วยเช่นกัน

“ถ้าให้เทียบประเทศเพื่อนบ้าน ภาพลักษณ์ลาวจะดูดีกว่าไม่ได้รุนแรง ประเทศลาวเป็นประเทศที่ดูสงบ เขมร พม่า ตรงนั้นรุนแรงหมด”

(เปิ้ล, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“คนลาวเป็นคนที่ไม่รุนแรง นุ่มนวลละเมียดละไม เราไม่เคยเห็น
ตั้งแต่เรียนมาเลยว่า ไทยกับลาวจะมีปัญหารุนแรงกัน”

(อ้อย, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยที่รู้จักคนลาว ยืนยันอย่างหนักแน่นว่า “ลาวไม่ชอบใช้ความรุนแรง” โดยอ้างอิงจากประสบการณ์จริงของตนเอง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับลาวไม่มากนักเชื่อว่า “ลาวรักสงบ” เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้รับข่าวคราวเกี่ยวกับคนลาวที่กระทำความรุนแรงเฉกเช่น ประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ จึงทำให้คนไทยมองว่า “คนลาวรักสงบ” มากกว่า “คนลาวรุนแรง” ใดๆ ก็ดี ข้อมูลหลักฐานในประวัติศาสตร์ยุคใหม่ของความสัมพันธ์ไทย-ลาว ผู้วิจัยพบว่า ประเทศไทยเองก็เคยมีการสู้รบกับลาวอยู่บ้าง เช่น กรณีพิพาทเรื่องดินแดนบ้านร่มเกล้า (พฤษภาคม 2530 - กุมภาพันธ์ 2531)¹⁴ และความขัดแย้งกรณีบ้านบ่อแต่น เป็นต้น แต่ด้วยความที่บ่อยและระดับความรุนแรงของลาวอาจมีน้อยกว่าประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ จึงทำให้ “ลาว” ไม่ค่อยปรากฏเป็นข่าวในสื่อของไทยมากนัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงอนุมานว่า นั่นอาจเป็นเหตุผลว่าทำไมกลุ่มตัวอย่างคนไทยจึงเกิดการตีความว่า “ลาวสงบ” มากกว่า “ลาวรุนแรง”

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่ “ต่อรอง” และ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวรุนแรง” ในภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” แต่ไม่ปรากฏว่ามีกลุ่มตัวอย่างคนลาวกลุ่มใดที่ “ยอมรับ” ความหมายว่าลาวชอบใช้ความรุนแรงเหมือนในภาพยนตร์ ภายหลังจากให้ชมฉากเหวินสะหวันไล่ชกกรรมการตัดสินในสนาม ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวว่า “คนลาวชอบใช้ความรุนแรงหรือไม่” กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่ต่อต้านความหมายว่าด้วย “ลาวรุนแรง” โดยอ้างว่าคนลาวเคารพในกฎกติกา ไม่ได้ใช้อารมณ์ในการตัดสินปัญหา อีกทั้งกฎหมายลาวมีความเข้มงวดอย่างมากเกี่ยวกับการกระทำและการแสดงออกที่รุนแรง ดังนั้น คนลาวจึงไม่ชอบฝ่าฝืนกฎระเบียบที่อาจนำไปสู่การถูกลงโทษที่รุนแรงได้

¹⁴ อ่านรายละเอียดได้ใน การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว (สุรัชย์ สิริไกร, 2548, น. 95-98)

“คนลาวรู้จักถูกระเบียบ บ่ บ้านเฮาบ่มีแบบนี้”

(วิ, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“มันผิดถูกระเบียบ ถ้าผิดกฎก็ต้องยอมรับ”

(คู่, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“ถ้าลาวไปบอลโลกก็คงไม่ได้ไล่ฮัดไล่ตีแบบนี้หรอก อันนี้ไทยสร้างขึ้นมาให้เห็นว่าลาวเป็นนักเลง นักกีฬาลาวไปทำแบบนี้ไม่ได้หรอก โคนลงโทษแน่นอน มันผิด”

(ประจัน, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“ลาวเป็นประเทศเล็กได้เข้ากลุ่มอาเซียน ก่อนเตะบอลเขาก็รู้กติกาหมดแล้วว่าจุดใดได้ลูกโทษ ทำไงถึงเสียคะแนนเค้ารู้หมด คั้งนั้นเป็นไปไม่ได้ที่จะไปดึงเสื้อ และจะไปตี ลาวเป็นคนอ่อนน้อมอยู่แล้ว”

(ครู, กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

“ตอนเค้าแห่มีอบที่สนามหลวง ตอนนั้นหนูอยู่ที่มหาชัย เพื่อนคนไทยก็ถามว่าที่ลาวมีเหตุการณ์แบบนี้ไหม หนูก็บอกว่าไม่มีหรอกแค่คิดก็ถูกจับแล้ว ไม่มีการปล่อยมาแห่แบบนี้หรอก คนมันน้อย ปกครองกันง่าย ตามร้านอาหารที่มีกินเบียร์กัน ถ้ามีคนทะเลาะกันครั้งสองครั้งเค้า (เจ้าหน้าที่) ก็ให้ปิดไปเลยเพื่อความสงบไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นอีก”

(หนิง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวรุนแรง” มีการตีความเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “ต่อต้าน” ตรงที่ “ความรุนแรง” ที่ผิดถูกระเบียบขั้นร้ายแรงอย่างไล่ชกกรรมการไม่ใช่นิสัยของคนลาว แต่ที่ “ยอมรับ” ว่าสังคมลาวก็มีความรุนแรงบ้างเช่นกัน เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมมีขีดจำกัดความกดดันทางอารมณ์ กลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่หลวงพระบาง และกลุ่มแรงงานลาวในไทย

“คนลาวไม่ได้มีนิสัยเกร มีชกบ้างแต่ว่าชกกรรมการคงไม่ ส่วนใหญ่
เรื่องที่จะเป็นเรื่องการดูถูกดูหมิ่นกัน”

(ป้าสอง, กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“แบบเหวินสะหวันก็อาจจะมิ แต่มันขึ้นกับแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน
ถ้ามีใครมาขัดขาก็ต้องเรียบบ้างเป็นธรรมดา แต่ถึงขั้นไล่ตีกรรมการ
ก็คงไม่ถึงขั้นนั้น”

(แจ่ม, กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“คนลาวไม่ค่อยชอบหาเรื่องกับคนอื่น แต่นักกีฬาลาวก็ไม่เคยเห็น
เพราะว่าไม่ค่อยมีถ่ายทอดนักกีฬาลาวให้เห็น แต่คนลาวเวลาทะเลาะ
กันสักชั่วโมงสองชั่วโมงเค้าก็ตีกัน”

(แสง, กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาว มีข้อสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างคน
เวียงจันทน์ ได้แก่ คนนครหลวงเวียงจันทน์ คนวังเวียง และนักศึกษาชาวเวียงจันทน์ที่ไปศึกษาต่อที่
ประเทศไทย ล้วนเป็นกลุ่มที่ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวรุนแรง” โดยอ้างเรื่องการเคารพ
กฎระเบียบกติกา ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์หัวข้อ “ลาวรักชาติ” ว่ากลุ่มตัวอย่างคนลาวกลุ่มนี้มี
“ความเป็นชาตินิยม” ก่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นกลุ่มคนลาวที่อยู่ในพื้นที่ศูนย์กลางอำนาจรัฐ ที่มี
แนวโน้มได้รับข้อมูลข่าวสารจากทางรัฐบาลลาวอย่างใกล้ชิดมากกว่าพื้นที่อื่นๆ เนื่องจาก
เทคโนโลยีการสื่อสารของลาวยังไม่ทันสมัยมากนัก ความรวดเร็วและการกระจายข้อมูลข่าวสารจึง
ได้อัดแน่นอยู่ในพื้นที่ส่วนกลางมากกว่ากระจายสู่พื้นที่รอบนอกเมืองหลวง ทำให้ข้ออ้างของกลุ่ม
ตัวอย่างคนเวียงจันทน์เป็นไปในทิศทางเดียวกับนโยบายของรัฐบาลลาวที่พยายามอบรมสั่งสอนให้
พลเมืองของชาติต้องอยู่ภายใต้ “กฎระเบียบของสังคม” อย่างเข้มงวด ในขณะที่กลุ่มคนลาวที่อยู่ใน
พื้นที่ไกลออกไปจากศูนย์กลางอำนาจรัฐมีแนวโน้ม “ต่อรอง” มากกว่า “ต่อต้าน” สาเหตุอาจเป็น
เพราะพื้นที่ที่ยังอยู่ห่างศูนย์กลางอำนาจมากขึ้นเท่าใด การถูกรอปรังด้วยอุดมการณ์ “ชาตินิยม” ก็
อาจถูกท้าทายจากสื่ออื่นๆ ได้มากขึ้น เพราะความรวดเร็วในการไหลของข้อมูลข่าวสารจากทางการ
ลาวอาจสู้ไม่ได้กับความรวดเร็วและความหลากหลายที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อโทรทัศน์ของไทยในแต่ละ
วัน ทำให้อุดมการณ์ชาตินิยมของกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่อยู่พื้นที่นอกเวียงจันทน์ เช่น หลวงพระ
บาง ปากแบง ห้วยทราย และแรงงานลาวในไทย ถูกครอบงำน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างคนเวียงจันทน์

ข้ออ้างในการต่อต้านความหมายว่าด้วย “ลาวรุนแรง” จึงไม่ได้อ้างเรื่องกฎระเบียบของรัฐแต่อ้าง “ความเป็นคน” ที่มีชีวิตจิตใจ และย่อมมีอารมณ์ต่างๆเป็นธรรมดา

กล่าวโดยสรุป ความหมายว่าด้วย “ลาวรุนแรง” จากการตีความของกลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวมีแนวโน้ม “ต่อรอง” และ “ต่อต้าน” ความหมายจากภาพยนตร์ โดยกลุ่มตัวอย่างคนไทยได้อ้างว่าประสบการณ์ทางอ้อมและประสบการณ์ตรงที่ได้สัมผัสกับคนลาว “ไม่ค่อยพบ” ว่าคนลาวชอบใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับกลุ่มตัวอย่างคนลาว แต่สำหรับข้ออ้างของกลุ่มตัวอย่างคนลาวเวียงจันทน์นั้นได้รู้/สร้างความหมาย “ลาวรุนแรง” ขึ้นว่า “ลาวไม่ได้ชอบใช้ความรุนแรง” เพราะคนลาว “เคารพกฎกติกา” ต่างๆในสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คนลาวเวียงจันทน์ได้ประกอบสร้างความหมายใหม่ว่าคนลาวเป็น “อารยชน” เหมือนกันกับประเทศที่เจริญแล้ว นอกจากนี้ ผู้วิจัยมองว่า ที่ผ่านมามีสื่อบันเทิงไทยมักสร้างความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” มากกว่าการสร้างความหมายว่าด้วย “ลาวรุนแรง” ดังนั้น การประกอบสร้างความหมาย “ลาวรุนแรง” ในภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึงจึงเป็นความหมายที่ไม่คุ้นชินสำหรับกลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาว เพราะความหมายดังกล่าวไม่ค่อยได้ปรากฏทั้งในโลกความเป็นจริงและโลกของสื่อในสังคมไทยและสังคมลาว นั่นเอง

8) ความหมายว่าด้วย “ลาวเห็นแก่เงิน”

ฉากหนึ่งในภาพยนตร์เรื่อง หมากเตะโลกตะลึง ที่ถูกนำมาใส่เป็นโฆษณาตัวอย่าง ภาพยนตร์ ก็คือ ฉากเจมิ่งประกาศให้เงินรางวัล 10 ล้านบาทแก่นักฟุตบอลลาวที่สามารถยิงประตูได้ ส่งผลให้บรรดานักฟุตบอลลาวกระตือรือร้นขึ้นมาทันตาเห็น เพราะก่อนหน้านี้โค้ชพงศ์รินทร์ใช้การพูดปลุกใจให้ทีมนักฟุตบอลชาติลาวลุกขึ้น “สู้” แต่ไม่ได้ผลเท่าที่ควรเพราะไม่มีสิ่งล่อใจ ผู้วิจัยได้นำฉากดังกล่าวมาให้กลุ่มตัวอย่างรับชม เพื่อดูปฏิกิริยาการตีความตบท้ายว่าด้วย “คนลาวเห็นแก่เงิน” การสำรวจปรากฏผลดังนี้

ภาพที่ 6.9

แสดงจากตัวอย่างความหมายว่าด้วย “ลาวเห็นแก่เงิน”

ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส (ตีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ “ต่อรอง” และ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวเห็นแก่เงิน” แต่มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ “ยอมรับ” ว่า “ลาวเห็นแก่เงิน”

จากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน เป็นกลุ่มที่มีการ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวเห็นแก่เงิน” มากที่สุด โดยอ้างว่าคนทุกประเทศก็ต้อง “ทำเพื่อชาติ” และ “ทำเพื่อเงิน” ไปพร้อมๆกัน ดังคำสัมภาษณ์ว่า

รักษัพงษ์ มันก็เป็นกันทุกประเทศแหละ

จรรยาภรณ์ ไซ่

ทองหล่อ แต่ก็ต้องรักษาชาติด้วย มีสองอย่างผสมกัน

สุวัฒน์ ถ้าไม่มีแรงอัดฉีด แรงกระตุ้นมันอาจจะน้อย

สุทธิพงษ์ เห็นด้วย

(กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างคนอีสานจึงยอมรับความหมายส่วนหนึ่งว่า “คนลาวต้องการเงิน” แต่ไม่ได้ถึงกับลุ่มหลงในทรัพย์สินเงินทองจนยอมทำทุกอย่างเพื่อเงินเท่านั้น เพราะกลุ่มตัวอย่างคนอีสานมองว่าส่วนหนึ่งคนลาวก็ทำด้วย “ใจรักษาชาติ” ด้วย

สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวเห็นแก่เงิน” นั้น ผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างนายจ้างแรงงานลาว โดยอ้างว่านิสัยของคนลาวคือการทำตามใจตัวเองมากกว่า ส่วนเงินนั้นไม่ได้เป็นแรงจูงใจหลักของคนลาวเลย ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ของนายจ้างคนไทยที่มีประสบการณ์จ้างแรงงานลาว กล่าวว่า

“คือที่นี้เหมือนอะไรก็ได้ เรื่อยๆ แค่ขอให้ชีวิตเค้าไม่กระทบกระเทือนครอบครัวอยู่ได้...ไม่เรื่องมาก คุยง่าย คือได้ก็ได้ ไม่ได้ก็ไม่ได้ แล้วไม่ต้องทำสัญญาอะไร ทำสัญญาไปก็เท่านั้น ถ้าคุยถูกใจทำไม่ได้ยังงี้ก็ทำให้ แต่ถ้าคุยไม่ถูกใจทำได้ก็ไม่ทำให้ นายจ้างยังปวดหัวกับเรื่องนี้อยู่มาก อยากหักเงินก็หักไปสิ”

(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เพิ่งย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“คนงานลาวนิสัยเสียอย่างหนึ่งไปไหนไม่ค่อยบอกเวลาไปไหนไปเลยไม่บอก ส่วนใหญ่หนีไปเลย เงินไม่ได้ก็ไม่เอาไม่สน ...ถ้าใจไม่อยู่ ยังไงเค้าก็ไม่อยู่”

(บุรณ์, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

นายจ้างแรงงานไทยอีสานและลาว, สัมภาษณ์)

“คนไทยความอดทนน้อยมาก แต่คนลาว เงินน้อยก็ทำงานให้ได้ทั้งวันทั้งคืน”

(เอี้ยว, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯที่เคยคุมงานก่อสร้าง, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น เห็นได้ว่าข้ออ้างในการปฏิเสธความหมายว่าด้วย “ลาวเห็นแก่เงิน” ของกลุ่มตัวอย่างนายจ้างแรงงานลาวส่วนใหญ่ นั้น มาจากการมีประสบการณ์ตรงกับคนลาวที่แสดงออกมาให้เห็นว่า ถ้าคนลาวไม่มี “ใจ” ให้กับงาน ถึงมี “เงิน” มากแค่ไหนก็ “ซื่อใจ” คนลาวไม่ได้

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยพบว่า มีกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เป็นกลุ่มนายจ้างแรงงานลาวบางราย “ยอมรับ” ว่า “ลาวเห็นแก่เงิน” โดยอ้างว่า การที่คนลาวยอมทิ้งบ้านเกิดเมืองนอนมาหางานทำในกรุงเทพฯ ก็เพราะต้องการมาทำงานหาเงิน คงไม่มีใครอยากทิ้งบ้านเรือนตัวเองมาอยู่ที่อื่น ถ้าไม่มีสิ่งที่ดีกว่า ด้วยเหตุนี้ “เงิน” จึงน่าจะเป็นแรงจูงใจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตคนลาว

รัตน์   เค้า (ลาว) ชอบเงินของเรา ชอบเพราะได้ตั้งค์ เพราะมีงาน
ให้ทำ ถ้าเค้าอยู่บ้านก็ไม่มีอะไรทำ ไม่มีรายได้

เทพ   ถูกต้องเค้ารักเงินเรามากกว่า

(กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

นายจ้างแรงงานไทยอีสานและลาว, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยข้างต้น เห็นได้ว่าการตีความ
ของกลุ่มตัวอย่างคนอีสานกับกลุ่มตัวอย่างนายจ้างคนไทยใช้จุดยืนการตีความแตกต่างกัน โดย
จุดยืนของกลุ่มตัวอย่างคนอีสานได้มีการต่อรองความหมายระหว่างจุดยืนแบบ “ทุนนิยม” กับ
“ชาตินิยม” แต่กลุ่มตัวอย่างนายจ้างคนไทยมีจุดยืนแบบ “ทุนนิยม” มากกว่า “ชาตินิยม” ในการ
ตีความแรงจูงใจในการทำงานของคนลาว

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวทั้งหมด “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาว
เห็นแก่เงิน” โดยยอมรับว่า “เงิน” มีความสำคัญ แต่คนลาวไม่ได้มุ่งทำทุกอย่างเพื่อเงินเพียงอย่าง
เดียว แรงจูงใจที่สำคัญไม่น้อยไปกว่า “เงิน” ก็คือ “กำลังใจ” และ “ศักดิ์ศรี”

ผู้วิจัย   คิดว่าเงินคือแรงจูงใจของคนลาวใช่หรือไม่

ป้าเวียง   ถ้าคิดว่าเฮ็ดเพื่อประชาชนลาว เป็นหน้าเป็นตาให้ประเทศ
ลาว เรื่องเงินตรงนี้ก็ไม่ได้คิดถึงแล้ว แต่เงินก็มีส่วนบ้าง
เนอะ

แจน   มันบ่ใช่คือเงิน มันคือกำลังใจ แต่สิ่งตอบแทนมันก็เป็น
กำลังใจ

ยาง   บ้างครั้งเงินก็บ่มีความหมาย เฮ็ดให้ชาติคือสิ่งที่มีเกียรติ

หมวย   ภายิตมันก็มีว่าคับที่อยู่ได้ คับใจอยู่ยาก

แจน   แต่ว่าเรื่องเงินมันก็มีส่วนอยู่แล้ว เคียงคู่กันไป เรื่องเงินก็
แมน เรื่องฮักประเทศชาติก็แมน เราก็คือกันกับประเทศ
อื่นๆ ทำเพื่อเงินและก็เพื่อชาติ

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“เงินก็มีผล มันต้องใช้ทั้งสองอย่าง กำลังใจอย่างเดียวก็ไปไม่ได้ ไม่มี
เงินนำทางมันก็ไม่เข้มแข็ง มันต้องเคียงคู่กัน”

(ป้าสาม, กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวในหลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“มีฉากนึ่งที่บอกจะให้เงินสิบล้านเฮ แล้วก็ตั้งใจทำ มันหมายความว่า
เราทำเพื่อเงินเท่านั้นหรือ คือเงินทุกคนก็อยากได้ แต่ก็ไม่ถึงขั้นว่า
เห็นแก่ได้สิบล้านแล้วก็หมกหมุ่นทำๆเข้าไป”

(เปง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“เงินก็มีส่วน แต่ก็ไม่ใช่ทั้งหมด คนลาวเอาเงินซื้อเค้าไม่ได้ นอกจาก
ความดี ถึงมีดั่งค์ให้เค้ามากเท่าไร แต่ถ้าไม่ดีกับเค้าก็ไม่เท่าไร”

(เมย์, กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาว พบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวทุก
กลุ่มเห็นพ้องต้องกันว่าแรงจูงใจของคนลาว “ไม่ใช่เงิน” เพียงอย่างเดียว คนลาวมีความหึงหวงใน
ศักดิ์ศรีและการทำงานอุทิศตนเพื่อชาติด้วย ดังนั้น จุดยืนของกลุ่มตัวอย่างคนลาวจึงแตกต่างจาก
ภาพยนตร์ที่ประกอบสร้างลาวให้เป็นมนุษย์ “ทุนนิยม” มากกว่า “ชาตินิยม”

กล่าวโดยสรุป ความหมายว่าด้วย “ลาวเห็นแก่เงิน” ในกลุ่มตัวอย่างคนไทย
มีแนวโน้มจะเห็นพ้องไปกับรหัสในภาพยนตร์ เนื่องจากคนไทยได้นำบางเสี้ยวจากประสบการณ์
ของตนไปสรุปเหมารวม (stereotype) ว่าคนอื่นๆก็ต้องเป็นเช่นนั้น เช่น การให้สัมภาษณ์ว่า “มันก็
เป็นกันทุกประเทศแหละ” หรือการสรุปเหมารวมว่าคนลาวทั้งหมดเห็นแก่เงินจากประสบการณ์การ
จ้างแรงงานลาวเพียงไม่กี่คน เป็นต้น ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนลาวมีแนวโน้ม “ตอรอง” ว่าคนลาวไม่ได้
ทำสิ่งต่างๆเพื่อเงินกันทุกคน คนลาวหลายคนลาวยินดีเสียสละ “เพื่อชาติ” ได้ และที่สำคัญหาก
ต้องการ “มัดใจ” คนลาว ต้องใช้ “จิตใจ” ผู้คนจะได้ผลมากกว่าการใช้ “เงินล่อ”

6.3.2 มิติการพัฒนาประเทศของลาว

ในภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ได้ประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับการ
พัฒนาประเทศของลาวว่า “ลาวก้าวสู่ความเป็นสากล” “ลาวด้อยพัฒนา” และ “ลาวกำลังวิ่งตาม

กระแสโลก” ผู้วิจัยพบว่าปฏิกริยาของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรหัส “ความเป็นลาว” ในมิติการพัฒนาประเทศที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากตัวบทภาพยนตร์ มีทั้งการยอมรับ การต่อรอง และการต่อต้าน ความหมาย ดังนี้

1) ความหมายว่าด้วย “ลาวก้าวสู่ความเป็นสากล”

แก่นหลักของภาพยนตร์เรื่องมหากะเระโลกตะลิ่ง คือ “ลาวไปบอลโลก” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การประกอบสร้างความหมายว่าด้วย “ลาวก้าวสู่ความเป็นสากล” ซึ่งเป็นการสร้างขึ้นจากแรงบันดาลใจของกลุ่มคนชั้นกลางไทยที่มีแนวโน้มฝักใฝ่ “ความเป็นโลก” มากกว่า “ความเป็นท้องถิ่น” ผู้วิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่างดูภาพโปสเตอร์หนัง และฉายตัวอย่างภาพยนตร์จากต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความหมายว่าด้วย “ลาวก้าวสู่ความเป็นสากล” เช่น ฉากแฟนฟุตบอลลาวต้อนรับทีมชาติลาวที่ไปแข่งฟุตบอลโลกด้วยความดีใจ และมีสโลว์โมชั่น “ซีไปไส” กับ “บ่แข่งยิงแพ้ว” ให้กลุ่มตัวอย่างรับชม เพื่อดูปฏิกริยาการตีความหมายว่าด้วย “ลาวก้าวสู่ความเป็นสากล” ผลปรากฏดังนี้

ภาพที่ 6.10

แสดงฉากตัวอย่างความหมายว่าด้วย “ลาวก้าวสู่ความเป็นสากล”

ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องมหากะเระเทรีเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวไปบอลโลก” แต่บางกลุ่มก็ “ต่อรอง” ว่า ถึงแม้ปัจจุบัน โอกาสลาวไปฟุตบอลโลกอาจจะยาก แต่ในอนาคตถ้าลาวมีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ บุคลากร และการสนับสนุนที่ดีก็มีโอกาส “ก้าวสู่ความเป็นโลก” ได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยไม่พบว่ามียุทธศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างคนไทย “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวไปบอลโลก”

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยด้วยคำถามว่า “เชื่อหรือไม่ว่าลาวสามารถไปฟุตบอลโลกได้” กลุ่มตัวอย่างคนไทยทั้งหมดปฏิเสธว่า ณ เวลานี้ ลาวคงจะไม่สามารถก้าวสู่ฟุตบอลโลกได้ โดยอ้างว่าลาวไม่มีความพร้อมทางด้านทุนมนุษย์ ทุนทรัพย์ และทุนความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับไทย โอกาสที่ลาวจะไปสู่ฟุตบอลโลกมีน้อยเต็มที เพราะไทยที่มีความพร้อมมากกว่าก็ยังไม่สามารถก้าวไปถึงฟุตบอลโลกได้ และจากข้อมูลการแข่งขันฟุตบอลแค่เพียงในระดับภูมิภาค ลาวก็ยังไม่เคยชนะเลิศการแข่งขันฟุตบอลมาก่อน

“ไทยยังไปไม่ได้เลย แล้วลาวจะไปได้หรือเรากระตุ้นกันแทบตายยังไม่ได้เลย”

(หนึ่ง, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ
ที่เคยดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

“ไม่มีทาง ไทยยังไปไม่ได้เลย ไทยทำมาสามสิบปียังไปไม่ได้เลย เค้าไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ทำเป็นอาชีพไม่ได้ ไม่มีค่าตอบแทนสูงๆให้”

(วรรณ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ
นายจ้างแรงงานไทยอีสานและลาว, สัมภาษณ์)

“ขนาดซีเกมส์ยังอยู่ที่ต่างๆของชาวอาเซียนเลย ผมว่าการบริหารจัดการของเค้ายังไม่ดี”

(โจ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“พี่ไม่เคยรู้เลยนะว่าลาวมีทีมฟุตบอลทีมชาติไหม และไม่คิดว่ามีด้วย (หัวเราะ) ไม่เคยได้ยินเลย พม่ายังเคยได้ยินเวลาแข่งกับไทย ลาวไม่เคยเลย”

(ใหญ่, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ
ที่ดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยบางส่วนได้ “ตอรอง” แบบมีเงื่อนไขว่าถ้าลาวมีความพร้อมด้านบุคลากร และเงินทุน ก็คิดว่าในอนาคตก็น่าจะสามารถไป

ฟุตบอลโลกได้เช่นกันเพราะคนลาวไม่ได้ด้อยฝีมือทางด้านการศึกษา เพียงแต่ว่าปัจจุบันลาวมีข้อจำกัดต่างๆอยู่มากทำให้การกีฬายังไม่สามารถพัฒนาก้าวไปไกลได้มากนัก

“ความเป็นไปได้ว่าลาวไปบอลโลกมันก็มีแต่ปัจจุบันยังยากอยู่ เงินสนับสนุนเค้าก็ไม่มี ขนาดนักมวยของเค้าที่เก่งๆยังไม่มีเงินสนับสนุนเลย ขณะกลับมาก็กลับมาเหมือนประชาชนคนธรรมดา ไม่ได้รับการต้อนรับที่ดูดีเหมือนไทย...เค้าก็เคยมีชนะเลิศชาติไทย เค้าเก่งไม่ใช่ว่าเค้าไม่เก่ง แบคมินตันก็เก่ง”

(จรรยาภรณ์, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน, สัมภาษณ์)

“มันยาก แต่อนาคตก็มีสิทธิ์ เพราะเค้าก็มีสิทธิ์พัฒนาได้ อาจจะ20-30 ปีแต่ไม่ใช่ตอนนี้ ถ้าเศรษฐกิจเค้าพัฒนาดีขึ้นก็มีสิทธิ์ มีเงินมีทอง ก็ไปได้”

(รักษพงษ์, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน, สัมภาษณ์)

“คิดว่าถ้ามีเงินสนับสนุนเค้า มีโค้ชดีๆ ไม่แน่ครับเขาน่าจะทำได้ เพราะความพยายามเค้ามี”

(เชาวลิต, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ญี่ปุ่นยังไปได้เลย ถ้ามีเงิน มีโค้ชดีๆจ้างมาฝึก มุ่งมั่นจริง มันก็ไปได้”

(ใหญ่, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ

ที่ดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ ถึงแม้กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ “ปฏิเสธ” ความหมายว่าด้วย “ลาวไปบอลโลก” ในภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” แต่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนไทยในประเทศไทยและกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ใกล้ชิดกับคนลาว แม้ยอมรับว่า “ลาว” มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมด้อยกว่าไทย แต่ก็ไม่เห็นด้วยกับภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ที่นำความหมาย “ลาวไปบอลโลก” ขึ้นมาเป็นจุดขาย เพราะมองว่าเป็นการดูถูกดูหมิ่นคนลาว

“ผมว่าหนังกระเนาะกระแหน แต่ถ้ากระทรวงกีฬาของลาวพูดจะ
ไม่ไร่นะ แต่ถ้าเป็นไทยพูดเนี่ย กระเนาะกระแหน ไทยยังไปไม่ได้เลย
แต่ว่าทำไมต้องมากระเนาะกระแหน”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“เอากี่ปีละครับ (หัวเราะ) สิบปีก็ยาก ไทยเองก็ยังไม่ได้อะไร ก็คงทำ
ไม่ได้...แต่บางเรื่องมันก็เล่นไม่ได้ คนบางคน กลุ่มบางกลุ่มก็ไม่ควร
เล่น ยิ่งพอพูดว่าลาวไปบอลโลกมันก็บอกว่า ลาวไปไม่ได้หรอก
ทำให้ตกลงไป มันก็ไปดูถูกแล้ว”

(ต้น, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่จบปริญญาตรีด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, สัมภาษณ์)

“ถ้าเป็นผมคงไม่ทำลาวไปบอลโลก...คนทำก็น่าจะมีเจตนาแฝง
เล็กๆว่าลาวคือยกเรา ผมเชื่ออย่างนั้นว่าสำหรับคนไทยก็มี
ความรู้สึกแบบนี้จริงๆ”

(เอ๋, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่มีประสบการณ์สัมผัสกับศิลปินวงเซลของลาว, สัมภาษณ์)

ภายหลังการสอบถามการตีความ “ลาวไปบอลโลก” แล้ว ผู้วิจัยได้นำ
มิวสิควิดีโอเพลงประกอบภาพยนตร์ “ซีไปใส” เพลงฮิพฮอปที่มีการประกอบสร้างความหมายว่า
ด้วย “ลาวก้าวสู่ความเป็นโลก” เอาไว้ มาฉายให้กลุ่มตัวอย่างรับชม ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทย
จำนวนหนึ่งที่มีประสบการณ์ผ่านสื่อบันเทิงเกี่ยวกับศิลปินลาวบ่อยๆยอมรับว่า “คนลาวมีความ
สามารถไม่แพ้ต่างชาติ”

“คนลาวเขาเก่งมากเลย อย่างนี้ร้องที่มาจากที่บ้านเรา (อเล็กซาน
ดร้า) เขาก็เก่งมากเลย คนลาวมีความสามารถครับ”

(สงวน, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน)

ที่มาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯเกือบ 40 ปี, สัมภาษณ์)

“จากการรู้จักจากคนใกล้ชิดที่คุยๆกัน อย่างน้อย ไปอยู่อเมริกาที่เป็น
อิพซอพก็บอกว่าที่อเมริกาก็มีลาว เป็นพวกอิพซอพก็มีเหมือนกัน
วัยรุ่นลาวกับวัยรุ่นไทย มันไม่ได้แตกต่างกัน น้องคนหนึ่งที่ทำเพลงที่
นั่นก็บอกว่าคนลาวไปทำเพลงที่นั่นก็มีคุณภาพ มีความสามารถ
น่าสนใจไม่ได้ต่างกันเลย ลาวเค้าก็มีศิลปินทำเพลงต่างประเทศขาย
ที่นั่นเหมือนกัน”

(เอ๋, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่มีประสบการณ์สัมผัสกับศิลปินวงเซลของลาว, สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทย ในการตีความภาพยนตร์เกี่ยวกับ
“ลาวก้าวสู่ความเป็นโลก” พบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ “ไม่ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย
“ลาวไปบอลโลก” แต่หากเป็นการประกอบสร้างความหมายว่าด้วย “ลาวก้าวสู่ความเป็นโลก” ใน
“โลกบันเทิง” มีแนวโน้มได้รับ “การยอมรับ” มากกว่า เนื่องจากแวดวงบันเทิงปัจจุบันมีศิลปินลาว
ที่ปรากฏสู่สายตาชาวโลกและคนไทยมากขึ้น แต่สำหรับในแวดวงกีฬาความหมายส่วนนี้ไม่มี
ปรากฏออกมาให้เห็นในโลกความเป็นจริงเลยว่า “ลาว” คือ “เจ้าแห่งกีฬา” ดังนั้นบริบท “การก้าวสู่
ความเป็นสากล” ของลาวจึงได้รับ “การยอมรับ” เพียงในเวทีของแวดวงบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ แต่
หากเป็นเวทีการแข่งขันแบบ “ผู้ชาย” อย่างฟุตบอลโลก กลุ่มตัวอย่างคนไทยมีแนวโน้ม “ปฏิเสธ”
ความหมายนี้ อย่างไรก็ตามก็ตีกลุ่มตัวอย่างคนไทยจำนวนไม่น้อยไม่ปฏิเสธว่า ในอนาคตลาวอาจมีสิทธิ์
ไปฟุตบอลโลกได้หากได้รับการสนับสนุนทางการเงินมากกว่านี้

ประเด็นที่น่าสนใจอย่างหนึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทย ก็คือ
คนไทยส่วนใหญ่ไม่ว่าจะ “เห็นด้วย” หรือ “ไม่เห็นด้วย” กับความหมาย “ลาวไปบอลโลก” แต่
จุดยืนของคนไทยก็มีแนวโน้มเชื่อว่าถึงอย่างไร “ไทย” ก็ต้องอยู่เหนือ “ลาว” ทัศนคติในการ
แสดงออกถึงความเหนือกว่าของไทยมีได้หลายรูปแบบ เช่น การพูดดูถูกหรือกระแนะกระแหนว่า
“ไทยยังไปไม่ได้เลย แล้วลาวจะไปได้หรือ” “ไม่มีทาง ไทยยังไปไม่ได้เลย” หรือการแสดงออก
ด้วยการหัวเราะว่า “เอาก็ปีละครั้ง (หัวเราะ)” หรือการแสดงความไม่เห็นด้วยกับการเสียดสีลาวด้วย
สโลแกน “ลาวไปบอลโลก” แต่ก็ยอมรับว่าไทยมีศักยภาพที่สูงกว่าลาว ดังคำพูดที่ว่า “ไทยยังไป
ไม่ได้เลย แต่ทำไมต้องมากระแนะกระแหน” เป็นต้น สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าแม้ผู้รับสารคนไทยเห็น
ด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับความหมายว่าด้วย “ลาวก้าวสู่ความเป็นสากล” แต่กรอบวิธีคิดที่เข้าไปมี
อำนาจเหนือรหัสอื่นๆ (over-determination) ในสังคมไทย ก็คือกรอบความคิดที่ว่า “ไทยต้องอยู่

เหนือลาว” จึงทำให้คนไทยบางกลุ่มไม่เห็นด้วยกับ “ลาวไปฟุตบอลโลก” และอีกส่วนแม้จะเห็นด้วยแต่ก็ได้ต่อรองความหมายบางส่วนให้ลาวยังคงดูดีน้อยกว่าไทย

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่นั้น “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวไปบอลโลก” โดยกลุ่มตัวอย่างคนลาวกล่าวว่าโอกาสที่ลาวไปฟุตบอลโลกเป็นเรื่องยากมาก แต่ก็ใฝ่ฝันอยากให้ลาวได้ไปฟุตบอลโลก นั่นหมายความว่ากลุ่มตัวอย่างคนลาว “ไม่ปฏิเสธ” ความหมายว่าด้วย “ลาวก้าวสู่ความเป็นโลก” แต่ก็ยอมรับว่าศักยภาพของลาวในปัจจุบันยังไม่พร้อมที่จะไปถึงจุดนั้นได้

เมื่อผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างคนลาวดูฉากจบที่นักฟุตบอลทีมชาติลาวได้เดินทางไปแข่งขันฟุตบอลโลกแต่พ่ายแพ้ให้กับประเทศชั้นนำทางด้านฟุตบอล และชมมิวสิกวิดีโอเพลงประกอบภาพยนตร์ชื่อเพลง “บ่แข่งยิงแพ้” ซึ่งมีเนื้อเพลงบางท่อนว่า “แน่นอน ถ้ายังคิดไปอย่างนี้ เจ้าก็คงเหมือนเก่า ไม่มีวันชนะใคร แน่แน่นอน ถ้ามันเป็นเกมอะไรสักเกม ก็ต้องมีคนเสียใจ แต่การแพ้ เพราะไม่เคยได้ลงแข่ง นำเสียค่าย นำเสียค่าย” หลังจากนั้นได้ถามว่า “รู้สึกอย่างไรกับการที่ลาวจะได้ก้าวสู่ฟุตบอลโลก” กลุ่มตัวอย่างคนลาวเกือบทั้งหมดตอบว่า “ดีใจ” และเห็นด้วยที่ลาวควรก้าวสู่เวทีโลก โดยการแสดงออกทางความหมายว่าด้วย “ลาวไปบอลโลก” ของกลุ่มตัวอย่างคนลาวไม่ได้มีนัยยะเชิงดูถูก ขำขัน หรือกระแนะกระเหน็บ ซึ่งตรงข้ามกับกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

“ถ้าเป็นเรื่องจริงก็จะดีใจ เสียกลับมาก็ดีใจ อย่างน้อยก็ได้ไปบอลโลก”

(สิด, กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“เห็นด้วย กลับมาจะได้มาพัฒนาบ้านเราได้ ถึงแม้ว่าจะแพ้กลับมาก็ถือว่าได้ไปเรียนรู้ ชะบั้งแพ้งบั้งธรรมดา”

(ป้าสี, กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุคนลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

แต่หลังจากนั้นสักครู่กลุ่มตัวอย่างมัก “ปฏิเสธ” ตามมา โดยอ้างว่าในโลกความเป็นจริงในปัจจุบันคงเป็นไปได้

“ถ้าไปได้ก็ดีนะ ก็ภูมิใจทุกประเทศนั่นแหละ แต่ว่าเรื่องจริงก็คือมัน
ยังไปไม่ได้หรอก เรื่องจริงกับเรื่องທີ່คิดมันบ่คือกัน”

(ตึก, กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

ความหมายส่วนที่ได้รับการปฏิเสธจากกลุ่มตัวอย่างคนลาว คือ ภาพยนตร์
ไทยเรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ประกอบสร้างความหมายที่เกินจริงมากเกินไป เพราะแม้แต่ “ไทย”
ที่มีความพร้อมมากกว่า “ลาว” ก็ยังทำได้ไม่สำเร็จ ดังนั้นลาวจึง “ยอมรับ” ในสถานภาพที่ด้อยกว่า
ไทย แต่ลาวก็ไม่ต้องการให้ใครนำมาล้อเลียนหรือดูถูกกัน

“ก็อยากให้ไป แต่จะไปได้หรือ เพราะตามสภาพความเป็นจริง เทียบ
กับต่างประเทศแล้วจะสู้เขาได้มากน้อยแค่ไหน ความสามารถของ
นักกีฬาลาวอาจยังไม่ถึงระดับ แค่เทียบกับไทย ไทยยังครอบงำให้ทีม
ชาติอื่นเทียบกันระหว่างนักกีฬาไทยกับนักกีฬาลาว ไทยยังแพ้ให้กับ
ชาติอื่นเลย ของไทยสูงกว่า แต่นักกีฬาลาวคุณภาพการเล่นต่ำกว่า”

(เข็ม, กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ไทยยังไม่ได้ไป แล้วจะมาเอาอะไรกับลาว”

(แปง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ไปบ่ได้ คือแข่งกันทั้งในเอเชียก็ยังบ่ชนะ แล้วจะไปบอลโลกได้
ยังไง”

(ตู๋, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“เราก็อยู่กันดีๆ เล่นบอลกันสนุกๆ ไม่ได้คิดว่าตัวเองจะต้องไปบอล
โลก ... ตามวงเพื่อนฝูงหรือคนเล่นบอลก็มีการคุยกันบ้างว่า เกินความ
เป็นจริง เพราะว่าลาวไม่เคยคิดถึงขนาดนั้น เรารู้ตัวเราเองว่าเราเล่น
ได้แค่นั้น”

(โบ๊, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

สำหรับความหมายส่วนที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มตัวอย่างคนลาว ก็คือ ถ้าหากมีผู้สนับสนุนจริงจัง ลาวมีโอกาสไปฟุตบอลโลกได้จริงเพราะนักกีฬาลาวก็มีความสามารถในทางด้านกีฬาอยู่บ้าง “สวย” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างกล่าวว่า “อย่างกีฬาเปตอง ลาวก็เคยได้เหรียญค่า (ทอง) ซีเกมส์” แต่ทุกวันนี้ลาวมีปัจจัยทางด้านทุนเศรษฐกิจยังไม่พร้อมมากนักที่จะไปสู้กับโลกภายนอก

“มันต้องมีทั้ง โค้ช ทั้งเงิน สปอนเซอร์เต็มที่ แบบว่าต้องมีที่พักและมีเงินเดือนให้ อย่างของลาวมีสปอนเซอร์แค่เบียร์ลาว น้ำหวาน”

(ประจัน, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“คือ (รัฐบาล) ต้องเอาเงินไปทำอย่างอื่นก่อน อันนี้มันยังไม่สำคัญ แล้วทุนทางด้านนี้จากประเทศอื่นเข้ามาน้อยมาก เราต้องใช้วิธีเอาบริษัทที่เข้ามาลงทุน เข้ามาเป็นสปอนเซอร์นักฟุตบอลในส่วนนี้แทน คือเรายังขาดทุนที่จะมาสนับสนุนงานทางด้านนี้”

(ต้อย, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“ถ้ามีผู้อุดหนุนก็น่าจะได้ มีสปอนเซอร์ เพราะว่าลาวเป็นประเทศที่ค่อยพัฒนา กำลังพัฒนา ถ้ามีผู้สนับสนุนก็อาจจะได้อยู่ อย่างประเทศไทยก็ก้าวขึ้นสู่บอลโลกได้เหมือนกันนะ อัยน้องลาวก็อาจจะก้าวเหมือนไทยได้เหมือนกัน”

(เป่าสาม, กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวในหลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย ได้ทดสอบการตีความว่าด้วย “ลาวก้าวสู่ความเป็นโลก” ในบริบทที่กว้างขึ้น โดยให้กลุ่มตัวอย่างคนลาวรับชมภาพบรรยากาศความเจริญก้าวหน้าของกรุงเทพฯ เปรียบเทียบกับลาว แล้วถามว่า “อยากให้ประเทศลาวก้าวหน้าแบบไทยหรือไม่” คำตอบของกลุ่มตัวอย่างคนลาวได้ยอมรับความก้าวหน้าแบบของไทยบางส่วน แต่ปฏิเสธบางส่วน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างคนลาวยอมรับความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี แต่ไม่ต้องการให้สังคมลาวเป็น “สังคมแห่งความเลื่อมใส” (tick society) และความเสื่อมทรามทางศีลธรรมเหมือนสังคมไทยกับโลกตะวันตก

ภาพที่ 6.11

แสดงจากตัวอย่างความหมายว่าด้วย “ไทยเป็นประเทศพัฒนาแล้ว”

ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

ผู้วิจัย   อยากให้เราพัฒนาแบบเมืองไทยหรือไม่
 ประจัน   ไม่อยาก เห็นข่าวมาตรการหลาย หรือภาคใต้ก็ไม่สงบ
 วิ   มีมาตรการ (เสียงแบบกลัวๆ)
 ลิด   น้ำท่วม ไฟไหม้ ประท้วง
                   (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย   อยากให้เราเป็นแบบตะวันตกหรือไม่
 ต้อย   นุ่งน้อยห่มน้อยเธอ
 วิ   โอ้ยอันนี้ก็บ่ไหวนะ แต่เศรษฐกิจดีมันก็ดีนะ ก็ขึ้นอยู่กับ
                   ว่าอยากให้เราพัฒนาไปด้านใด ชาติตะวันตกมันก็ดีเป็นบาง
                   เรื่องนะ แต่บางเรื่องก็ไม่น่าเข้ามา
 ต้อย   ความเอาแต่ใจ ไม่อยากให้เป็นเหมือน มันควบคุมยาก พ่อแม่ก็
                   คุมไม่ได้
 ผู้วิจัย   แล้วอยากให้เราเหมือนไทยตรงไหน
 วิ   ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ เทคนิค การศึกษา แต่ว่าเรื่อง
                   การปกครองเขาก็อยากเอาเป็นแบบของบ้านเขา
                   (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยถามเพิ่มเติมว่า “อยากให้เราประเทศลาวเปิดเสรีหรือไม่” พบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่ไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นมากนัก เนื่องจากสังคมลาวห้ามพูด

วิพากษ์วิจารณ์การเมืองลาว ยกเว้นกลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในไทยและกลุ่มตัวอย่างคนลาวบางคน ที่พูดแสดงความเห็นออกมาว่า

แจน   ละเอียคอ่อน เว้าบ่ได้
 สวย   แต่ตอนนี่ก็ถือว่าเปิดมากแล้ว แต่ว่ารัฐบาลลาวก็ไม่อยาก
           ให้ไปเร็วเกินไป คุมยาก มันเกี่ยวกับเรื่องความมั่นคง
           (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“อยากกะ จะได้สบายขึ้น ถึงไม่พร้อมก็นำออกไปดู อย่างน้อยเค้าก็ได้
 เจออะไรเยอะๆ กลับมาก็ตั้งตัวใหม่ จะได้คิดว่าจะทำอย่างไรดีกว่า
 ทำ”

(เมย์, กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาว เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนลาวมี “ความฝัน” ว่าสักวันหนึ่ง “ลาวต้องก้าวสู่เวทีโลก” เหมือนกับประเทศอื่น แต่ใน “โลกความจริง” ลาวยอมรับว่ายังไม่พร้อมที่จะ “ก้าวสู่ความเป็นโลก” เพราะขาดแคลนทรัพยากรในด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนา ใดๆ ก็ดี แนวทางการพัฒนาไปสู่การแข่งขันในเวทีโลกของลาว คนลาว ต้องการให้พัฒนาเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ด้านการเมือง สังคม และวัฒนธรรมต้องการรักษาเอาไว้ให้คงเดิม

กล่าวโดยสรุป ความหมายว่าด้วย “ลาวก้าวสู่ความเป็นโลก” ถูกต่อรองและต่อต้านจากกลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวเป็นจำนวนมาก โดยอ้างว่าการประกอบสร้าง ความหมาย “ลาวไปบอลโลก” ในภาพยนตร์เป็นเรื่องเกินจริงอย่างมาก เพราะในสภาพความเป็นจริงปัจจุบันลาวยังไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะก้าวไปถึงจุดนั้นได้ ใดๆ ก็ดี ความหมาย “ลาวก้าวสู่ ความเป็นโลก” ไม่ได้ถูกต่อต้านจากคนลาวมากเท่ากับความหมายว่าด้วย “ลาวตลก” เนื่องจากส่วน หนึ่งคนลาวก็ใฝ่ฝันอยากก้าวสู่เวทีโลก แต่สิ่งที่กลุ่มตัวอย่างคนลาวปฏิเสธ คือการทำให้ “ลาวเป็น ตัวตลก” ดังนั้น หากภาพยนตร์เรื่องนี้ปรับเป็นแนว “สู้เพื่อฝัน” หรือ “สู้เพื่อชาติ” ไม่ใช่แนวตลก อาจจะได้รับการยอมรับจากคนลาวมากกว่านี้ แต่หากภาพยนตร์ปรับเป็นแนวละครขึ้นมา ผู้วิจัยคาด ว่ากลุ่มที่จะหันมาต่อต้านแทนน่าจะเป็นกลุ่มคนไทย เพราะกลุ่มคนไทยนั้นไม่ได้ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวไปบอลโลก” แต่ที่ไม่ “ต่อต้าน” ออกมาเพราะมองว่า “ลาวไปบอลโลก”

เป็นแค่เรื่อง “จำๆ” สำหรับคนไทย ซึ่งหากภาพยนตร์เปลี่ยนความหมายจาก “ตลก” ไปเป็น “ละคร” กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ก็น่าจะออกมาต่อต้านแทน เพราะความหมายหลักของคนไทยก็คือ “ไทยต้องอยู่เหนือลาว” ยกเว้นเป็นการทำให้ความหมายนั้นดูเป็น “เรื่องไม่จริง” คนไทยถึงอาจจะยอมรับได้

2) ความหมายว่าด้วย “ลาวด้อยพัฒนา”

ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะ โลกตะลึงได้ประกอบสร้างความหมายว่าด้วย “ลาวด้อยพัฒนา” ผ่านฉากต่างๆ อาทิ ฉากบรรยากาศบ้านเมืองในลาว ฉากนักฟุตบอลทีมชาติลาวเข้าไปนั่งในรถแข่งแจ๊จจนน้ำมูกไหลหย้อย และฉากสถานที่ธรรมชาติในลาว ผู้วิจัยได้นำฉากต่างๆ ไปฉายให้กลุ่มตัวอย่างรับชม ผลปรากฏดังนี้

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยมีทั้ง “ยอมรับ” “ต่อรอง” และ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวด้อยพัฒนา” โดยกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯมีแนวโน้ม “ยอมรับ” ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนอีสานมีแนวโน้ม “ต่อรอง” และกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับลาวอย่างใกล้ชิด มีแนวโน้ม “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวด้อยพัฒนา” ดังนี้

- กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวด้อยพัฒนา”

ผู้วิจัยได้การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยว่า “มองสภาพบ้านเมืองในประเทศลาวเป็นอย่างไร” คำตอบส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯที่ไม่มีประสบการณ์ตรงในการเดินทางไปประเทศลาวเลยมักสร้างภาพประเทศลาวแบบ “ประเทศโลกที่สาม” หรือ “ต่างจังหวัดไกลๆของไทย” คือ ยากจน ล้าหลัง ใช้ชีวิตแบบชนบท และมีความเป็นธรรมชาติมากกว่าความเป็นเมือง

ภาพที่ 6.12

แสดงฉากตัวอย่างความหมายว่าด้วย “ลาวค้อยพัฒนา”

ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

“คงคล้ายๆต่างจังหวัดไกลๆของไทย ไม่ใช่ในเมืองด้วยนะ คล้ายๆ อีสาน ไกลๆ ไม่ใช่ขอนแก่น หรืออุบลฯในตัวเมือง บ้านอาจมาจาก สังกะสี ถนนคงไม่ใช่คอนกรีต แต่ถ้าในเมืองหลวงเวียงจันทน์ ก็อาจ มีบ้าง มีเซคแต่คงปิดสักสามทุ่ม แต่คงไม่มีเซเวนอีเลฟเว่นแบบของเรา บ้านเมืองคงห่างจากไทยสักสิบปี อืม...หรืออาจจะยี่สิบปีขึ้นไป ด้วยซ้ำ”

(ป๋อ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“มองลาวว่าค้อยพัฒนา เหมือนต่างจังหวัดบ้านเรา.. ไม่ค่อยเจริญ ไม่มี เทคโนโลยี เช่น อุตสาหกรรมการผลิต บ้านที่ลูกน้องส่วนใหญ่ที่มา อยู่ ค่าครองชีพต่ำ บ้านยากจนค่อนข้างมาก”

(พร, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ นายจ้างแรงงานลาว, สัมภาษณ์)

“นี่ก็ถึงป่า ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ เพราะอ่านดูจากหนังสือ ท่องเที่ยวก็จะพูดถึงสถานที่ธรรมชาติ”

(เมธ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ผมว่าเรื่องอากาศคงดีกว่าประเทศไทย เรื่องเดียวเองที่คิดว่าดีกว่า ไทย”

(โจ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ยอมรับว่า “ลาวด้อยพัฒนา” ได้ประกอบสร้างความหมายมาจากประสบการณ์ผ่านสื่อบุคคล อินเทอร์เน็ต และรายการโทรทัศน์ของไทยที่มักผลิตซ้ำความหมายของลาวในมุมมองแบบเดิมๆ

“คนที่ไปแล้วกลับมาเล่าให้ฟัง อย่างเรื่องการใช้เงินของเค้า คือ ค่าเงินของเค้าก็อ่อนกว่าเรา เค้าใช้เงินก็บ พกเงินเป็นพอนๆเป็นแสนๆ เวลาไปไหนที่ก็ขึ้นสามล้อ ซึ่งประเทศเรามีรถไฟใต้ดิน มีรถไฟลอยฟ้าแล้ว แต่เค้าก็ยังเป็นสามล้อติดอยู่ เค้าด้อยพัฒนามากกว่าเรา ดูเค้ายังไม่ค่อยเจริญเท่าเรา”

(ใหม่, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ผมอยากไปหลวงพระบาง เพราะว่าเคยดูในเน็ตและเพื่อนที่เคยไปมาแล้วบอกว่าสวยมากเพราะเป็นเมืองมรดกโลก บ้านเมืองเก๋ๆย้อนไปสมัยกรุงศรีสามสิบปีที่แล้ว ส่วนตัวผมชอบธรรมชาติอะไรที่แอนติกๆ ชอบอะไรที่เดิมๆ เก๋ๆ เพราะว่าบ้านเราหาได้น้อย”

(เจี๊ยบ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“จากข่าวต่างๆ จากสื่อทางโทรทัศน์ ที่รายการต่างๆ ไปถ่ายทำที่ลาว ฉากหลังของรายการเพลงยออดีตของลาวยังล้ำหลังกว่าเพลงลูกทุ่งของประเทศไทยเลย มันดูเก๋ๆ”

(โจ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“เวลาเราดูสารคดีเราก็ยังเห็นผู้หญิงเค้าใส่ผ้าถุงอยู่เลย ภาพที่ออกมา มันก็ดูเหมือนว่ายังไม่เปลี่ยนตาม โลกเลย จริงอยู่ว่าแห่งหนึ่งมันก็รักษาวัฒนธรรม แต่ถ้าคนไม่มองลึกๆ เค้าก็ต้องมองว่า ยี่เรียนหนังสือยังใส่ผ้าถุงอยู่เลย”

(ต้น, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่จบปริญญาตรีด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ดี กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ตรงเดินทางไปลาวบางส่วน เมื่อได้ไปเห็นสภาพบ้านเมืองของลาวก็ยอมรับว่า “ลาวค่อยพัฒนา” ด้วยเช่นกัน

“นอกเมือง ค่อยแน่นอน และเค้าอยู่ยังงี้ก็อยู่อย่างนั้น”

(จรรยาภรณ์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน
เจ้าของธุรกิจชาวอุดรธานีที่ค้าขายกับคนลาว, สัมภาษณ์)

“ผมสังเกตเห็นการใช้ชีวิตแบบเดิมๆที่โน่น ชาวบ้านเยอะมาก ผมไม่เห็นเค้าจะแต่งตัวชุดออฟฟิศแบบนี้ไม่ค่อยมี คือ ผมก็เห็นเค้าเงินรถกันอยู่ คนทำงานคงไม่มาเงินรถขายของมั้ง ขอทานก็เยอะ”

(เจี๊ยบ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ
ที่เคยเดินทางไปท่องเที่ยวที่ประเทศลาว, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยข้างต้น เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่มักใช้เกณฑ์เรื่องความทันสมัย โดยวัดจากความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และวิถีชีวิตแบบคนเมืองที่ไทยมีความก้าวหน้ากว่าลาวมาเป็นตัวเปรียบเทียบหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือกลุ่มตัวอย่างคนไทยทั้งหมดนำตัวแบบมาตรฐานการพัฒนาของสังคมไทยไปเป็นเครื่องมือในการนิยามความหมายว่าด้วย “การพัฒนาของสังคมลาว” เช่น “(ลาว) คงคล้ายๆต่างจังหวัด ไกลๆของไทย” “อากาศคงดีกว่าประเทศไทย” “บ้านเมืองเก๋ๆย้อนไปสมัยกรุงเทพฯ สามสิบปีที่แล้ว” และ “ผมก็เห็นเค้าเงินรถกันอยู่ คนทำงานคงไม่มาเงินรถขายของมั้ง” เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า แม้โลกในความเป็นจริงของลาวในปัจจุบันอาจจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแล้ว แต่ภาพความทรงจำทางสังคมของคนไทยที่มีต่อลาวและอีสานในอดีต ยังคง “ตรึง” ความหมายเดิมเอาไว้อยู่ ตัวอย่างเช่น

“สงวน” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างชาวอีสานที่มาอยู่ในกรุงเทพฯกว่า 40 ปี ช่วงวัยเด็กสงวนอาศัยอยู่ที่จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งในสมัยนั้นสาธารณูปโภคและการสาธารณสุขต่างๆยังไม่ถึง ประสบการณ์ในวัยเด็กของสงวนจึงเห็นแต่ภาพความยากจน ลำหั่ง และชีวิตที่ต้องอาบเหงื่อต่างน้ำของคนอีสานและคนลาว จนในที่สุดสงวนได้ย้ายเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ และอยู่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยไม่ค่อยได้กลับไปภูมิลำเนาเดิมของคน เมื่อสงวนได้รับชมฉากคนลาวน้ำมูกแข็ง สงวนได้หัวเราะและพูดจากประสบการณ์ในวัยเด็กว่า

“ที่อีสานก็มีแบบนี้เหมือนกัน จี้มูกโป่งก็เป็นครับ (หัวเราะ
 สนุกสนาน) คนลาวก็จี้มูกโป่ง มีเหมือนกัน เป็นไขหัวัดไม่มียารักษา”
 (สงวน, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน
 ที่มาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ เกือบ 40 ปี, สัมภาษณ์)

หรือ “ต้น” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ ในวัยเด็ก “ต้น” ได้มี
 โอกาสอ่านหนังสือเรื่อง “ลูกอีสาน” ของคำพูน บุญทวี ซึ่งประกอบสร้างความหมายให้อีสานกับ
 ลาวมีวิถีชีวิตที่ต้องดิ้นรนต่อสู้ เนื้อตัวมอมแมม ขากจน และอยู่กับธรรมชาติ แม้เวลาล่วงเลยมาอีกสิบ
 กว่าปี “ต้น” ก็ยังนึกถึงภาพความยากจน และความสกปรกมอมแมมของคนลาวอีสานที่ต้องทำมาหา
 เลี้ยงชีพด้วยการขุดดิน จับปลา กินแมลง และเดินทางวันละหลายกิโลเมตรได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยถาม
 ต้นว่า “อยากไปเที่ยวลาวหรือไม่” เขาตอบว่า

“สมัยก่อนไม่ออกไป เพราะว่ามันถึงเรื่อง ‘ลูกอีสาน’ คือไปลาวแล้ว
 จะกินอะไรได้ไหม จะสะอาดไหม”

(ต้น, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ
 ที่จบปริญญาตรีด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, สัมภาษณ์)

เห็นได้ว่า “ความเป็นลาว” ในความทรงจำของวัยเด็กและสื่อต่างๆ ที่
 ผลิตซ้ำความหมายเดิมออกมา ทำให้ความหมาย “ความเป็นลาว” ในภาพเก่าๆ ของสังคมไทยยังคง
 ถูกตรึงเอาไว้ ยิ่งหากนำโลกความเป็นจริงของไทยไปเปรียบเทียบกับลาว ซึ่งมีอัตราความเร็วในการ
 เติบโตทางเศรษฐกิจไม่เท่ากัน ก็อาจยิ่งทำให้มองว่า “ลาวด้อยพัฒนา” มากยิ่งขึ้น ทั้งๆ ที่ลาวอาจ
 พัฒนามากขึ้นกว่าเดิมเพียงแต่ไม่ได้เร็วเท่ากับสังคมไทย หรืออาจพัฒนาไปในอีกแนวทางหนึ่งที่
 ไม่ใช่แบบ “ทุนนิยมเสรี” เหมือนกับไทยก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ วิริยา วิฑูรย์สกุลย์ศิลป์
 (2548) เรื่อง “การศึกษาอัตลักษณ์คนชั้นกลางไทยผ่านการเล่าเรื่องในสื่อหนังสือบันทึกการ
 เดินทาง” ที่พิสูจน์ว่าหากมีการเปรียบเทียบระหว่าง “ไทย” กับ “ลาว” คนชั้นกลางไทยมักใช้
 มาตรฐานแบบไทยเข้าไปเปรียบเทียบกับลาว แต่หากเป็นการเปรียบเทียบระหว่าง “ไทย” กับ
 “ตะวันตก” ไทยจะใช้มาตรฐานแบบตะวันตกเป็นเกณฑ์ในการเปรียบเทียบ นั่นหมายความว่า คน
 ไทยมีการกำหนดอัตลักษณ์ของตนเองให้อยู่ในตำแหน่งเหนือ “ลาว” แต่ก็ด้อยกว่า “โลกตะวันตก”
 อยู่

● กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวค้อยพัฒนา”

แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ “ยอมรับ” ว่า “ลาวค้อยพัฒนา” แต่บางส่วนได้ “ต่อรอง” ความหมายว่า ถึงแม้ “ลาวค้อยพัฒนา” ทางด้านเศรษฐกิจ แต่ลาวก็มีบางอย่างเหนือไทยโดยเฉพาะเรื่องธรรมชาติและวัฒนธรรม นอกจากนี้ หากเทียบลาวในอดีตกับปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวค้อยพัฒนา” ได้กล่าวว่าการทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นอีกด้วย กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ตรงกับลาว อ้างว่า

“บางคนเล่าว่าเรานะ เห็นรถจักรยาน โอ้โฮ มาแต่รถคันแพงๆ”
(ทองหล่อ, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน, สัมภาษณ์)

“ใช่ ถ้าหลังด้านวัตถุ แต่ด้านวิถีชีวิต จิตใจ ผมจินตนาการที่นี้ คือเค้าไม่ได้อยู่ได้อ่านาเงิน...เค้าเป็นประเทศที่แยกตัวออกมา แต่ไม่ได้ค่อยพัฒนา เค้าไม่ยุ่งกับใคร ค่อยๆพัฒนาไปช้าๆ”
(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เพิ่งย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ถึงลาวจะล้าหลังทางเศรษฐกิจ แต่ว่าวัฒนธรรมประเพณีเค้ายังสืบทอดได้กลมเกลียว อบอุน มีรอยยิ้มบนใบหน้า ผมว่าโดยพื้นฐานลักษณะนิสัยของคนลาวส่วนใหญ่ก็เป็นแบบต้อย (เพื่อนนักศึกษาลาว) ใจเย็น เฮฮา”

(ศุภวัฒน์, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ
นักศึกษาปริญญาโทที่เรียนร่วมกับนักศึกษาลาว, สัมภาษณ์)

“ถ้ามองว่าลาวค้อยกว่าเรานี้เรื่องจริง แต่ที่ว่าเค้าเริ่มสร้างประเทศ มีถนนหนทางเชื่อมโยงกับเรามากขึ้น การไปมาหาสู่สะดวกขึ้น โครงสร้างพื้นฐานอันนี้เป็นสิ่งจำเป็น เพราะว่าถ้าไม่มีพวกนี้ความเจริญมันก็เข้าไปไม่ถึง แต่ก็ยังเป็นบางจุด จุดที่ใกล้ๆกับไทยหรือเวียดนามเท่านั้น”

(ใหญ่, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ
ที่ดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

“เค้ารักษาธรรมชาติ เค้าไม่เป็นป่าเป็นบ่อ ถางไร่ถางป่ามาสร้างตึก เหมือนบ้านเรา เค้าให้มีธรรมชาติสร้างการท่องเที่ยว ก็ขายธรรมชาติ นี่แหละ”

(รักษัพงษ์, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน, สัมภาษณ์)

“ความเป็นธรรมชาติ ป่าไม้ แม่น้ำ อย่างน้ำเค้าเยอะมาก ผลิตไฟฟ้าให้ ไทยใช้ได้ ตรงนี้อาจทำให้เค้าพัฒนาได้มากขึ้น เพราะยังมีธรรมชาติ ที่ยังไม่ถูกเอามาใช้”

(ต้น, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ

ที่จบปริญญาตรีด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยพบอีกด้วยว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ เรียนรู้และสัมผัสกับชีวิตของคนลาวอย่างใกล้ชิดได้ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวค่อยพัฒนา” โดยนำเงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และประวัติศาสตร์ของลาว มาสร้างความรู้ความเข้าใจ ในความเป็นไปของลาว เช่น กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว และกลุ่ม ตัวอย่างที่เรียนมาทางด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ในแง่การเมือง กลุ่มตัวอย่างคนอีสานท้องถิ่น และคนไทยในประเทศ ลาว และอ้างว่า

“เมืองเขาเปิดมากไม่ได้หรอก มันขึ้นอยู่กับระบอบการปกครอง ถ้าที่ ไทยก็คงอยากให้เปิดหมด แต่ของเค้าเปิดหมดไม่ได้ ต้องค่อยเป็นค่อย ไป แต่ก่อนเปิดสามสิบเดี๋ยวนี้อีกก็เปิดห้าสิบแล้ว”

(รักษัพงษ์, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน, สัมภาษณ์)

“ผมว่า (สังคมนิยม) มันเป็นการปกครองที่สังคมเดิมนิยม ดีกว่า ประชาธิปไตยอีก เพราะว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่ากัน ต่างชาติมา ทุกคนมีสิทธิลงทุนตามกรอบรัฐบาลกำหนด ถามว่ามันคงไหม มันคง เพราะว่ามิรัฐบาลเดียว แต่ถ้าที่ไทย ต่างชาติจะมาลงทุนต้องคิดว่า รัฐบาลอยู่ที่ปี ถูกยุบใหม่ นโยบายเปลี่ยนใหม่ จริงอยู่รัฐบาลลาว ผูกขาด แต่ว่าประชาชนยังได้รับผลที่ดีอยู่”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ในแง่เศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาวและคนอีสานอ้างว่า

“สองสามปีมานี้เกสต์เฮาส์ขึ้นมามากเลย ช่วงนี้งานก่อสร้างน้อย
หน่อย แต่ช่วงหนาวจะได้ยินแต่เสียงกบไม้โป๊กโป๊ก ไปทุกถนน”

(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เพิ่งย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ผมว่ามันเปลี่ยนไปในวิธีคิดในเรื่องการลงทุนมากกว่า ตอนนี้อยู่
ต่างประเทศเข้ามาเยอะ การทำอะไรแต่ก่อนไม่อิงกับการท่องเที่ยว
มาก แต่ตอนนี้เกสต์เฮาส์เยอะมาก แต่ก่อนเค้ามีบ้านอยู่ในเมือง แต่
กลายเป็นว่าเดี๋ยวนี้บ้านในเมืองให้เช่าแล้วไปอยู่นอกเมือง คนมีตังค์ก็
สร้างเกสต์เฮาส์ให้ฝรั่งเช่าและเก็บตังไว้ไม่ให้ลูกถอดขาย มีคนหลวง
พระบางคิดแบบนี้เยอะเหมือนกัน”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ถ้าไปฝั่งโน้นรถเก่าไม่ค่อยมี มีแต่รถมือสี่ห้าทั้งนั้น ถ้าหน้าเราอีก เขา
ขับมาฝั่งเรามีแต่รถใหม่ โพรวีล ทันสมัย จะว่าเค้าล้ำหลังไม่ได้”

(จรรยาภรณ์, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน, สัมภาษณ์)

ศึกษาอ้างว่า

ในแง่สังคม กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

“ภาพมันเป็นการสื่อว่าเค้ายังด้อยพัฒนาอยู่ ถึงเค้าด้อยพัฒนาจริง แต่ก็
คงไม่อยากให้ใครมาล้อ เหมือนบ้านเรามีโสเภณีเยอะจริง แต่เราก็คง
ไม่อยากให้ใครมาพูด ใครมาบอกเราก็ไม่พอใจ เราก็เข้าใจความรู้สึก
ของเค้าได้ คือเรื่องพวกนี้มันอ่อนไหวเกินกว่าที่จะเอามาพูดกัน”

(ต้น, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่จบปริญญาตรีด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, สัมภาษณ์)

ในแง่ประวัติศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว อ้างว่า

“มันมีแต่คำว่ากำลังพัฒนา แล้วไทยกับลาวก็อยู่กลุ่มเดียวกัน แล้วถ้าถามว่าพัฒนาต้องถามว่าพัฒนาด้านไหน อย่างลาวเขาเพิ่งเป็นเอกราชเมื่อปี 1975 ไม่ก็ปี มันเป็นประเทศกำลังพัฒนามากกว่า และคนเค้าก็ห้ำหั่นเอง จะไปเทียบกับไทยก็ไม่ได้”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ศึกษา อ้างว่า
ในแง่วัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

“ก็เคยทำรายงานเรื่องเพลงฮิพฮอปลาว เพื่อนเขาไปสัมภาษณ์วัยรุ่น เป็นนักร้องแนวฮิพฮอปภาษาลาว เออมันก็ฟังได้ ซึ่งเรื่องพวกนี้เรามักไม่ค่อยได้คิดถึงว่าเค้าก็มีเหมือนกันซึ่งแต่ก่อนเราก็คิดถึงแต่หมอลำ”

(ต้น, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่จบปริญญาตรีด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, สัมภาษณ์)

ศึกษา อ้างว่า
ในแง่การระบบการศึกษา กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เคยติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของลาว อ้างว่า

“เค้าเก่งนะ ... เนื่องจากเค้าเป็นคอมมิวนิสต์ เค้าจะส่งคนไปเรียนความช่วยเหลือประเทศโลกที่สามจะเยอะ พวกทุนการเรียนเยอะ กลุ่มคนที่มาทำงานติดต่อกับไทยก็จะเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้ ... คนที่เราติดต่อด้วยคือคนที่มีความรู้ คนไม่มีความรู้ไม่มีสิทธิ์มาทำงานด้วยเลย จนกว่าเค้าจะพัฒนาคนของเค้าขึ้นมา เค้าถึงจะปล่อยออกมาทำงานกับคนข้างนอกได้ ถือว่าเค้าเก่งนะไม่ใช่ไม่เก่ง ”

(หนึ่ง, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

ที่เคยดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

ศึกษา อ้างว่า
ในแง่การกีฬา กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาวที่เคยเป็นนักกีฬาเยาวชนทีมชาติไทย อ้างว่า

“นักกีฬาลาวไม่ได้เอามาจากท้องตลาด ก็ถ้าผมเป็นโค้ชผมก็ต้องดูว่า
 เล่นตำแหน่งไหน ให้มาสมัครทีมชาติ ก็ต้องรู้ความสามารถของ
 เล่นก่อน แล้วเราก็มาดูความสามารถเค้า ไม่ใช่ไปหาเอาตามท้องตลาด
 อันนี้มันผิด ผมว่าถ้าผู้สร้าง ไม่ยอมรับว่ามีนักเตะแอบแฝงอยู่ หรือว่า
 พาดพิงโดยไม่ได้ตั้งใจ แน่แน่นอนว่าเค้าผิดแน่นอน”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

เห็นได้ว่าส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ตรงกับคนลาว
 อย่างใกล้ชิดเป็นกลุ่มที่เข้าไป “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวค่อยพัฒนา” โดยได้อ้างบางส่วนที่
 เป็นจุดเด่นของลาวขึ้นมาแทนการค่อยพัฒนา “ทางเศรษฐกิจ” เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของ
 ทรัพยากรธรรมชาติ ความร่ำรวยทางด้านวัฒนธรรม และชีวิตความเป็นอยู่ที่สงบสุข นอกจากนี้
 ความหมายของการพัฒนาแบบ “ทุนนิยม” ได้ถูกนำมาต่อรองกับการพัฒนาแบบ “พอเพียง” ของ
 ลาว เพราะถึงแม้ว่า “ลาวค่อยพัฒนา” ทางเศรษฐกิจในสายตาของทุนนิยมโลก แต่ไม่ได้หมายความว่า
 ลาวค่อยพัฒนาไปในทุกๆด้าน และการต่อรอง/ต่อต้านวิถีการพัฒนาแบบทุนนิยมโลกอย่าง
 สุดโต่งของลาว ก็ช่วยให้สังคมลาวมีความสุขได้ตามอัตภาพ ผู้วิจัยมองว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยบาง
 กลุ่มเมื่อชมภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ที่เชื่อว่าลาวล้ำหลังกว่าไทยก็จริง แต่ในอีกด้าน
 หนึ่งรหัสในภาพยนตร์ก็ต้องการสื่อสารกับผู้ชมคนไทยว่า ถึงแม้เศรษฐกิจของไทยดีกว่าลาวแต่การ
 พัฒนาแบบไทยก็ทำให้ไทยดีกว่าลาวในบางด้าน เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ วิถีชีวิตที่
 สงบสุข และจิตใจที่ดีงาม เป็นต้น ดังนั้นเมื่อคนไทยดู “ลาว” ใน “หมากเตะโลกตะลึง” จึงทำให้ได้
 เข้าใจตัวตนของตนเองมากขึ้นด้วย ว่าเศรษฐกิจของไทยดีกว่าลาว แต่ขณะเดียวกันก็เข้าใจว่ามีด้าน
 อื่นที่ไทยแย่กว่าลาวด้วยเช่นกัน ความสัมพันธ์ไทย-ลาวจึงเป็นแบบทั้งคู่ถูกลาวและชื่นชมลาวไป
 พร้อมๆกัน

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวได้ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวค่อย
 พัฒนา” โดยยอมรับความหมายส่วนหนึ่งว่าลาวเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจช้ากว่าไทย และมีความรู้
 ความสามารถหลายด้านไม่เท่ากับไทย เช่น ด้านการศึกษา ด้านการกีฬา และด้านการบริหารจัดการ
 แต่คนลาวก็สามารถใช้ชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้

ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างว่า “เห็นด้วยหรือไม่ว่าประเทศไทยมีความด้อยพัฒนาเหมือนในภาพยนตร์” กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนหนึ่งกล่าวว่า

“เห็นด้วย (ทันที) ด้านเศรษฐกิจ อยากเห็นเศรษฐกิจลาวก้าวหน้าแบบไทย”

(เข้ม, กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย ภาพยนตร์สื่อออกมาว่าลาวด้อยพัฒนา เห็นด้วยไหม
แปง ลาวก็ยังเป็นแบบนี้อยู่ เราก็ไม่ได้พัฒนาอะไรมากมาย
ตลาดก็เป็นแบบที่เห็น

โบ้ เห็นด้วยว่าประเทศเราไม่ค่อยพัฒนาเท่าไร แต่ความ
เป็นอยู่จะดีกว่านี้เยอะ

แปง ประเทศเราก็น้อย แค่หกล้านคน จะให้หรรษาเพียงพอ
มันก็เป็นไปไม่ได้ ที่สร้างมหาหรรษาก็มี แต่มันไม่คุ้มคน
มันน้อย

(กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่ยอมรับว่าฐานะทางด้านเศรษฐกิจของลาวผู้
ไทยไม่ได้ อย่างเช่น “แต่ป” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ปากแขวงเล่าฟังว่า ที่บ้านมีพี่น้อง 3 คน มี
แต่ปเพียงคนเดียวที่ได้เรียนหนังสือถึงมัธยมศึกษาปีที่ 2 แต่ก็ต้องออกจากโรงเรียนเพราะที่บ้านไม่
สามารถส่งเสียให้เรียนต่อได้ เพราะค่าใช้จ่ายเรื่องการศึกษาประชาชนต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง
รัฐบาลไม่ได้ส่งเสริมทางด้านการศึกษาของประชาชนมากนัก ฐานะที่ยากจนทำให้แต่ปกับน้องๆ
ไม่ได้เรียนหนังสือและต้องออกมารับจ้างทำงานและทำนาทำไร่ต่อไป

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างคนลาวยังยอมรับอีกด้วยว่า การศึกษาและการกีฬา
ของไทยนั้น “เจริญก้าวหน้ากว่าลาว”

“จากที่เห็นในทีวี อินเทอร์เน็ต ก็เป็นประเทศที่เจริญระดับหนึ่ง อยากมาเรียนหนังสือเพราะยอมรับว่าการศึกษาที่นี่เจริญกว่าที่นั่นเยอะมีระดับปริญญาโท ปริญญาเอก สาขาเรียนก็เยอะ ก็อยากมาเรียนรู้ และนำความรู้ไปพัฒนาประเทศ”

(หญิง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ไทยค่ะ ไทยเก่งกว่า ของลาวเรื่องบอลเค้าไม่ค่อยเท่าไร”

(เมย์, กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ดี กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่ปฏิเสธว่า “ความเจริญก้าวหน้าที่น้อยกว่าไทย” ไม่ใช่ “ความด้อยพัฒนา” แต่เป็น “กำลังพัฒนา” โดยได้อ้างว่าลาวมีการพัฒนาประเทศจากเดิมมากขึ้นกว่าแต่ก่อน

ผู้วิจัย ประเทศลาวแตกต่างจากเดิมมากน้อยแค่ไหน

ชายกลาง ถนนหนทางก็ดีขึ้น มีคนมาช่วยเหลือทำทางให้ ไฟฟ้าก็มี ไฟฟ้าของลาวก็ไปไทยด้วย ป่าไม้ของลาวก็หลาย ของไทยหมดไปเยอะแล้ว

วิ มีรถยนต์หลาย

ผู้วิจัย ลาวพัฒนาแล้วหรือยัง

ทุกคน กำลังพัฒนา

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย สิบปีที่ผ่านมาลาวเปลี่ยนไปมากน้อยแค่ไหน

ทุกคน เปลี่ยนไปเยอะมาก

ป้าเวียง เขาได้เข้ากลุ่มอาเซียน ทุกๆประเทศอยากเข้ามาลงทุนในลาวหลาย เพราะว่าลาว “มีความสงบ”

หมวย การไปมาก็สะดวก หนทางดีขึ้น การศึกษาก็ยกสูงขึ้น

ป้าเวียง ให้คนไปเรียนต่างประเทศ

แหบ เศรษฐกิจก็ดีขึ้นกว่าเก่า

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย   ลาวด้อยพัฒนาตรงไหนบ้าง
 ป่าสี   การศึกษา แต่ก็ดีกว่าสิบปีที่แล้ว การศึกษาแต่ก่อนไม่
 ทัวถึง แต่เดี๋ยวนี้ทัวถึง ในเมืองก็มีนอกเมืองก็มี เด็กๆน้อย
 ก็ได้เรียนหมด อ่านหนังสือได้ แต่เก่าคนไม่ค่อยรู้หนังสือ
 แล้วเรื่องภาษาอังกฤษฝรั่งเศส คนลาวก็ยังไม่ค่อยเก่ง มีแค่
 ส่วนหนึ่งที่ได้ แต่ถ้าระดับประถม มัธยมก็ยังไม่ได้
 เงินเดือนก็น้อย
 (ป่าสี, กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุคนลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่ ได้ “ย้อนแย้ง” ว่าถึง “ลาวด้อยพัฒนา” ทาง
 เศรษฐกิจแต่ประเทศลาวก็มี “ความสงบสุข” และสามารถ “รักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีของชาติ”
 เอาไว้ได้

“เฮาเคยเจอ ตอนนั้นคนไทยเด็กน้อยมาเที่ยว มานั่งอยู่ที่สนามบิน
 แล้วมาถามว่าเมืองลาวมีที่ไหนน่าเที่ยว เขาก็บอกว่านครหลวง
 เวียงจันทน์ก็มีที่เขียวเยอะ ชาติหลวง หอพระแก้ว แล้วเค้าถามว่า
 ‘โรงหนังบ่มีหรือ’ ก็บอกว่า ‘ก็เคยมี แต่คนลาวบ่นิยมดูหนัง’
 เพราะว่าเค้าดูหนังอยู่ที่บ้าน เค้าก็มองว่าลาวไม่ค่อยพัฒนา มาเบิ่งลาว
 เห็นลาวนี่ด้อยหลาย เขาอยากบอกว่า ‘เออ ถึงมันจะด้อย แต่ว่ามันก็มี
 ความสงบอยู่ได้นะนี่เอง’

(แจน, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“แจน” กล่าวต่อว่า

“ถึงเฮาจะด้อยพัฒนาเป็นเมืองน้อย แต่ว่าสงบ รัฐบาลลาวให้ใส่จีน
 ไม่เหมือนประเทศเจ้าใส่สก็ร์ตเตอ คือ ประเทศเราอยู่บ้านใส่
 กระโปรง ใส่กางเกงได้ แต่ว่าถ้าเข้าวัดฟังธรรม ไปราชการจะต้องนุ่ง
 ซิ่น เข้าไป นครบาล ถ้างูงโสร่งก็บ่ให้เข้า ถ้าไปหอพระแก้วคนที่
 ไม่ได้นุ่งซิ่นก็รู้ว่าไม่ใช่คนลาว”

(แจน, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยถามกลุ่มตัวอย่างคนลาวว่า “อยากให้ประเทศลาวมีความเจริญก้าวหน้าเหมือนประเทศไทยหรือไม่” กลุ่มตัวอย่างคนลาว “ตอบ” ว่าอยากให้มีความก้าวหน้าในบางอย่างเหมือนไทย แต่ก็ไม่อยากให้เหมือนไทยทั้งหมด เพราะบ้านเมืองของไทยไม่มีความสงบ

- ผู้วิจัย   อยากให้บ้านเมืองลาวเป็นเหมือนกรุงเทพฯ ใหม่
- ป้าสอง   ก็อยากอยู่ ที่นั่นมีโรงงานเยอะ เด็กๆก็เรียนจบมามีความรู้
- ป้าสี่   แม่น แต่ก๊อกลัวอยู่ บ้านเมืองเราเศรษฐกิจยังไม่ค่อยดี แต่
ที่นี้ก็อยู่สบาย มีธรรมชาติ มีอากาศสดชื่น กรุงเทพฯเจริญหู
เจริญตา แต่วามันแออัด เหมือนอยู่ในกล่อง อยู่ตึกสูงๆไฟ
ไหม้ขึ้นมาละตายเลย
- ป้าสาม   แต่ก็อยากให้ประเทศเจริญกว่านี้อีกนิดนึง มีโรงจักร
โรงงานเพิ่มขึ้นอีกหน่อย แต่ก็ให้เจริญทางด้านวัฒนธรรม
เหมือนเดิม แล้วเมืองหลวงที่นี้ก็มีตึกสูงกว่าสามชั้นไม่ได้
ต้องอยู่แบบธรรมดา
- ผู้วิจัย   ไม่เบื่อหรืออยู่แบบนี้
- ป้าสี่   ไม่เบื่อ ไม่อยากมีตึกสูงๆด้วย คืออยู่ตึกก็เหมือนอยู่กล่อง
ไม่ค่อยได้คุยกัน แต่อยู่แบบลาวได้รู้จักกันสามัคคีกัน
- ผู้วิจัย   แต่กรุงเทพฯมีห้างสรรพสินค้านะ
- ป้าสี่   คือถ้าเศรษฐกิจมันไม่ดี มีไปก็ไม่มี ความหมาย
(กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุคนลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ความสงบสุข” “ความเป็นอยู่ที่พอเพียง” และ “ความสมานสามัคคีของคนลาว” เป็นข้ออ้างที่คนลาวยอมรับว่าถึงแม้ “ลาวค่อยพัฒนา” ทางเศรษฐกิจแต่คนลาวก็มีความสุขกับวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ โดยไม่ขอให้ประเทศมีความก้าวหน้าแล้ววุ่นวายแบบสังคมไทย

- หมวย   รัฐบาลลาวจะเน้นว่าทุกคนมีความเสมอภาค เรามีสาม
ชนชาติอยู่แล้ว
- สวย   ประเทศลาวคนน้อย รัฐบาลก็ดูแลดี ส่วนคนไทยพลเมือง
หลาย มันรักษาความสงบลำบาก
- ป้าเวียง   แล้วคนลาวก็มีความสามัคคีกัน สำคัญมาก

- สวย เป็นจิตเป็นใจเดียวกัน
- ป้าเวียง การนำพาของพรรคของรัฐ มันมีการจัดตั้งชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน เมือง นครหลวงสวยแล้วมีการประสานเชื่อมโยงกันอย่างดี เวลาเมื่ออะไรก็ช่วยเหลือดูแลกัน
- ป้าเวียง สิ่งใดไม่ดีก็พูดกัน ไม่ได้ลุกขึ้นมาต่อต้าน เรายังแพ่งกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)
- ผู้วิจัย อยากมีชีวิตความเป็นอยู่แบบลาว หรือแบบไทย
- หญิง (ทันที) แบบลาวค่ะ
- แปง แบบลาวดีกว่า เพราะกรุงเทพฯสะดวกก็มีให้ แต่ความสบายไม่มี เพราะรถติดไปไหนหนึ่ก็ใช้เวลามาก ส่วนที่ลาวอากาศดีกว่า สภาพความเป็นอยู่ดีกว่า
- โบ้ คนรอบๆบ้านยังพึ่งพากันได้ ถึงแม้ว่าจะทำงานหรือกินข้าวนอกบ้านเยอะขึ้นกว่าแต่ก่อน แต่ก็ยังกินข้าวด้วยกันอยู่ เรายังมีความผูกพันกันมากกว่า
- หญิง ที่นี้มัน “สะดวกกาย ลำบากใจ” เศรษฐกิจอาหารการกินหาง่ายกว่า แต่ก็ต้องระวังว่าจะมีเหตุมีดีมีร้ายเกิดขึ้นหรือเปล่า ชาวอาชญากรรมเทียบกัน ไทยมีร้อยลาวมีแค่ตีสองคดีแค่นั้นเอง
- โบ้ อยู่ลาวมัน “มีความสงบกว่า” “ไว้ใจได้มากกว่า”
(กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

กลุ่มตัวอย่างคนลาวโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์ และนักศึกษาลาวในไทยรู้สึก “ต่อต้าน” การประกอบสร้างความหมายว่า “ลาวคือพัฒนา” ของคนไทย เช่น จากนักฟุตบอลลาวนั่งในรถแข่งเย็น จากบักจิ้งกะเหรี๋ยชาวเขา และจากบ้านเมืองลาวที่ดูเหมือนต่างจังหวัดของไทย เป็นต้น โดยอ้างว่าความหมายเหล่านั้นทำให้คนไทยมักเข้าใจผิดคิดว่าลาวมีแต่ความคืบหน้าไปทั้งหมด

- ผู้วิจัย ฉากไหนที่ไม่ชอบมากที่สุด
- วิ ตอนที่เข้าห้องแอร์ มีน้ำมูก เหมือนว่าคนลาวไม่เคยเข้าห้องแอร์ ประเทศลาวไม่มีแอร์
- คู่ จริงๆลาวก็มีรถบรรทุกๆอะนะ คนฝั่งไทยมาลาวยังบอกเลยว่ารถสวย
- วิ ไข่ แม่แล้ว ไม่เข้าใจว่าทำไมเป็นหยิ่ง ทั้งๆที่ระดับการศึกษาพอๆกัน ก็ชอบพูดว่า อี้ยลาวๆ
- ลิด ส่วนใหญ่คนกรุงเทพฯจะไม่รู้ว่าคนลาวเป็นยังไง ผมเคยไปช่วงสี่ห้าปีก่อน ไข่มือถือ ถามผมว่าที่นั่นมีโทรศัพท์ด้วยหรือ (หลายคนหัวเราะในความไม่รู้เรื่องของคนกรุงเทพฯ)
- ต้อย ผมก็โดนถามเรื่องโทรศัพท์ แล้วก็ถามว่าลาวมีตึกด้วยหรือ อะไรเนี่ย ไม่รู้อะไรบ้างเลยหรือ เรื่องง่ายๆแบบนี้ไม่เห็นต้องถามเลย
- วิ ความคิดของคนไทย คงมองว่าคนลาวตัวเตี้ยๆคำๆจมูกบี้ๆ ฝากไปบอกเลยว่าเวียงจันทน์พัฒนาแล้ว (พูดติดแกมตลก) (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ภาพที่ 6.13

แสดงจากตัวอย่างความหมายว่าด้วย “ลาวคือพัฒนา”

ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

“อย่างเวลาเราพูดภาษาอังกฤษ อ่านภาษาอังกฤษ คำก็จะบอกว่า อ่านได้ด้วยหรือ ที่โน้นมีภาษาอังกฤษด้วยหรือ? หรือ ที่นั่นมีแบบนี้ด้วยหรือ? ...หรือคู่วิวอยู่ที่บ้านก็ถามว่าโทรศัพท์มีไหมครับ มันก็มี แล้วเค้าก็ถามว่ามีช่องของลาวหรือเปล่า ก็มี เค้าก็งงว่ามีด้วยหรือลาวหรืออย่างถ่ายทอดสดฟรีเมียร์ลิก ก็ถามว่าที่ลาวมีด้วยหรือ มันก็มีอยู่แล้ว”

(โบ้, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“...ตอนไปแหลมฉบังมีวงกินเหล้ากัน คือหนูไม่ค่อยมีอะไรด้อยกว่า
เค้าเค้าก็ไม่กล้าเล่นงานหนู แต่ก็มีพี่ลาวคนหนึ่งไปด้วยแต่เค้าไม่กิน
เหล้า เพื่อนคนไทยคนหนึ่งเลยแซวว่า ‘พี่กินไม่เป็นหรือ หรือว่าที่บ้าน
มีแต่เหล้าขาว’ เค้าพูดประชดหนูก็โกรธ หนูก็บอกว่าเหล้าแบบนี้
(สเปรย์ รอยัล) บ้านหนูไม่มีขายหรอก เขากินวิสกี้ก็กิน ก็มีหลายครั้งที่
หนูก็ตอกเขากลับไปบ้าง”

(หนิง, กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวข้างต้น เห็นได้ว่าความหมายว่า
ด้วย “ลาวด้อยพัฒนา” ในภาพยนตร์ ได้รับการต่อรองและต่อต้านจากกลุ่มตัวอย่างคนลาวอย่างมาก
เพราะขณะที่ภาพยนตร์ได้สร้างความหมายว่า “ลาวด้อยพัฒนา” เป็นปัญหาอย่างมากสำหรับการก้าว
สู่เวทีโลก แต่คนลาวมองว่า “ลาวไม่ได้ด้อยพัฒนา” แต่ “ลาวกำลังพัฒนา” อย่างค่อยเป็นค่อยไป
และสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันคนลาวก็ไม่ได้รู้สึกว่าตนเอง “ต่ำด้อย” แต่คนไทยต่างหากที่กำลังสร้าง
ความหมายว่า “ลาวต่ำด้อย” ให้เกิดขึ้นผ่านการประกอบสร้างความหมายว่าด้วย “ลาวด้อยพัฒนา”
จนทำให้คนไทยแสดงท่าทีต่อลาวในเชิงดูถูกเหยียดหยามขึ้นมา

กล่าวโดยสรุป ในขณะที่ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกตะลึง” ประกอบ
สร้างความหมายว่าด้วย “ลาวด้อยพัฒนา” ขึ้นมาจากจุดยืนคนชั้นกลางที่เป็นนายทุนไทยรุ่นใหม่ ซึ่ง
ที่มีทัศนคติว่าไทยเป็นศูนย์กลางอำนาจของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุน
นิยมโลกตามอย่างตะวันตก แต่ความหมายดังกล่าวไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มตัวอย่างคนไทย
ทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯที่ไม่ค่อยมีประสบการณ์เกี่ยวกับลาวเท่านั้นที่มีแนวโน้มยอมรับ
ความหมายในภาพยนตร์ แต่กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ตรงที่ใกล้ชิดกับคนลาว เช่น กลุ่ม
คนอีสาน กลุ่มนักศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา และกลุ่มคนไทยในลาว ส่วนใหญ่ได้
“ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ความด้อยพัฒนา” ตาม นัยยะของระบบทุนนิยม ว่าแนวทางการพัฒนา
แบบทุนนิยมเสรีทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ ก็ได้สร้างปัญหาอื่นๆตามมาด้วย
เช่นกัน ซึ่งการตีความของคนไทยกลุ่มนี้มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ส่วนใหญ่มองว่า
สิ่งที่ถูกเรียกว่า “ความด้อยพัฒนา” ของลาวไม่ใช่ปัญหาเท่ากับการที่ “คนอื่น” กำลังทำให้ลาว
รู้สึก “ความด้อยพัฒนา” ของลาวคือ “ความล้าหลัง” “ความต่ำด้อย” และ “ความไม่มีอารยะ” จน
กลายเป็นที่น่าดูหมิ่นเหยียดหยามในสายตาของคนอื่น ดังนั้น ผู้วิจัยมองว่าหากคนไทยมีโอกาสได้
เปิดโลกทัศน์ของตนเองออกไป และได้สัมผัสเรียนรู้มิติความเป็นไปต่างๆของลาวมากขึ้น ก็น่าจะ

ช่วยให้คนไทยมีโอกาสได้รับรู้และเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของคนลาวที่มีวิถีชีวิตที่แตกต่างจากสังคมคนกรุงเทพฯ ได้ดีขึ้น

3) ความหมายว่าด้วย “ลาววิ่งตามกระแสโลก”

ฟุตบอลโลกเป็นสัญญาณหนึ่งของกระแสวัฒนธรรมโลกที่ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ได้จับใส่ความหมายนี้ให้กับคนลาว จากหลายฉากได้แสดงถึงความคลั่งไคล้เกมกีฬาฟุตบอลของแฟนฟุตบอลลาวจำนวนมาก เช่น ฉากรวมตัวนั่งเชียร์ฟุตบอลในร้านอาหาร จากแห่ต้อนรับนักฟุตบอลลาว และจากการเชียร์ฟุตบอลในสนาม เป็นต้น นอกจากนี้ภาพยนตร์ยังได้ให้ความหมายว่าด้วย “ลาววิ่งตามกระแสโลก” ผ่านเครื่องแต่งกาย อาหารการกิน และท่าทางต่างๆ ของตัวละครลาวอีกด้วย เช่น กุสมีงนักฟุตบอลลาวสไตล์ฮิปฮอป ฉากนักฟุตบอลลาวข้อมผมสีทอง ฉากนักฟุตบอลลาวต้องหันมากินอาหารฝรั่ง ฉากนักฟุตบอลลาวใส่สินค้าแบรนด์เนมตอนลงจากเครื่องบินหลังไปแข่งขันฟุตบอลโลกกลับมา และแฟนฟุตบอลสาวๆ ที่ใส่เสื้อสายเดี่ยวนุ่งกระโปรงสั้นๆ เป็นต้น ผู้วิจัยได้เลือกฉากที่ให้ความหมายว่า “ลาววิ่งตามกระแสโลก” กับกลุ่มตัวอย่างได้รับชม ผลปรากฏว่า

ภาพที่ 6.14

ฉากตัวอย่างความหมายว่าด้วย “ลาววิ่งตามกระแสโลก”

ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ “ยอมรับ” และ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาววิ่งตามกระแสโลก” ในเรื่องแฟชั่นตามแบบสมัยนิยมโลก แต่สำหรับความหมายเรื่องคุณค่าอาหารฝรั่งดีกว่าอาหารท้องถิ่นของคนลาวและอีสานนั้น ได้รับการปฏิเสธจากกลุ่มตัวอย่างคนอีสานและคนไทยในลาวอย่างมาก

- กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาววิ่งตามกระแสโลก”

ผู้วิจัยพบว่า ในฉากข้ออมมสีทองซึ่งเป็นฉากหนึ่งที่น่ามาฉายให้กลุ่มตัวอย่างคนไทยรับชม นั้น กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯที่นิยมรับชมรายการถ่ายทอดกีฬาระดับโลก “ยอมรับ” ว่าการข้ออมมน่าจะเป็นเรื่องปกติธรรมดาของคนลาวเพราะคนไทยและคนต่างชาติก็ข้ออมมกันเป็นเรื่องปกติ

“ข้ออมมคนไทยเรายังทำเลยเป็นเรื่องธรรมดาอยู่แล้ว มันเป็นส่วนหนึ่งของความทันสมัยมากกว่า พวกดาวเตะต่างๆ เค้าจะมีทำสีผมเหมือนกัน”

(เปิ้ล, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามต่อว่า “คิดหรือไม่ว่า การให้ตัวละครนักกีฬาทีมชาติลาวทุกคนข้ออมมสีทองเป็นการทำลายเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของคนลาว” กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯปฏิเสธว่า

ทุกคน ไม่ๆๆๆ มันไม่ใช่เรื่องสำคัญ

เปิ้ล เปิ้ลนี่ถึงนักบาส เค้าก็ทำผมแปลกๆ ทำอะไรแปลกๆ เพื่อเป็น “สีสัน”

เมธ เดียวนี้โลกมันไปถึงไหนแล้ว คุณจะมายังว่าคุณไปเมืองนอกคุณต้องพูดภาษาไทย อย่างนี้ก็ไม่ใช่แล้ว อย่างคุณก้าวออกไปคุณก็ต้องพูดภาษาอังกฤษแล้วละ อย่างนี้จะบอกว่า คุณไม่มีอัตลักษณ์ก็ไม่ใช่แล้วละ

(กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยใช้จุดยืน “วัฒนธรรมโลก” มาเป็นข้ออ้างในการยอมรับว่าการข้ออมมสีทองเป็นเรื่องปกติธรรมดา เพราะลาวในฐานะส่วนหนึ่งของสังคมโลกก็ต้องถูกรอบำด้วยกระแสโลกเช่นเดียวกับที่อื่นๆ

- กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาววิ่งตามกระแสโลก”

ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกเตะลิง” ได้ให้ความหมายว่าด้วย “ลาววิ่งตามกระแสโลก” ผ่านฉากต่างๆ และฉากเด่นฉากหนึ่ง คือ ฉากตอนใกล้จบของเรื่องที่ทีมฟุตบอลชาติลาวเดินลงจากเครื่องบินหลังไปแข่งขันฟุตบอลโลกกลับมาจากต่างประเทศ ตัวละครลาวทุกคนได้ถูกใส่ความหมายให้กลายเป็นคนทันสมัยตามอย่างตะวันตก ทั้งเครื่องแต่งกาย ท่าทางการเดิน การบริโภคสินค้าแบรนด์เนม เป็นต้น ผู้วิจัยได้เลือกฉากดังกล่าวให้กลุ่มตัวอย่างคนไทยได้รับชมพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาว ซึ่งมีประสบการณ์ตรงกับคนลาวได้ “ต่อรอง” ความหมายในภาพยนตร์ โดยอ้างว่าสังคมลาวเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรม

“เอื้อย” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่อยู่ในลาวมา 3 ปี กล่าวว่า คนลาวที่ไปอยู่ต่างประเทศมีเป็นจำนวนไม่น้อย จากประสบการณ์ตรงพบว่าคนลาวกลุ่มนี้ เมื่อกลับมาเยี่ยมบ้านก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงเป็นตะวันตกจนหมด ถ้าเปลี่ยนก็เป็นเพียงเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นที่มีเปลี่ยนไปบางส่วน แต่บางส่วนก็ยังคงยึดมั่นในประเพณีวัฒนธรรมของลาวเช่นเดิม

“กลับมาเค้าก็ทำตัวเหมือนเดิม ไปวัด สไบ นุ่งผ้าซิ่นเหมือนเดิม อยู่โนนเค้าก็ไม่ค่อยได้เปลี่ยน เเท่าที่ผมสัมผัส ยกเว้นพวกผู้ชาย ถ้าเป็นวัยรุ่นก็จะติดคำฝรั่งนิดนึง แต่เค้าก็ยังเคารพผู้ใหญ่เหมือนเดิม เค้าไม่ค่อยได้เปลี่ยนลูก แต่เปลี่ยนวิธีคิด เอาวิธีคิดเช่นการทำธุรกิจมาใช้มากกว่า ยกเว้นวัยรุ่นที่ชอบดูสื่อไทยก็จะตามไทยซะมากกว่า อย่างมือถือก็มีกันตั้งแต่วัยรุ่นเท่านั้นเอง”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ดี กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เคยไปลาวและคนไทยในประเทศลาว “ไม่ปฏิเสธ” ว่าลาวกำลังมีความเป็นวัตถุนิยมตามอย่างตะวันตกเพิ่มขึ้น

“หลวงพระบางไม่เหมือนกับที่คิดไว้ ตอนแรกคิดว่าผู้คนอยู่กันแบบเดิมๆ บ้านนอกๆ ชนภูเขา เพราะตามทางที่ไปไกลมาก มีป่าเต็มไปหมด แต่พอถึงหลวงพระบาง ผู้คนเริ่มสมัยใหม่มากขึ้น มีร้านที่ตกแต่งแบบสมัยใหม่เข้าไปอยู่มากขึ้น คล้ายๆเป็นรีสอร์ททสปา กาแฟคอฟฟี่ที่ฮิตในบ้านเรา มันเลยทำให้วัตถุหรือสิ่งปลูกสร้างที่โน่นมัน

เพี้ยนไปไม่เหมือนในอินเทอร์เน็ต คือผมมองว่าคนต้องใส่ผ้าชิ้น ใส่ชุดพื้นบ้าน แต่ว่ามันก็ไม่เชิง คือใส่ครั้งหนึ่ง อีกครั้งก็ไม่ได้ใส่กันแล้ว คือถ้าเลยวัยรุ่นขึ้นมาแล้วก็จะแต่งตัวแบบเดิมๆ แต่ถ้าเป็นเด็กถึงวัยรุ่นก็แต่งตัวเหมือนคนกรุงเทพ แต่งตัวรัคๆ”

(เจียบ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

หลังการเดินทางไปหลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“วัตถุนิยมเค้าเยอะขึ้นเรื่อยๆนะ เริ่มแข่งกันสะสมว่าใครมีอะไรก็ตามกัน และเป็นหนักด้วย ...อย่างคนทำสวนของผมอยากซื้อมอเตอร์ไซค์ ต้องมอเตอร์ไซค์ไทย ของจีนถูกแต่ไม่เอา ไม่ดีไม่สวย”

(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เพิ่งย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“เดี๋ยวนี้วัยรุ่นก็เปลี่ยนไปเยอะ มีนุ่งสายเดี่ยว กางเกงเอวต่ำ อย่างตรงตลาดแดงก็มีแต่งฮิพฮอปกัน”

(จรรยาภรณ์, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน, สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทย เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยในลาวที่มีประสบการณ์ใกล้ชิดกับคนลาวนั้น ต่อบอกว่า “ลาวภิวัดน์” มีอยู่จริง แต่ “ความเป็นลาว” ยังไม่ได้กลืนหายไป “โลกาภิวัดน์” อย่างสุดโต่ง เพราะคนลาวยังคงยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบเดิมของตนได้ค่อนข้างดี และกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์ตรงกับลาวก็ “ไม่ปฏิเสธ” ว่า “ความเป็นลาว” อยู่ในช่วง “กำลังเปลี่ยน” ไปสู่ “ความเป็นโลก” โดยคนลาวบางกลุ่มบางพื้นที่มีแนวโน้มวิ่งตามกระแสโลกมากขึ้น เช่น กลุ่มวัยรุ่นลาว และเขตพื้นที่เมืองท่องเที่ยวอย่างหลวงพระบาง เป็นต้น

- กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาววิ่งตามกระแสโลก”

แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ยอมรับและต่อรองความหมายว่าด้วย “ลาววิ่งตามกระแสโลก” แต่สำหรับในฉากใกล้ขงศันรินทร์สั่งให้เปลี่ยนอาหารคนลาวจากข้าวเหนียวส้มตำไปเป็นอาหารฝรั่ง โดยประกอบสร้างความหมายว่าอาหารลาวอีสานให้พลังงานต่ำ และมีคุณค่าทางโภชนาการน้อยสู้อาหารฝรั่งไม่ได้ ผู้วิจัยพบว่า ความหมายดังกล่าวได้รับการ “ต่อต้าน” จากกลุ่มตัวอย่างคนอีสานและคนไทยในประเทศลาวอย่างมาก กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน

และคนไทยในประเทศลาวยืนยันว่า ถึงอย่างไรคนลาวก็ต้องกินข้าวเหนียวและปลาร้าปลาแดกซึ่งเป็นอาหารประจำท้องถิ่น นอกจากนี้อาหารลาวอีสานก็ไม่ได้ด้อยคุณค่าทางโภชนาการตามที่ภาพยนตร์ได้กล่าวอ้าง

ภาพที่ 6.15

แสดงฉากพวงศักรินทร์ให้เปลี่ยนอาหารสำหรับนักฟุตบอลจากอาหารลาวอีสานมาเป็นอาหารฝรั่ง

ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

“ไม่จริง คนอีสานบ้านเราก็กินข้าวเหนียวปลาร้า ยังทำไร่ทำนาให้คนภาคกลางได้กิน กินแล้วมีเรี่ยวมีแรง อึดขึ้นชกมวยได้เลย”

(ทองหล่อ, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

“ปลาร้ามีแคลเซียมสูง แต่ต้องสุกนะ และทุกวันนี้ปลาร้าเค้าต้มอยู่แล้ว คนภาคกลางปลาร้าปลากระดี เค้ากินไม่สุกกััน แต่คนอีสานกินปลาร้าสุกนะ ที่ลาวก็กินแบบนี้ เหมือนกัน ทุกอย่างเหมือนกัน”

(จรรยาภรณ์, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน, สัมภาษณ์)

“จากอาหารพุดออกมาจากปากโค้ชได้ไง (ว่ากินปลาร้าปลาแดกแล้วไม่มีแรงสู้) มันผิคนะ เค้าไม่ได้กินปลาร้าปลาแดกกับผักนะ โว้ย เค้ามีข้าวเหนียว แล้ววิถีชีวิตของเค้าปลาร้าปลาแดกเป็นส่วนหนึ่งมาปรุงอาหาร ไม่ได้เอามากินจิ้มกับผักอย่างเดียวโดยไม่มีข้าว คนที่นี้มีข้าวจีขายกัน แล้วปลาร้าปลาแดกมันก็เป็นเครื่องปรุงรึ่งที่คนไทยก็กิน”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

งานวิจัยของวิริยา วิฑูรย์สถฤกษ์ศิลป์ (2548) พิสูจน์ว่าคนชั้นกลางไทยมีแนวโน้มให้ความหมายในเชิงยกย่อง “วัฒนธรรมโลก” ว่าเหนือกว่า “วัฒนธรรมท้องถิ่น” ซึ่งสอดคล้องกับผู้สร้างภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกเตะถึง” ที่เป็นกลุ่มคนชั้นกลางรุ่นใหม่ของไทยที่ได้สร้างความหมายให้ “อาหารลาว” มีคุณค่าน้อยกว่า “อาหารตะวันตก” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “วัฒนธรรมโลก” อยู่เหนือ “วัฒนธรรมท้องถิ่น” แต่ความหมายดังกล่าวถูก “ต่อต้าน” จากกลุ่มตัวอย่างคนอีสานและกลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ ที่เข้าไปอาศัยอยู่ในประเทศลาว เนื่องจาก “ข้าวเหนียว” และ “ปลาร้าปลาแดก” เป็นสัญลักษณ์ที่เป็น “ความหมายร่วม” (shared meaning) ทางวัฒนธรรมการกินของกลุ่มคนอีสานและคนลาว การดูถูก “อาหารลาว” จึงเป็นการดูถูกคนอีสานด้วยเช่นกัน ส่วนคนไทยกรุงเทพฯ ที่เข้าไปอาศัยอยู่ในประเทศลาวต่อต้านความหมายในเชิงดูถูกอาหารท้องถิ่นของลาว เนื่องจากประสบการณ์ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนลาวหลายปี ทำให้กลุ่มตัวอย่างคนไทยกรุงเทพฯ ได้ค่อยๆ เรียนรู้วัฒนธรรมการกินแบบลาวเข้าไปในชีวิตประจำวัน จนเกิดความคุ้นชินและยอมรับคุณค่าทางวัฒนธรรมการกินที่แตกต่างจากประสบการณ์เดิมของตน ซึ่งในส่วนนี้เห็นได้ว่าการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมอันหลากหลายสามารถทำให้เกิดการยอมรับความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม และไม่ถูกรอบงำโดยวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งมากเกินไป

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาว “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาววิ่งตามกระแสโลก” ในด้านการกีฬา และวงการเพลง แต่ส่วนใหญ่ “ต่อรอง” และ “ต่อต้าน” ความหมายในฉากลาวข้อมผมสีทอง และฉากที่ภาพยนตร์ประกอบสร้างความหมายว่าอาหารอีสานสู้อาหารฝรั่งไม่ได้ โดยอ้างว่าวัฒนธรรมของแต่ละชาติมีลักษณะแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของคนในแต่ละพื้นที่ อย่างคนลาวมีวัฒนธรรมการไว้ผมที่ผู้ชายไม่นิยมข้อมผมหรือไว้ผมยาว ส่วนวัฒนธรรมการกินของคนลาวก็กินข้าวเหนียว ไก่ย่าง และปลาร้าปลาแดกมานานแล้ว แต่ก็ไม่ได้ทำให้ร่างกายอ่อนแอแต่ประการใด

- กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาววิ่งตามกระแสโลก”

กลุ่มตัวอย่างคนลาวทั้งในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ เวียงเวียง หลวงพระบาง และคนลาวในไทย ไม่ว่าจะเป็นชาย หญิง วัยรุ่น หรือผู้สูงอายุ ต่างยอมรับว่าสังคมลาวรับเอา

วัฒนธรรมฟุตบอลโลกและแนวเพลงตะวันตกสมัยใหม่เข้าไปในชีวิตประจำวัน และกลุ่มตัวอย่างคนลาวไม่ได้รู้สึกต่อต้านกับการแข่งขันฟุตบอลโลกหรือการฟังเพลงแนวใหม่อย่างฮิพฮอป โดยอ้างว่าเป็นความสนุกสนานเพื่อความผ่อนคลายอย่างหนึ่งทางสังคม

ภาพที่ 6.16

แสดงภาพตัวอย่างจากมิวสิควิดีโอเพลง “ซีไปใส”
ที่มีนักร้องลาวชายและหญิงแต่งตัวแบบสมัยใหม่

ที่มา: มิวสิควิดีโอเพลง “ซีไปใส” จากภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึง (วิดิทัศน์, พฤษภาคม 2549)

ภาพที่ 6.17

แสดงภาพตัวอย่างแฟนฟุตบอลลาวทุกเพศ ทุกวัย ส่งเสียงเชียร์กีฬาฟุตบอลอย่างสนุกสนาน

ที่มา: สกู๊ปภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึง (วิดิทัศน์, พฤษภาคม 2549) และภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์ ได้ตอบคำถามผู้วิจัย ดังนี้

ผู้วิจัย	คนลาวชอบดูบอลโลกหรือไม่
ทุกคน	ดู มีพนันด้วย (หัวเราะ) ดูสนุกๆ เล่นสนุกๆ ไม่ได้คิด
ผู้วิจัย	ผู้หญิงลาวกรี๊ดบอลแบบหรือไม่

- แจน แม่น เป็น ก็เปลี่ยนไปหลาย เวลาดูบอล ลาวแข่งกับ
ประเทศอื่น ก็คือกัน ก็เฮ็ดเวฟ ทุกคนก็เฮ็ด มันก็มี
- ผู้วิจัย รู้จักศิลปินที่ร้องเพลง “ซีไปใส” ในภาพยนตร์หรือไม่
- แจน L.O.G
- ผู้วิจัย ชอบแนวเพลงฮิพฮอปที่ฟังไปหรือไม่
- ป้าเวียง ฟังได้ ไม่มีปัญหา
- แม่ต้อย ฟังได้ สนุกดี
- ผู้วิจัย แล้วมีสาว ๆ มาเต้นแบบที่เห็นรับได้หรือไม่
- ป้าเวียง บ่เป็นหยงมันก็คือเพลง
- ทุกคน ไม่เป็นไร ก็สนุกดี
- สวย ที่ลาวเค้าก็เปิดฟังกัน ม่วน
(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“คือตอนนี้ลาวมันก็เปลี่ยนไปแล้ว คือถ้าเทียบกับแต่ก่อน แบบนี้ห้าม
ทำ แต่ตอนนี้มันเปลี่ยนแล้ว คือกระแสวิยรุ่นเค้าต้องการแบบนี้ ก็
เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย มันก็ต้องมีทั้งสองอย่างทั้งวัยรุ่น คือ ถ้า
เราไม่ทำเพลงอย่างนี้ วิยรุ่นก็จะไปฟังเพลงไทย เราจะอนุญาตให้ทำ
อย่างนี้ แล้วคนของลาวก็มาฟังเพลงลาวเอง ก็คือมีสองอย่าง ว่าเราจะ
ทำยังไง คือ ถ้าจะให้คนลาวฟังเพลงลาวมันก็ต้องอนุญาต”

(ต้อย, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

และกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง และกลุ่มแรงงานลาวใน
ไทยก็มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน

- ผู้วิจัย วิยรุ่นลาวเทียบกับเมื่อสิบปีที่แล้วเปลี่ยนไปมากหรือไม่
- แจ่ม เปลี่ยนไปเยอะ คนลาวได้รับสื่อจากวิยรุ่นไทย การแต่งตัว
การประพฤติตัวส่วนใหญ่ลาวเลียนแบบจากวิยรุ่นไทย
มากกว่าฝรั่ง เพราะว่าวิยรุ่นไทยได้รับสื่อจากต่างประเทศ
อย่างเกาหลีญี่ปุ่น ลาวก็ไปรับจากไทยมาอีกต่อหนึ่ง
- ผู้วิจัย แล้วคิดอย่างไรกับตอนจบที่นักฟุตบอลลาวแต่งตัวแบบ

- ฝรั่ง
- เข้ม ผมว่าถ้าไปประเทศที่เจริญ ก็ต้องแต่งตัวให้สมัยบ้างนะ
แบบเข้าเมืองตาหลิวต้องหลิวตาม อยู่ประเทศใดก็ต้อง
เฮ็ดตามประเทศนั้น
- ผู้วิจัย แล้วมีวัยรุ่นลาวใส่สายเดี่ยวแบบในภาพยนตร์หรือไม่
รู้สึกอย่างไร
- เข้ม มี ชั่วดี
(กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)
- ผู้วิจัย เพลงฮิพฮอปที่ฟังเป็นภาษาลาว ชอบหรือไม่
- แสง เป็นเพลงสมัยใหม่ ฟังได้ ก็ชอบ
(แสง, กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

แม้แต่กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุคนลาวที่หลวงพระบางก็ยอมรับวัฒนธรรม
เพลงแบบตะวันตกเช่นกัน

- ผู้วิจัย รู้สึกอย่างไรกับคำว่าลาวจะไปบอลโลก
- ป้าสาม ดีใจ ภูมิใจหลาย ภูมิใจที่สุด
- ผู้วิจัย คุณฟุตบอลกันไหมครับ
- ป้าสี่ คุณไม่ได้พนันบอลนะ ลูกๆตึกๆบางทีก็ลุกขึ้นมาเบ็ง
ผู้เดียว เค้าเป็นนักเตะบานแต่ยังบ่เก่ง
- ผู้วิจัย เพลงฮิพฮอปลาวที่เปิดให้ฟังชอบหรือไม่
- ป้าสาม ก็ฟังได้อยู่ สนุกดี (หัวเราะ) มันเป็นไปตามยุค ฟังได้อยู่
ฟังม่วนๆ
- ผู้วิจัย แล้วถ้าลูกๆเป็นนักร้องออกมาแต่งตัวและเดินท่าทางแบบ
ที่เห็นยอมรับได้หรือไม่
- ป้าสอง ถ้าลูกๆได้ไปเป็นนักร้องพ่อแม่ภูมิใจที่สุดเลย
(กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

● กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย“ลาววิ่งตามกระแสโลก”

ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกเตะถึง” ได้ประกอบสร้างความหมายว่า นักฟุตบอลลาวจะแข็งแรงขึ้นหากหันมารับประทานอาหารฝรั่งอย่างพาสต้าที่ให้พลังงานสูงกว่า โดยโค้ชได้เปลี่ยนจากอาหารลาวมาเป็นอาหารฝรั่งให้นักฟุตบอลลาวกินแทน กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่ “ปฏิเสธ” ความหมายว่าอาหารลาวไม่มีคุณค่าทางโภชนาการ แต่หากโค้ชที่เป็นผู้ควบคุมทีมสั่งให้ทำก็จะทำ เพราะลูกทีมต้องเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ซึ่งการกินนั้นก็เป็นการกินเพื่อ “หน้าที่” ไม่ได้กินเพราะคิดว่าอาหารฝรั่งดีกว่าอาหารลาว

ผู้วิจัย เชื่อหรือไม่ว่าอาหารฝรั่งดีกว่าอาหารลาว
 ทุกคน หัวเราะ
 ครู คำอู้ง คำปลาร้า มันเป็นเอกลักษณ์อาหารลาว แต่กินแล้ว ไม่มีแรงมันบ่แม่น ของลาวบอกต้องกินข้าวเหนียว คำอู้ง มันถึงมีแรง
 ทุกคน เห็นด้วย พวกเขาก็กิน
 ครู อาหารฝรั่งไขมันหลาย แล้วลาวก็บ่กินอาหารฝรั่ง เรากิน อาหารพื้นเมืองของเรา กินข้าวเหนียว กินคั้มเป็ดคั้มไก่
 เจียว อาหารฝรั่งพอกินได้ แต่ก็ได้ชอบมาก
 ครู ให้ฝรั่งมากินข้าวเหนียว เค้าก็ไม่อยากกินเหมือนกัน ถ้ากิน ก็กินเอาใจลาว ให้กินประจำก็ไม่เอา
 (กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย เชื่อหรือไม่ว่าอาหารฝรั่งดีกว่าอาหารลาว
 ป้าหนึ่ง คนลาวก็บ่เคยกินกัน กินข้าวเหนียวปลาแดกก็มีแรง กินมาแต่น้อยแล้ว เปลี่ยนบ่ได้แล้ว เมืองใครก็กินแบบนั้น
 ป้ารวย ลูกชายข้าเจ้าก็กินเหมือนกัน
 ผู้วิจัย แล้วถ้าโค้ชสั่งให้กินล่ะ
 ป้ารวย ก็จะต้องกิน แต่ถ้าจะให้กินทุกมือคงกินไม่ได้ กินนิดๆ หน่อยๆก็คงได้
 (กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวในหลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

เข้ม คิดว่าถ้าให้ไปกินอาหารที่ไม่เคยกินก็คงไม่กิน แล้วก็คงไม่มีแรงเหมือนกัน ชาวลาวก็นกินปลาร้า ปลาแดก ตำซุง แกงหน่อ ออหลามกันเป็นประจำ สุขยอดแล้วก็ยังมีแรง แล้วถ้าใครสั่งให้มาเปลี่ยนก็คงไม่เชื่อ ไม่เปลี่ยนทั้งหมด ก็กินอย่างที่เรเคยกิน อาจจะมือนี่กินให้ อีกมือก็กลับกิน อย่างเก่า สลับกันไป คือถ้าเค้าให้กินเพราะอยากให้ม่กำลัง สามารถแข่งกับทีมอื่นได้ชนะก็จะกินให้ความหวังเขา แต่คงไม่กินตลอด

หนุ่ม เรื่องนี้มันขึ้นกับความเคยชินของแต่ละที่ ที่ไหนกิน อย่งไหน เค้าก็กินอย่างนั้น

(กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

อีกฉากหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างคนไทย “ยอมรับ” แต่กลุ่มตัวอย่างคนลาว “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาววิ่งตามกระแสโลก” ก็คือ ฉากข้อมผมสีทอง กลุ่มตัวอย่างคนไทย มองว่าการข้อมผมเป็นวัฒนธรรมโลกที่เป็นเรื่องปกติธรรมดาของทุกสังคม แต่กลุ่มตัวอย่างคนลาว กล่าวว่าการข้อมผมในกลุ่มวัยรุ่นลาวเริ่มเป็นที่นิยมก็จริง แต่สำหรับนักกีฬาซึ่งเป็นตัวแทนของชาตินั้นจะไม่ได้รับอนุญาตให้ข้อมผมสีทองไปแข่งขันในฐานะตัวแทนประเทศลาว เพราะผมสีทองไม่ใช่อัตลักษณ์ของคนลาว นอกจากนี้ผู้ใหญ่ลาวก็ไม่ค่อยชอบให้วัยรุ่นข้อมสีผม หรือแต่งกายแบบวัยรุ่นไทยมากนัก เพราะดูไม่สุภาพและผิดจารีตประเพณีแต่ดั้งเดิม

ครู ถ้าข้อมอยู่ในบ้านก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าเป็นนักเตะเป็น ไบหน้าของประเทศแล้ว เจ้าจะไปข้อมผมบได้ ถ้าเจ้าข้อม เป็นทองแล้ว เจ้าต้องข้อมกลับเป็นดำ ไม่เช่นนั้นอาจโดน ปรับไหม

เจิว แต่ผมว่าถ้าลาวก้าวหน้ามากๆ ก็อาจเปลี่ยนแปลงเป็น สากลมากขึ้นได้

ครู ไม่ได้ เรื่องข้อมผมอันนั้นก็เฮ็ดบได้ นักกีฬาลาวเป็น ไบหน้าของประเทศ

เจิว ได้ ใส่สายเดี่ยวได้ ข้อมผมได้ เป็นสิทธิส่วนบุคคล ไป ต่างประเทศในฐานะส่วนตัวจะทำแบบนั้นก็ได้คือกัน

ครู แต่ต้องไม่ใช่ไปในฐานะตัวแทนประเทศ
(กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย คนลาวก็มีการข้อมผมหรือไม่
 ป้าสอง ก็มี เด็กน้อยรุ่นใหม่ดูในทีวีแล้วก็ไปทำตาม ทำตามคารา
 ไทยนั่นแหละ พ่อแม่ก็ชอบ ผู้ใหญ่ก็ดู แต่บางทีก็บ๊อง
 ป้าสี่ แต่พอทำได้แป็บนึง เดี่ยวเค้าก็ข้อมกิน ทำกันเฉพาะตอน
 ปิดเทอม แต่พอเข้าโรงเรียนก็ข้อมผมดำคืน
 ผู้วิจัย กลัวหรือไม่ว่าหลวงพระบางเจริญมากขึ้นเรื่อยๆแล้วจะ
 เปลี่ยนคนไปจากเดิม
 ป้าสาม ไม่ แต่ก็อาจจะมีบ้าง แต่มันมีกฎระเบียบที่เราต้องรักษา
 วัฒนธรรมของเราอยู่ อย่างเป็นไปติดต่อราชการ ไปวัด นุ่ง
 กางเกงไม่ได้ ต้องนุ่งซิ่น
 ป้าหนึ่ง มันก็มีกฎระเบียบก็จริง แต่ว่าพวกเราเห็นดีเห็นงามด้วย
 คนในชุมชนก็ช่วยกันดูแลบอกกัน พ่อบ้านก็แนะนำ
 ประชาชนให้เฮ็ด

(กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

สำหรับด้านการแต่งกายเสื้อสายเดี่ยวแบบวัยรุ่นไทย กลุ่มตัวอย่างคน
 ลาวยอมรับว่าสังคมลาวเริ่มเปลี่ยนไปตามวัยรุ่นไทย แต่กลุ่มตัวอย่างคนลาวได้ “ตอรอง” ว่าสังคม
 ลาวก็ได้มีกลไกควบคุมพฤติกรรมของวัยรุ่นไม่ให้ออกนอกกลุ่มนอกทางมากเกินไปด้วยการตักเตือน
 สั่งสอน และการมีให้ฝึนระเบียบการแต่งกายทางสังคมในบางพื้นที่ เช่น หากผู้หญิงลาวต้องการ
 ติดต่อราชการ หรือการเข้าวัดทำบุญจะต้องนุ่งซิ่นเท่านั้น

ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาว “ไม่ปฏิเสธ” ความหมายว่าด้วย “ลาว
 แต่งกายตามกระแสนิยม” เพราะในโลกความจริงวัยรุ่นลาวก็เป็นเช่นนั้น แต่วัยรุ่นลาวก็อ้างว่าคน
 ลาวรู้จักแต่งตัวให้ถูกกาลเทศะ เพราะหากต้องไปพบผู้ใหญ่ ติดต่อราชการ หรือเข้าวัดทำบุญก็จะหัน
 กลับไปแต่งกายตามธรรมเนียมแบบแผนของสังคมลาว เช่น ผู้หญิงต้องนุ่งซิ่น เป็นต้น

- ผู้วิจัย คนที่บ้านมีแต่งตัว ทำตัวแบบฝรั่งเยอะหรือไม่
- ตุ้ม ผู้หญิงใส่สายเดี่ยวไม่ค่อยมี ปกติไม่ค่อยทำ ส่วนใหญ่ใส่ก็ใส่ที่นี้ (กรุงเทพ) แต่กลับบ้านก็ไม่ทำ เพราะว่าประเพณีไม่เหมือนกัน
- แสง ไม่มีใครใส่กัน ใส่คนเดียวก็โดนโท
- ผู้วิจัย คิดว่าคนลาวรับวัฒนธรรมไทยหรือตะวันตกมากกว่า
- แสง ลาวเป็นวัฒนธรรมของตัวเอง ‘มีการนุ่งซิ่น’
- ผู้วิจัย แล้วทำไมมาอยู่ที่ไทยแล้วไม่นุ่งซิ่น
- แสง ก็เวลามาไทยก็ต้องทำตัวให้เหมือนคนอื่น เข้าเมืองตาหลิ่วก็ต้องหลิ่วตาตาม
- ตุ้ม อยู่บ้านก็นุ่งซิ่น แต่อยู่ที่นี้ใส่เหมือนที่นี้ เพราะว่าปกติถ้าจะแต่งแบบนั้นก็กลัวเขาจะว่า ‘เป็นลาว’ ก็เลยแต่งให้เหมือนคนไทย
- (กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)
- ผู้วิจัย ผมมองว่าวัยรุ่นลาวเริ่มแต่งตัวแบบวัยรุ่นไทยมากขึ้น
- แปง ...แต่เราก็ป้องกัน อย่างเช่น การนุ่งถือ ถ้าไปทำงานหรือไปติดต่อราชการก็ต้องนุ่งผ้าซิ่น ห้ามนุ่งกางเกงขาสั้น ก็ต้องทำให้ถูกประเพณีของคนลาวอันนี้ก็เป็น การป้องกัน
- หนิง การออกงาน ไปติดต่อราชการ ต้องใส่ซิ่น สมัยก่อนออกไปข้างนอกใส่ขาสั้น ซีมอเตอร์ไซค์คนมองกันตรึมเลยพี่ ก็จะมองว่าพ่อแม่ไม่สั่งสอนหรือไง ลูกเต้าเหล่าใครเนี่ย
- โบ๊ แต่มันก็ไม่เกี่ยวกับความต้องการของภาครัฐนะ มันเป็นความนิยมของเราเอง คนในสังคมแอนตี้กันเอง การที่เราจะเปลี่ยนเราเลือกเปลี่ยนแต่สิ่งที่ดี อันไหนไม่ดีเราก็ไม่เอา
- (กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

- กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาววิ่งตามกระแสโลก”

จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีปฏิกิริยาต่อต้านรุนแรงที่สุดสำหรับความหมายว่า “ลาววิ่งตามกระแสโลก” ในฉาก “นักฟุตบอลลาวข้อมผมสีทอง” ก็คือกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์ โดยอ้างว่ารัฐบาลลาวคงไม่อนุญาตให้นักกีฬาลาวข้อมผมเพราะถือว่าเป็นการทำให้ประเทศชาติเสื่อมเสียเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของลาว

ลิด	ข้อมผมก็บู้ว่าเป็นคนลาวสิ
ต้อย	โค้ชลาว รัฐบาลลาวคงไม่อนุญาตให้ทำอย่างนั้น
วิ	มันเสียวัฒนธรรม
ตู	คนลาวผู้ชายต้องตัดผมสั้น ผู้หญิงต้องนุ่งซิ่น
วิ	มันผิดๆๆ
ประจัน	ข้อมน้อยๆก็ได้ แต่ไม่ได้ข้อมเต็มแบบนี้
ต้อย	ข้อมแบบนี้ไปได้ไปแน่นอน (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)
ผู้วิจัย	เห็นด้วยหรือไม่ว่า ข้อมผมสีทองแล้วทำให้นักกีฬาลาวดูอินเตอร์
แจน	ไม่จำเป็น แค่ทำให้ลาวดูเป็นตัวตลกมากกว่า ให้คนดูขำๆจริงๆ มุขตลกมันก็ทำได้หลายวิธีนะ ไม่เห็นจำเป็นต้องมาเสียดสีกันเลย
ยาง	ดูอินเตอร์ ก็ต้องสู้ด้วยความสามารถ ความรู้ และก็เอาวัฒนธรรมตัวเองไปโชว์ให้คนข้างนอกรู้จัก
หมวย	อินเตอร์ต้องแสดงออกด้วยความรู้ความสามารถ การว่าการจา ไม่ได้ต้องทำเวอร์ๆแบบที่ไม่ใช่เรา
ทุกคน	เห็นด้วย (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวข้างต้น เห็นได้ว่าความหมายว่าด้วย “ลาววิ่งตามกระแสโลก” นั้น ได้รับการ “ขอมรับ” ในบางส่วน และถูก “ปฏิเสธ”

ในบางส่วน กล่าวคือ หากเป็นแนวคิดกีฬาและบันเทิงกลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่ยอมรับว่าสังคมลาวเปิดกว้างในการยอมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงตามโลก แต่หากเป็นการเปลี่ยนอัตลักษณ์ด้านร่างกายที่ขัดต่อเอกลักษณ์วัฒนธรรมเดิมของคนลาว เช่น การแต่งกาย การข้อมสืพม หรือวัฒนธรรมการกินในชีวิตประจำวัน กลุ่มตัวอย่างคนลาวมีแนวโน้มต่อรองต่อต้านความหมาย นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่เป็นชาวนครหลวงเวียงจันทน์มีแนวโน้มต่อต้านรูปสัญลักษณ์ของ “ความเป็นโลก” ด้วยการอ้าง “อัตลักษณ์ความเป็นชาติ” มากกว่ากลุ่มตัวอย่างคนลาวอื่นๆ

กล่าวโดยสรุป ความหมายว่าด้วย “ลาววิ่งตามกระแสโลก” ในภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกเตะลิง” มีแนวโน้มถูก “ยอมรับ” จากกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ ที่มองว่ากระแสโลกาภิวัตน์ได้สลายเส้นแบ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กลายเป็น “วัฒนธรรมโลก” มากขึ้น ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน คนไทยในลาว และกลุ่มตัวอย่างคนลาว มีแนวโน้ม “ต่อรอง” ว่า ถึงแม้ “โลกาภิวัตน์” สลายเส้นแบ่งต่างๆ ให้เข้ามาอยู่ใกล้ชิดกัน แต่ในพื้นที่อย่างเช่นประเทศลาว “ความเป็นชาติ” และ “ความเป็นท้องถิ่น” มีความเข้มแข็งในการต่อรองกับ “ความเป็นโลก” ได้ เช่น วัฒนธรรมการกินที่คนลาวและคนอีสานยืนยันว่าถึงอย่างไรคนลาวและคนอีสานก็ยังคงกินอาหารท้องถิ่นของตนเป็นหลัก ดังนั้นในยุคโลกาภิวัตน์การต่อสู้ทางความหมายระหว่าง “ความเป็นโลก” “ความเป็นชาติ” และ “ความเป็นท้องถิ่น” จึงมีการขับเคลื่อนกันไปมาในการประกอบสร้าง “ความเป็นลาว” โดยส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ มีแนวโน้ม “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ความเป็นลาว” ในจุดยืน “ความเป็นโลก” มากที่สุด แต่คนอีสานและคนลาวนอกนครหลวงเวียงจันทน์มีแนวโน้ม “ต่อรอง” ความหมาย “ความเป็นลาว” จากจุดยืน “ความเป็นลาว” และ “ความเป็นโลก” และสุดท้ายกลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์มีแนวโน้ม “ต่อต้าน” ความหมาย “ความเป็นลาว” จากจุดยืนของ “ความเป็นชาติ” มากกว่า “ความเป็นโลก” การต่อสู้ทางความหมายของคนกลุ่มต่างๆ เหล่านี้เองที่ทำให้ “อัตลักษณ์ความเป็นลาว” เป็นกระบวนการต่อสู้ทางความหมายที่ยังคงต้องดำเนินต่อไปไม่สิ้นสุด (process of becoming)

6.3.3 มิติความสัมพันธ์กับไทย

ในภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกเตะลิง” ได้ประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-ลาวว่า “ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย” “ลาวต้องพึ่งพิงไทย” และ “ลาวเป็นแรงงานของไทย” ฉากตัวอย่างที่นำมาฉายให้ชม ได้แก่ ฉากเจ้มีงให้อภัยกับต้นทิมชาติลาวที่พูดจาก้าวร้าวใส่คนไทยโดยอ้างถึงความเป็นบ้านพี่เมืองน้อง ฉากท้าวบุญเจิงไปขอความสนับสนุนกับ

โค้ชพงษ์พันธ์และเจมิ่งให้ไปช่วยสนับสนุนทีมชาติลาว จากทีมชาติลาวชนะเลิศทีมชาติไทย และจากแม่ครัวลาวที่มาทำงานในกรุงเทพฯ เป็นต้น ผู้วิจัยพบว่าปฏิกริยาของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรหัส “ความเป็นลาว” ในมิติความสัมพันธ์กับไทยที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากตัวบทภาพยนตร์ มีทั้งการยอมรับ การต่อรอง และการต่อต้านความหมาย ดังนี้

1) ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย”

ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ได้ประกอบสร้างความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย” ผ่านจากเจมิ่งให้อภัยกับต้นทีมชาติลาวโดยพูดอ้างถึงความเป็นบ้านพี่เมืองน้องของคนไทยกับคนลาวว่า “ลาวกับไทยก็ใกล้ชิดกัน ทะเลาะกันก็เหมือนพี่น้องทะเลาะกัน นั่นแหละ” ผู้วิจัยได้เลือกจากดังกล่าวมาฉายให้กลุ่มตัวอย่างรับชม ผลปรากฏดังนี้

ภาพที่ 6.18

แสดงจากตัวอย่างความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย”

“พี่ไซ” กับต้นทีมชาติลาวกราบขอโทษ “เจมิ่ง”

ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างคนอีสาน “ไม่ปฏิเสธ” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย” แต่ปัจจุบันความรู้สึกนี้ค่อยๆ ห่างออกไปมากขึ้นจากสำนึกของความเป็นชาติที่เกิดขึ้นจากทั้งฝั่งไทยและลาว โดยส่วนหนึ่งคนอีสานมองว่าตนเองคือคนไทยมากกว่าคนลาว และคนลาวมองคนอีสานเป็นคนไทยมากกว่าคนลาวด้วยเช่นกัน สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ แม้ “ยอมรับ” ว่าลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย แต่ “ไทย” เป็น “พี่” และ “ลาว” เป็น “น้อง”

- กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย”

กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน และกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ใกล้ชายแดนไทย-ลาว เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าไทยกับลาวเปรียบเสมือนบ้านพี่เมืองน้อง เพราะลาวกับอีสานมีวัฒนธรรมที่ใกล้ชิดกันมากจนแทบแยกไม่ออกระหว่างคนอีสานกับคนลาว สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯก็ยอมรับความหมายนี้ด้วยเช่นกัน แต่ความรู้สึกผูกพันไม่แน่นแฟ้นเหมือนกลุ่มตัวอย่างคนอีสานและกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ใกล้ชายแดนไทย-ลาว

ข้ออ้างที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างคนไทยรู้สึกว่าคุณคนไทยมีความผูกพันใกล้ชิดกับคนลาวเหมือนเป็นพี่น้องกัน ก็คือ ภาษา วัฒนธรรม รูปร่างหน้าตา การแต่งกาย การเดินทางไปมาหาสู่กัน และการมีดินแดนใกล้ชิดติดกัน เป็นต้น

“วัฒนธรรมประเพณีมันใกล้ชิดกันมาก การแต่งตัว วัฒนธรรม แทบจะเหมือนกัน”

(จรรยาภรณ์, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน, สัมภาษณ์)

“ตัวเชื่อมความสัมพันธ์ไทย-ลาวได้ดี ก็คือมีภาษาและวัฒนธรรมคล้ายๆกัน ส่วนพม่า จีน สู้ไทยไม่ได้ตรงนี้”

(ประชา, กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ที่อยู่ติดชายแดนไทย-ลาว บริเวณเชิงของ-ห้วยทราย, สัมภาษณ์)

“หน้าตารูปพรรณสัณฐาน คนไทยคนลาวไม่ต่างกันเท่าไร บางทีเราอาจไม่รู้ก็ได้ พี่เคยไปแหล่งคนลาวแถวบ้านคือตลาดบางใหญ่ คอนโดตรงนั้นเป็นคนลาวทั้งนั้น ซึ่งเราไม่รู้ว่าเป็นคนไหนคนไทย คนไหนคนลาว ถ้าไม่พูดออกมาไม่รู้”

(ใหม่, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“มันใกล้เคียงกัน ... เพราะภาษาวัฒนธรรมการใช้ชีวิตไม่ต่างกันมาก คุยกันรู้เรื่อง อย่างผม คนจะงว่าผมเป็นลาวหรือผมเป็นคนไหน ก็คือถ้าผมพูดภาษาหลวงพระบางเค้าก็จะทริทต์ผมธรรมดาๆ แต่ถ้าเค้ารู้ว่าผมเป็นคนไทย เค้าจะพลิกเลย เป็นแบบโอ้โหเป็นคนไทยหรือ คือ

ทริทต์เรดิซัน จนผมงงว่าทำไม มันต่างกันตรงไหน เค้าคงรู้สึกว่
คนไทยมันต้องรวย เจ๋ง อะไรสักอย่างที่เค้าคงคิดกันไป ผมว่าเค้า
ค่อนข้างให้เกียรติคนไทย รู้สึกดี”

(ปอน, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่เพิ่งย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ผมว่าคนที่อยู่ติดกับลาว เค้ารักใคร่กลมเกลียวกัน ดูจากข่าวแล้วเห็น
ว่าเวลามีสะพานที่ ซึ่งจะมีข่าวเกี่ยวกับสะพานเยอะมาก รู้สึกว่าเค้าจะ
ดีใจกันมาก มีสะพาน ได้ค้าขายกัน เขามีความสุขกันมาก”

(อ้อย, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยพบว่า ความผูกพันของกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่อยู่ใกล้
ชายแดนไทย-ลาวและกลุ่มตัวอย่างคนอีสานที่มีต่อลาวนั้นมีความผูกพันใกล้ชิดกว่ากลุ่มตัวอย่างคน
กรุงเทพฯ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและภาษากับคนลาวอย่าง
ต่อเนื่องมากกว่ากลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ ที่ส่วนใหญ่รู้จักลาวจากสื่อ ตำราเรียน และการท่องเที่ยว
เท่านั้น

“ประชา” กลุ่มตัวอย่างที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย อาชีพขับรถโดยสาร
แถวอำเภอเชียงของ ได้เล่าให้ฟังถึงความสัมพันธ์ของชาวบ้านสองริมฝั่งโขงแถวตะเข็บชายแดน
ห้วยทราย-เชียงของ ว่าคนไทยกับคนลาวข้ามไปมาหาสู่กันบ่อยๆ เวลาว่างงานเลี้ยง งานบุญก็ไป
สังสรรค์กันเป็นประจำ หลายคู่ก็แต่งงานกัน สื่อวิทยุโทรทัศน์เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ “ประชา” เล่าว่า
เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของคนสองฝั่งโขงที่ห้วยทราย-เชียงของ เพราะคนลาวนิยมฟังรายการ
เพลงจากฝั่งไทย และฝั่งไทยก็รับฟังเพลงจากฝั่งลาวด้วย เวลาว่างงานเลี้ยงสังสรรค์คนลาวก็ร้องเพลง
ของคนไทย ส่วนคนไทยก็ร้องเพลงของคนลาว ซึ่งสร้างความสนิทสนมกลมเกลียวอย่างยิ่ง

“สงวน” เป็นหนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนอีสานที่มาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ
กว่า 40 กว่าปี สงวนเล่าให้ฟังว่าตนเองยังคงรู้สึกผูกพันกับคนลาวในฐานะบ้านพี่เมืองน้องที่ๆที่ไม่
เคยไปประเทศลาวเลย สงวนรับรู้ถึงความรู้สึกนี้มาจากการมีภาษาและตำนานที่ผู้ใหญ่อำนาจให้ฟังตอน
เด็กๆเกี่ยวกับพญานาคซึ่งเป็นตำนานร่วมกันของคนอีสานกับคนลาว

“คนเฒ่าคนแก่เล่าให้ฟัง ผมยังจำได้อยู่เลย มีเยอะครับ เป็นนิทานเลย
ว่ามีพญานาคอะไรอย่างนี้ขึ้นมา มีพญานาคสู้รบ แล้วเราก็สู้เขา
ไม่ได้”

(สงวน, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน
ที่มาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ เกือบ 40 ปี, สัมภาษณ์)

ความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดกับคนลาวผ่านตำนานเรื่องพญานาคเป็นส่วน
หนึ่งของความทรงจำร่วม (collective memory) ในกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในดินแดนทั้งฝั่งซ้ายและ
ขวาของแม่น้ำโขงที่ทำให้เกิดชุมชนในจินตนาการร่วมกัน (imagined community) ของผู้คนใน
บริเวณดังกล่าว ตำนานที่เกื้อหนุนทำให้ “สงวน” รู้สึกสนิทสนมกับนักศึกษาลาวที่เข้ามาเรียน
หนังสือในกรุงเทพฯ โดยสงวนเล่าให้ฟังอย่างมีความสุขว่าตอนทำงานเป็นภารโรงที่มหาวิทยาลัย
แห่งหนึ่ง มีนักศึกษาลาวชื่อ “ปิง” มาเรียนที่คณะฯ หลังเลิกเรียน “ปิง” จะมานั่งคุยและกินเหล้า
ด้วยกันเสมอ หลังเรียนจบ “ปิง” กลับไปทำงานที่ลาว แต่เมื่อมาเมืองไทยก็ยังคงแวะมาเยี่ยมเยือน
และซื้อของมาฝากตนเสมอๆ

“สนิทกันครับ กินเหล้าด้วยกันบ่อยๆ ตอนนี่เค้าไปปลูกใบชาที่
เชียงแสน นิศัยเค้าดีมากๆเลย เวลาเค้าพูดกับผมก็พูดอีสาน พูดกับ
เพื่อนไทยก็พูดภาษากลางชัดดี รู้ภาษาไทยดีทุกอย่าง คุยกันดี เขา
อยากให้ผม ไปเที่ยวบ้านเค้าบ้าง แวะมาที่นี้ทีไรเค้าก็จะเอาเบงกัลาว
มาฝาก เอาของมาให้เล็กๆน้อยๆ เป็นพระก็มีมาฝาก มาทุกทียวก็เอา
ของมาฝาก เค้าจริงใจดีนะ”

(สงวน, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน
ที่มาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ เกือบ 40 ปี, สัมภาษณ์)

สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ ได้มีการยอมรับว่าความรู้สึก “เป็นพี่
เป็นน้องกับลาว” นั้นได้รับรู้จากสื่อต่างๆของไทย เช่น ตำราเรียน หนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์ จน
กลายเป็น “ความเคยชิน” มากกว่า “ความรู้สึกผูกพัน” จริงๆ

“ผมถูกปลุกฝังจากสื่อโทรทัศน์มาว่าลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้อง...และก็
เอกสาร บทความ หนังสือที่เราถูกหล่อหลอมว่าเราเป็นบ้านพี่เมือง
น้อง ไม่เหมือนพม่าที่เราถูกปลุกฝังให้เกลียดพม่า”

(ศุภวัฒน์, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ก็มองว่าประเทศนี้(ลาว) เป็นเหมือนบ้านพี่เมืองน้อง คือ ภาษา
ประเทศเรากับเค้าพอจะสื่อสารกันได้ ตัวหนังสือของเราของเค้าก็พอ
อ่านพอเขียนกันได้ คือ ถ้าเทียบกับประเทศรอบข้างเราอย่างพม่า
มาเลเซีย กัมพูชา ภาษาเราก็อ่านไม่เข้าใจแล้ว ตัวหนังสือก็ไม่มีทางอ่าน
เข้าใจ เค้าเคยปกครองระบอบกษัตริย์เหมือนเรา อันนี้คือที่ศึกษามา”

(น้ำ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“จำได้แค่ว่าเป็นบ้านพี่เมืองน้อง ฟังพาอาศัยกัน เอื้อเพื่อต่อกัน
มากกว่าการเป็นศัตรูรบกัน”

(อุษณา, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ยิ่งไปกว่านั้น กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯหลายรายยอมรับว่า “ลาวเป็น
บ้านพี่เมืองน้องกับไทย” แต่เป็นความหมายแบบ “ไทยเป็นพี่ ลาวเป็นน้อง” กล่าวคือ แม้ไทยจะมี
“ชุมชนจินตนาการร่วม” กับลาว แต่ก็เลือกวางตำแหน่งให้ลาวมีสถานะต่ำกว่าไทย โดยกลุ่มตัวอย่าง
คนกรุงเทพฯบางส่วนให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นบ้านพี่เมืองน้องของไทยกับลาวว่า

“ไม่ใช่เป็นพี่ เค้าเป็นน้อง เค้าด้อยกว่าเรา”

(เมธ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“ไทยลาวภาษามันฟังกันรู้เรื่อง แล้วคนลาวก็ดูน่ารัก ดูเป็นน้องๆเรา
ใกล้ชิดกับเรา บ้านพี่เมืองน้องกัน มันก็สื่อสารกันได้ง่ายกว่า”

(วรรณ และบุรณ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ
นายจ้างแรงงานไทยอีสานและลาว, สัมภาษณ์)

“รู้สึกว่าเป็นบ้านที่เมืองน่อง เรายังขมเคี้ยวอยู่ว่าเราเป็นที่ เค้า
เป็นน่อง”

(อุษณา, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

ดังนั้นระดับความเข้มข้นของ “ความเป็นบ้านที่เมืองน่อง” กับคนไทย
นั้น กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่อยู่ใกล้ชายแดนไทย-ลาว และกลุ่มตัวอย่างคนอีสานมีแนวโน้ม “ยอมรับ”
สถานะความเป็นบ้านที่เมืองน่องที่เท่าเทียมกัน แต่กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯมีแนวโน้ม “ยอมรับ” ว่า
“ไทยเป็นที่-ลาวเป็นน่อง” เนื่องจากประสบการณ์ร่วมทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนกรุงเทพฯและคน
อีสานแตกต่างกัน โดยคนกรุงเทพฯได้รับอุดมการณ์ชาตินิยมแบบสร้างไทยเป็นศูนย์กลางอำนาจ
แต่คนอีสานได้ซึมซับความใกล้ชิดผ่านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมกับคนลาว

- กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านที่
เมืองน่องกับไทย”

จากการวิเคราะห์การตีความว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านที่เมืองน่องกับไทย”
ของกลุ่มตัวอย่างคนอีสาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างชาวอีสานส่วนใหญ่ยอมรับความหมายนี้สูงมาก
เนื่องจากลาวกับอีสานมีความใกล้ชิดกันทางวัฒนธรรม อย่งไรก็ดี เมื่อผู้วิจัยถามว่า “คนอีสานเป็น
คนไทยหรือเป็นคนลาว” กลุ่มตัวอย่างคนอีสานส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนอัตลักษณ์ตัวเองให้กลายเป็นคน
ไทยทันที

“เราเป็นอีสาน จะว่าคนลาวได้” ใจ ใครมาพูดว่าผมเป็นคนลาวผมก็บอก
ลาวพ่อมึงสิ ผมคนภาคอีสาน ลาวต้องอยู่อีกฝากของแม่น้ำโขงโน่นสิ
คนอีสานเป็นคนไทยนะ คนไทยอีสาน”

(รักษพงษ์, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน, สัมภาษณ์)

สอดคล้องกับประสบการณ์ในอดีตของ “เอื้อย” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคน
กรุงเทพฯที่ย้ายไปอยู่ที่ลาว พบว่าขณะเป็นนักศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ เขามี
เพื่อนร่วมห้องในหอพักนักศึกษาเป็นชาวอีสานถึง 3 คน เพื่อนชาวอีสานทั้งสามที่มาเรียนหนังสือ
ในกรุงเทพฯจะไม่พอใจหากมีใครพูดว่าพวกเขาเป็น “ลาว”

“ผมว่าถ้าใครไปเรียกอีสาน ว่าลาวมันโกรธนะ คนอีสานไม่ยอมรับ
ว่าเค้าเป็นลาวแต่เค้ามองว่าเค้าเป็นไทยอีสาน วัฒนธรรมใกล้เคียงกันก็จริง
แต่มันไม่ใช่สรรพนามที่จะไปเรียกเค้า”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ “เอื้อย” กลุ่มตัวอย่างคนไทยในประเทศลาวได้ เล่าให้ฟังว่า
“ความเป็นบ้านที่เมืองนอง” เป็นความรู้สึกของคนที่อาศัยอยู่เฉพาะตามแนวชายแดนไทย-ลาว
มากกว่า เพราะถ้าเป็นหลวงพระบางที่ “เอื้อย” ย้ายไปอยู่ คนหลวงพระบางมองว่าคนไทยทั้งหมดก็
คือลูกค้าต่างชาติคนหนึ่งเท่านั้น

“มันขึ้นกับว่าตะเข็บชายแดนตรงไหน อย่างคนลาวรู้สึกเป็นพี่น้อง
เดียวกันกับที่จังหวัดเลย เพราะชายแดนติดกัน เชื้อสายเดียวกัน แต่
ไม่ได้ไกลถึงกรุงเทพ หรือน่านกับไชยบุรี แต่ถ้าหลวงพระบางเค้าไม่
คิดเลยว่าอีสานคือคนลาว อย่างผมไปจ่ายตลาดมีทัวร์อีสานมา พูด
ภาษาล้านๆเค้า แต่เค้าก็ไม่ได้มองว่าคนอีสานเป็นลาว แต่เป็นไทย
อย่างผมอยู่ที่ร้านขายของมีคนไทยอีสานมาลุง เค้า(ลาว)ก็จะบอกว่า
คนไทยคนนี้ชื่อของให้ราคาดีนะ ให้วิ่งไปขายเค้าสิ”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นได้ว่า “สำนักเรื่องรัฐชาติ” จะเข้ามา
เป็นตัวแปรทำให้กลุ่มตัวอย่างคนอีสานกลับมา “ต่อรอง” ว่าตนเป็นคนไทย และเป็นพวกเดียวกับ
คนไทยมากกว่าลาว ดังนั้น แม้คนอีสานมีความรู้สึกเป็นบ้านที่เมืองนองกับลาวค่อนข้างมาก แต่คน
อีสานส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ยอมรับว่าตนเป็นคนลาวโดยสมบูรณ์ คนอีสานต้องการยืนยัน “ความเป็น
ไทย” ออกมา เพื่อให้คนไทยยอมรับว่า “อีสาน” คือ “ไทย” นอกจากนี้ จากประสบการณ์ใช้ชีวิตใน
ประเทศลาวของกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่หลวงพระบาง พบว่าความรู้สึกผูกพันแบบพี่น้องในระดับ
ประชาชนก็มีเฉพาะบริเวณแนวเขตชายแดนไทย-ลาวเท่านั้น เพราะลึกเข้าไปอย่างเช่นเมือง
หลวงพระบาง “คนลาว” มองว่า “คนไทย” ก็คือ “นักท่องเที่ยว” ประเทศหนึ่งเท่านั้น

- กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย”

“เอื้อย” กลุ่มตัวอย่างคนไทย ที่ย้ายไปอยู่ลาวได้ 3 ปี เล่าให้ฟังว่าก่อนหน้าไปอยู่ที่ลาวเห็นด้วยว่า “ลาวคือบ้านพี่เมืองน้องกับไทย” แต่เมื่อย้ายมาอยู่ที่ลาวนานพอสมควร เอื้อยมองว่าคำว่า “บ้านพี่เมืองน้อง” เป็นการมองจากจุดยืนของคนไทยมากกว่าการมองจากจุดยืนของคนลาว เพราะจากประสบการณ์เข้าไปอาศัยอยู่ที่ลาว พบว่าประเทศที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับรัฐบาลลาวไม่ใช่ไทย แต่คือ จีน กับเวียดนาม”

“แต่ถ้าเทียบจีน เวียดนาม และไทย ไทยบ๊วยสุด ไทยไม่ใช่เพื่อนของลาว ถ้ามาบ่อยจะรู้ว่าลาวสนิทกับเวียดนาม มีเพลงชาติลาว เพลงชาติเวียดนาม เปิดให้ดูในทีวีเอะแยะ มีวันจับมือกันกับเวียดนาม ความแน่นแฟ้นระหว่างผู้นำกับผู้นำสมัยก่อนที่ผ่านมา หรือทางเงินพูดคนละภาษาแต่เค้าก็ไว้ใจกัน”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ยิ่งไปกว่านั้น “เอื้อย” ได้เล่าให้ฟังว่าในขณะที่เวียดนามและจีนมีสถานกงสุลที่หลวงพระบาง แต่รัฐบาลลาวกลับอนุญาตให้ไทยมีสถานกงสุลที่เวียงจันทน์เท่านั้น

“สังเกตว่าที่นี่มีกงสุลเวียดนาม กงสุลไทยไม่มี มีแค่ที่เวียงจันทน์ คนจีนสามารถมาตั้งหลักแหล่งได้ แต่คนไทยต้องมีใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว เวียดนามมาทำอะไรก็ได้ มาเป็นช่างตัดเล็บก็ได้”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“หนึ่ง” กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีประสบการณ์เคยดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว-จีน กล่าวทำนองเดียวกันว่า จีนสามารถปรับตัวเข้าหาลาวได้ดีกว่าไทย

“อย่างถนน เราทำเพื่อเรานะ ให้เราขายของได้ คำก็รู้ แต่เงินไม่ใช่คำ ไปช่วยลาว คำส่งคนไปเรียนภาษาลาวอยู่ในลาวเลย คือ ไปทำงานกับคำพูดภาษาคำ เข้าใจคำ แต่ของเราไม่ใช่ ต้องให้คำปรับตัวเข้าหาเรามากกว่า”

(หนึ่ง, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ
ที่เคยดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

“ต้น” กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่จบการศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า จากการศึกษาประวัติศาสตร์ทำให้ทราบว่าลาวมีความรู้สึกที่ไม่ดีกับไทย เพราะที่ผ่านมามีไทยได้กระทำสิ่งไม่ดีต่อลาวหลายอย่างจนลาวไม่อาจไว้วางใจไทยในฐานะ “บ้านพี่เมืองน้อง”

“ตอนเรียนคำก็เริ่มบอกแล้วว่าคนไทยชอบดูถูกลาว ทั่วๆที่ลาวก็มีชาติพันธุ์เดียวกับเรา พอยิ่งเรียนประวัติศาสตร์มากขึ้นเรารู้ว่าเราไปทำอะไรกับคำบ้าง ก็รู้สึกที่เราแย่มาก ยิ่งรู้ว่าคำคิดกับเรา ยังไงก็ยังไม่ดี เพราะรู้ว่าคำไม่ได้ชอบเรา”

(ต้น, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ
ที่จบปริญญาตรีด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, สัมภาษณ์)

สำหรับ กลุ่มตัวอย่างคนอีสานบางคนได้ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย” เช่นกัน โดยอ้างว่าคนลาวเวียงจันทน์ที่ข้ามแม่น้ำโขงมาซื้อของที่ฝั่งไทยในสมัยนี้ก็ไม่ได้มีความผูกพันใกล้ชิดกับคนฝั่งไทยอีกแล้ว

“เดี๋ยวนี้ เวลาเราพูดไป คำไม่ค่อยอยากตอบกับเรา เวลาไปเที่ยวก็ไม่ค่อยสูงส่งกันเท่าไร ต่างคนต่างอยู่กันมากกว่า ฝั่งใครฝั่งมัน มีก็แต่คุยกันบ้างนิดๆหน่อยๆ”

(อุทัย, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างนายจ้างคนไทยหลายคนให้สัมภาษณ์ว่า บางครั้งคนงานลาวก็ไม่ได้มองว่าไทยเป็นพี่น้องเหมือนกัน เพราะหลายครั้งลูกจ้างคนลาวที่มาทำงานด้วยก็ไม่ได้แสดงความเห็นอกเห็นใจนายจ้างแบบพี่น้องที่ควรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

“เราดูแลเค้าทุกอย่างอย่างดี เวลามีปัญหาเราก็ช่วยเค้า แต่เวลาเค้า
อยากกลับบ้านเค้าก็กลับเลย ไม่ได้ดูเลยว่าเราจะลำบากไหม เค้าไม่ได้
สนใจว่าการค้าของเราจะไปรอดหรือไม่ถ้าไม่มีเค้า เค้าไม่สนใจ”

(บุรณ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ)

นายจ้างแรงงานไทยอีสานและลาว, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทยในการตีความตัวบทด้วย
“ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย” นั้น พบว่าความห่างเหินของคนลาวที่มีต่อคนไทยในยุคปัจจุบันมี
มากขึ้น คนลาวที่ข้ามฝั่งมาไทยบางกลุ่ม เช่น กลุ่มคนลาวเวียงจันทน์ที่ข้ามฝั่งมาซื้อของในไทย และ
กลุ่มคนลาวที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯเข้ามาในฐานะ “คนซื้อของ” และ “คนทำมาหากิน” มากกว่า
ความรู้สึกแบบ “คนรู้จักกัน” ปัญหาส่วนหนึ่งอาจมาจากหลายต่อหลายครั้งคนไทยในอดีตจนถึง
ปัจจุบันขาดความจริงใจต่อลาวในฐานะ “บ้านพี่เมืองน้อง” ทำให้คนลาวรู้สึกหวาดระแวงไทยจนไม่
สามารถสนิทใจกับไทยได้เต็มที่ นอกจากนี้หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประเทศสังคมนิยมในปี พ.ศ. 2518 ความสัมพันธ์กับไทยห่างเหินกันมากขึ้น ผู้นำลาวได้เข้าไปมีความสัมพันธ์กับ
เวียดนามและจีนมากขึ้นเนื่องจากเป็นกลุ่มประเทศที่มีระบอบการปกครองแบบเดียวกัน ส่วนไทย
หันไปมีความสัมพันธ์กับฝ่ายตรงข้าม คือ สหรัฐอเมริกา ระบบการเมืองการปกครองที่เป็นศัตรูกัน
ทำให้ความรู้สึกเป็นบ้านพี่เมืองน้องของไทยกับลาวคงเหลืออยู่ในตำราเรียน หรือความทรงจำทาง
สังคมมากกว่าการเชื่อมความสัมพันธ์ในโลกความเป็นจริง อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี สายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทย
กับลาวก็มิได้ขาดหายไปอย่างสิ้นเชิง เพียงแต่สายสัมพันธ์เส้นนั้น “บางลง” และจำเป็นต้องช่วยกัน
สานเข้าไปใหม่ให้แน่นขึ้นอีกครั้งด้วย “ความจริงใจ” ของทั้งสองฝ่าย

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่ต่างๆมีแนวโน้ม “ยอมรับ “ต่อรอง”
และ “ต่อต้าน” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย” แตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่าง
คนลาวในหลวงพระบางมีแนวโน้ม “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ความเป็นบ้านพี่เมืองน้อง” กับ
คนไทยทั้งหมด ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์มีแนวโน้ม “ต่อรอง” ว่า
“ความเป็นบ้านพี่เมืองน้อง” รู้สึกเฉพาะกับคนอีสานท้องถิ่น ไม่ใช่คนไทยกรุงเทพฯรวมทั้งคน
อีสานที่อยู่ในกรุงเทพฯ อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่มองว่า “ไทย” กับ “ลาว” ได้แยก
ขาดออกจากกันแล้วด้วย “เส้นกั้นพรมแดนรัฐ” และปัจจุบัน “ลาว” มีความสนิทสนมกับจีนและ

เวียดนามมากกว่าไทย ยกเว้นกลุ่มตัวอย่างที่หลวงพระบางมองว่าคนลาวยังมีความผูกพันกับไทย พอกับจีนและเวียดนาม เพราะภาษาพูดจากันเข้าใจ

- กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านที่เมืองนี้กับไทย”

กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่อาศัยอยู่นอกแขวงเวียงจันทน์ส่วนใหญ่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านที่เมืองนี้กับไทย” โดยอ้างความสัมพันธ์ในระดับประชาชนในอดีตที่คนลาวและคนไทยเดินทางไปมาหาสู่กันเป็นประจำจนรักใคร่สนิทสนมกัน การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และยังมีการพูดจาภาษาที่สื่อสารกันเข้าใจ ได้อีกด้วย

- ผู้วิจัย หากเทียบระหว่างไทย จีน เวียดนาม ใครจริงใจกับลาวมากที่สุด
- ทุกคน เสมอกันนั่นแหละ
- ป้าหนึ่ง คนไทยก็ดีนะ พูดกันรู้เรื่องเป็นบ้านใกล้เรือนเคียงกัน
- ป้าสาม เวียดนามก็รับได้อยู่ แต่ว่าผู้เฒ่าเฒ่าจะรู้จักไทยมากกว่า เวลาไปเที่ยวเค้าก็ไปไทย มันเข้าใจกันได้ง่ายกว่า ไปเรียนเป็นนักเรียนมันก็เข้าใจได้ก็อกัน นี้ไม่ได้พูดเอาใจนะ อย่างจบคือออกเตอร์จากไทยกับเวียดนาม จบจากไทยดูดีกว่า
- ผู้วิจัย คิดว่าไทยกับลาวสนิทกันตรงไหน
- ป้าสอง สายเลือดเดียวกันมาตั้งแต่ดั้งเดิม ในประวัติศาสตร์ก็เป็นอ้ายน้องกันเนอะ เลือดมันข้นกว่าน้ำเนาะ มันก็เลยเอียงมาทางนี้ระหว่างลาวกับไทย
- ป้าสาม คนไทยก็มาอยู่ลาวหลาย คนไทยที่มาอยู่ที่นี่ก็ดี มันก็เหมือนกันแหละนะ ไปมาหาสู่กัน แต่งงานกันก็มี ลูกเขยก็มี อักแพงกัน ซ้อยก็มีเขยไทย ลูกสาวตอนนี้ก็อยู่อเมริกา ที่เจอคนไทยก็มีแต่พูดดีๆ ก็ไม่เคยเจอคนไทยที่ไม่ดีมาดูถูก
- ผู้วิจัย ไทยที่ว่านี่ไทยอีสานหรือไทยกรุงเทพ
- ป้าสี่ ไทยไหนก็เหมือนกัน ประเทศเดียวกัน

(กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ไทย-ลาวในระดับชาวบ้าน โดยเฉพาะในพื้นที่เชื่อมติดกันนั้น คนฝั่งลาวและคนฝั่งไทยมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันอย่างมาก “น้อง” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ห้วยทราย (พื้นที่ติดชายแดนลาว-ไทย) เล่าให้ฟังว่า คนไทยกับคนลาวข้ามฝั่งไปมาหาสู่กันเป็นเรื่องปกติเพราะคนไทยมีญาติอยู่ฝั่งลาวและคนลาวก็มีญาติอยู่ฝั่งไทย นอกจากนี้ “เต๊ป” กลุ่มตัวอย่างที่ปากแวงซึ่งเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า “ลาว-ไทย คือบ้านพี่เมืองน้อง” กัน เต๊ปได้เล่าให้ฟังว่าเพลงลาวปฏิวัติบางเพลงก็ได้ถูกแปลงเนื้อไปเป็นภาษาไทย เช่น เพลง 15 ปีรำลึก เป็นต้น หลังจากนั้นเต๊ปได้ร้องเพลงดังกล่าวเป็นภาษาลาวให้ผู้วิจัยฟัง แล้วกล่าวต่อว่า ภาษาลาวกับภาษาไทยมีตัวหนังสือคล้ายกันและความหมายไม่แตกต่างกันมากนัก หากได้ฝึกอ่านนิตยสารบันเทิงของไทยบ่อยๆก็สามารถอ่านภาษาไทยได้คล่อง ผู้วิจัยสังเกตว่าบนเรือโดยสารระหว่างทางจากปากแวงไปห้วยทรายมีคนต่างชาติมากมาย แต่เต๊ปเลือกคุยกับคนไทยมากกว่าคนชาติอื่นโดยให้เหตุผลว่าคุยกับคนไทยเข้าใจกันมากกว่า

ผู้วิจัย ได้ลองสอบถามกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย” อย่างมาก ว่า “รู้สึกอย่างไรกับเรื่องคนไทยดูถูกคนลาว” กลุ่มตัวอย่างที่หลวงพระบางตอบว่า

- ป้าราย ไทยกับลาวก็ฮักแพงกัน เสาแก่้เคยอยู่ติดกับจังหวัดน่านก็ไปมาหาสู่ เจอะคนไทยตลอด ลูกเต้าอยู่ฝั่งโน้นก็มี คนไทยก็ดี
- ป้าห้า ตอนสาวๆก็ข้ามไปข้ามมา แต่เดี๋ยวนี้อยู่มาอยู่เนี่ยแล้ว ก็ไม่รู้ว่ตรงนั้นเป็นไง ส่วนคนไทยดูถูกคนลาวมันก็เป็นแต่ในกาเรียนบท
- ป้าสี่ ก็ที่เห็นในโทรทัศน์บางตอนก็ส่งข่าวแบบนี้ออกมาแหละ ทำให้เราเข้าใจว่าคนไทยดูถูกคนลาว การแสดงละครจริงๆ ข้าพเจ้าก็ไม่อยากให้มาแต่ต้องหาคนลาว เพราะชอบสร้างให้คนลาวดูโง่ที่สุดเลย บางบท บางตอนก็ให้เราเป็นคนใช้ หรือมาจากบ้านนอกบ้านนา ก็มาว่ว่า ‘ลาว’
(กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ยอมรับความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย” ยอมรับความหมาย “ความเป็นพี่เป็นน้อง” จากประสบการณ์จริงที่ได้สัมผัสกับ

วิถีชีวิตคนไทยกับคนลาวตามพื้นที่แนวชายแดนไทย-ลาวที่มีความสนิทสนมกัน ทำให้คนลาวกลุ่มนี้ปฏิเสธ เรื่องคนไทยชอบดูถูกคนลาวในโลกความจริง และมีแนวโน้ม “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย” มากกว่า

- กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย”

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างคนลาว ที่อาศัยอยู่นอกแขวงเวียงจันทน์ส่วนใหญ่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทย” แต่กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่นครหลวงเวียงจันทน์ วังเวียง และนักศึกษาลาวชาวเวียงจันทน์ที่ศึกษาต่ออยู่ในประเทศไทย มีแนวโน้ม “ต่อรอง” ความหมายดังกล่าว โดยส่วนที่ “ยอมรับ” คือ ความรู้สึกเป็นพี่เป็นน้องกับคนอีสาน แต่ “ปฏิเสธ” ความรู้สึกเป็นพี่เป็นน้องกับคนกรุงเทพฯ โดยอ้างว่าคนกรุงเทพฯพูดคนละภาษาและชอบแสดงท่าทีดูถูกคนลาว ต่างจากคนอีสานที่มีความใกล้ชิดทางภาษาและวัฒนธรรมมากกว่า ตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่เวียงจันทน์ ได้แก่

ผู้วิจัย คิดว่าลาวกับอีสานเป็นคนกลุ่มเดียวกันไหม
 ทุกคน กลุ่มเดียวกัน
 ลิด คนลาวไปฝั่งไทยก็จะสนิทใจกับคนอุดร หนองคาย
 วิ ไป ก็เข้าลาวก็เข้าใจ บ่เหมือนคนกรุงเทพฯเข้าใจ
 (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย คนกรุงเทพฯกับคนอีสานใครนิสัยดีกว่ากัน
 สวย คนอีสาน เพราะวานิสัยคือลาวเลย
 แจน คนอีสาน คนลาวก็มารักกันมีหลายคู่ เป็นญาติกัน
 ผู้วิจัย แล้วคิดว่าอีสานเค้าคิดว่าเป็นลาวหรือเป็นไทย
 วิ มันขึ้นกับว่าสำมะโนครัวเป็นไทย
 ชาย แต่ว่าสำเนียง เชื้อชาติ การนุ่งห่ม เป็นคนลาว
 (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

- ผู้วิจัย คิดว่าคนอีสานเป็นลาวหรือเป็นไทย
- เจียว ไปอุดรหนองคายเค้าพูดภาษาลาวกันทั้งนั้น แต่คน
กรุงเทพฯทำนั่นแหละที่ฟังภาษาลาวไม่ออก
- ครู แต่คนลาวฟังคนกรุงเทพฯได้ เหมือนคนไทยอีสาน
เข้าใจหมด แต่ข้าพเจ้าว่าพวกเจ้าบ่ได้เข้าใจ เข้าไป
กรุงเทพฯพูดกับพวกเจ้า พวกเจ้าบ่รู้เรื่องเลย มันต่างกันตรง
นี้
- เจียว บางคำก็เข้าใจอยู่ คนลาวเข้าใจภาษาไทยได้เพราะหนัง
เบิ่งแต่ของไทย
- ผู้วิจัย เห็นด้วยหรือไม่ว่าไทยลาวก็บ้านพี่เมืองน้อง
- ทุกคน แน่แน่นอนอยู่แล้ว
- ครู คนลาวกับไทยเว้ากันเข้าใจ เลยบอกว่าเป็นบ้านพี่เมือง
น้อง ถ้าจะไปเว้ากับกัมพูชา จีน เวียดนาม จะไปบอกว่าบ้านพี่
เมืองน้องมันก็แปลกอยู่ แต่ถ้าเรื่องการเมืองมันก็อีกอย่าง
หนึ่ง

(กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

ความใกล้ชิดทางภาษาและวัฒนธรรม ระหว่างคนอีสานและคนลาว ทำให้คนลาวรู้สึกว่าเป็นบ้านพี่เมืองน้องกับลาว แต่สำหรับคนกรุงเทพฯที่ไม่ค่อยเข้าใจ ภาษาอีสานถูกมองว่าเป็นคนละพวกกับคนลาวและคนอีสาน เนื่องจากคนกรุงเทพฯไม่พยายาม เรียนรู้หรือปรับตัวเข้าหาวัฒนธรรมของคนลาวและอีสานทั้งที่อยู่ใกล้ชิดติดกัน หรือกล่าวอีกนัย หนึ่งคือคนลาวมองว่าคนกรุงเทพฯชอบวางตำแหน่งให้ตนเองเป็นศูนย์กลางของอำนาจ ทำให้คน ลาวรู้สึกไม่สนใจที่จะเรียกคนกรุงเทพฯว่าเป็นพี่น้องกับลาว นอกจากนี้การแสดงท่าทางดูถูกของ คนกรุงเทพฯและการเกิดขึ้นของชาติ ก็เป็นสิ่งที่ทำให้คนลาว “ปฏิเสธ” ความเป็นบ้านพี่เมือง น้องกับคนกรุงเทพฯและคนไทยอีสานมากขึ้น

- ผู้วิจัย คนกรุงเทพฯเป็นอย่างไรบ้าง
- ลิด ถ้าไปกรุงเทพฯบอกว่า ‘คนลาว’ (เน้น) เค้าจะรังเกียจ
- วิ ไซ้ก็เคยเจอเหมือนกัน
- ลิด เค้าจะถามแบบเยาะเย้ยว่าเราเป็นลาว อย่างเราอยู่นั่น เขา

- ก็จะถาม ประเทศเรามีอะไร เขาก็จะถาม
 วิ แบบมีด้วยหรือ อู๋มีด้วยหรือ
 (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)
- ผู้วิจัย คิดว่าอีสานคือลาวไหม
 แปลง รุ่นพ่อรุ่นแม่ก็คงเป็น แต่ตอนนี้มันแยกกันออกมาแล้ว
 ไป ตามที่เรียนมาหนังสือบอกว่าอีสานก็คือลาว แต่การ
 ปกครองมันเปลี่ยนไป ‘อีสานก็คืออีสาน’ แต่ก็คิดว่า
 อีสานกับลาวก็มีความใกล้ชิดกัน เพราะว่าวัฒนธรรม
 ประเพณี ภาษาใกล้เคียงกัน พูดยาเข้าใจกัน เวลาคุยกันก็
 คิดว่าสนิทกว่าคนกรุงเทพฯ เพราะว่าพื้นเพใกล้ๆ กัน
- ผู้วิจัย คิดว่าอีสานกับลาวต่างกันตรงไหน
 ไป ต่างกันที่อีสานขึ้นอยู่กับประเทศไทย ลาวก็เป็นประเทศ
 ลาว แต่ถ้าเป็นแถบชายแดนริมฝั่งโขงส่วนใหญ่ก็เป็นพื้นที่
 น้อยกันข้ามฝั่งไปมาหากันได้
- แปลง ต่างกันที่เราที่เป็นเราอยู่ ความเป็นคนลาวยังมีเยอะอยู่ แต่
 คนอีสานได้รับอิทธิพลจากที่นี่ไป การปกครอง สื่อ ภาษา
 ก็ขึ้นอยู่กับทางนี้ เพราะฉะนั้นลูกหลานที่เป็นรุ่นหลังๆ ก็
 จะเป็นคนไทยไปแล้ว จะไม่ใช่คนลาว
 (กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)
- ผู้วิจัย นายจ้างไทยเป็นอย่างไร
 คู่หมั้น ก็น้อยมากที่จะดี ส่วนใหญ่ไม่เอาเปรียบแต่ขอบคุณว่าเรา
 จู้เกียด
- ผู้วิจัย คิดว่าคนไทยขอบคุณคนลาวหรือไม่
 วรรณ คิดว่าคนไทยขอบคุณตรงที่เรา ‘เป็นลาว’ เขาจะขอบคุณ
 เรื่องการแต่งตัวบ้าง การกินบ้าง อย่างเรากินกับข้าวก็จะ
 บอกว่าเรากินอย่างลาวๆ อย่างส้มตำปลาร้าเรากิน เขาก็
 บอกว่าคนลาวกินก็อย่างนี้แหละ การกระทำแต่งตัวอย่างนี้
 เขาก็จะพูด

คู่้ม   ฝรั่งที่เค้าก็กินแบบเรา
 ผู้วิจัย   แล้วไม่บอกเค้าว่าเรากับเค้าก็เหมือนกัน
 คู่้ม   ก็บอก แต่เค้าก็บอกว่าจะเหมือนกันได้ไง “ลาวกับไทย”
 (กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

“...คือ อยากให้คนไทยรู้จักคนลาวมากกว่านี้ คนลาวนิสัยดี คุยกันง่าย คุยกันดี เป็นเพื่อนบ้านกัน รู้จักกัน แต่คนไทยเวลาเจอหน้ากัน ชอบ ทำหยาบคาย แบบมองคนลาวเหมือนมองแบบดูถูก เห็นคนลาวเป็นคนต่างดาว”

(เมย์, กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า หากให้กลุ่มตัวอย่างคนลาวเปรียบเทียบ ความสัมพันธ์ระหว่าง “ลาวกับไทย” และ “ลาวกับเวียดนาม” ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านของลาว ทั้งคู่ว่าใกล้ชิดกับชาติใดมากกว่ากัน กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์ส่วนใหญ่ตอบว่ามีความผูกพันแน่นแฟ้นกับเวียดนามมากกว่าไทย โดยอ้างว่าเวียดนามร่วมกันต่อสู้เพื่อเอกราชกับคนลาวอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่กันมาในประวัติศาสตร์จึงเกิดความผูกพันแบบพี่น้องกับคนเวียดนาม แม้จะพูดกันคนภาษาแต่คนเวียดนามก็ให้เกียรติคนลาวด้วยคำทักทายที่สุภาพว่า “อ้าย” ซึ่งแสดงถึงความรักใคร่ต่อกัน ต่างจากไทยที่พูดคำว่า “ลาว” หมายถึงการดูถูกเหยียดหยาม

ผู้วิจัย   ระหว่างเวียดนามกับไทย ลาวสนิทกับใครมากกว่ากัน
 ทุกคน   เวียดนาม
 ลิด   เป็นอ้ายน้องกัน คือเราสามัคคีกันตั้งแต่เด็กดำบรพต่อสู้ และฟันฝ่าอุปสรรคมาด้วยกันจนปลดปล่อยเป็นเอกราชได้ มันมีบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์เลย
 ผู้วิจัย   แล้วไทยเป็นอ้ายน้องด้วยได้ไหม
 ทุกคน   ได้ ไทยก็เป็นบ้านพี่เมืองน้อง
 วิ   มันแตกต่างระบอบการปกครองตรงนี้เอง แต่ก็ไปมาหาสู่กันอยู่
 (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

- ผู้วิจัย ถ้าไทยแข่งบอลกับเวียดนามจะเชียร์ใคร
- ทุกคน เวียดนาม
- ผู้วิจัย เห็นด้วยหรือไม่ว่าไทย-ลาวก็บ้านพี่เมืองน้องกัน เพราะเว้ากันรู้เรื่อง
- แจน เห็นด้วย เว้ากันเข้าใจ
- ผู้วิจัย ฟังภาษาเวียดนามออกไหมครับ
- ทุกคน บ่ได้
- ผู้วิจัย ฟังภาษาเวียดนามไม่ออก แต่ฟังภาษาไทยออก แล้วทำไมถึงสนิทกับเวียดนามมากกว่า
- ป้าเวียง ผู้นำพวกเขาปลดปล่อยทาส เคียงบ่าเคียงไหล่กันมาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประเทศลาวถูกกดขี่ข่มเหง ลาวกับเวียดนามมีประสบการณ์ร่วมกัน ฮักแพงกัน
- หมวย แล้วคนเวียดนามเนื้อแท้ เค้านับถือเขา เขาก็นับถือเวียดนาม เวลาไปเจอเวียดนามเค้าก็จะร้องเรียกว่า ‘อ้าย’ ตลอด มันบอกถึงจิตสำนึกว่าเรฮักแพงกัน
(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)
- ผู้วิจัย เวียดนามคิดว่าไทยตรงไหน
- สิต ก็คนไทยชอบมองว่าลาวนี่มัน ‘บ้านนอก’ มองเราอย่างรังเกียจ
- วิ บอกว่าบ้านพี่เมืองน้องทั้งๆที่เจ้าก็ไม่มีหยังมายืนยันที่จะอ้างว่าเจ้าเป็นพี่ของเขา หรือพวกเขาเป็นน้องเจ้าเสมอไป อีกอย่างชื่อสะพานมิตรภาพทำไมไม่ลาว-ไทย แต่เจ้าก็ใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว มันก็บอกอยู่แล้วว่าเจ้ามาก่อนเขาเสมอ
- ผู้วิจัย คิดว่าคนไทยพูดอะไรออกไปนี่จริงใจหรือไม่
- วิ ไม่จริงใจหรอก แล้วพวกเจ้าจริงใจบ่ละ หรือพวกเจ้าก็คือกัน
(กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่ “ต่อรอง” ความหมายว่า ด้วย “ลาวเป็นบ้านที่เมืองกับไทย” นั้น เห็นได้ว่าสิ่งที่ทำลายความรู้สึกความเป็นบ้านที่เมืองนอกระหว่างลาวกับไทยในความรู้สึกของคนลาวก็คือ ระบบการเมืองการปกครองที่มีความแตกต่างกัน การเกิดเส้นแบ่งพรมแดนความเป็นรัฐชาติ และประสบการณ์ถูกคนกรุงเทพฯดูถูกดูหมิ่น

กล่าวโดยสรุป ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นบ้านที่เมืองนอกรับไทย” ในภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกเตะลิง” มีแนวโน้มถูก “ต่อรอง” จากกลุ่มตัวอย่างคนไทยโดยเฉพาะคนกรุงเทพฯและคนลาวนครหลวงเวียงจันทน์ที่มองว่าปัจจุบันเส้นแบ่งพรมแดนรัฐชาติระหว่างไทยกับลาวได้แบ่งแยก “ความเป็นคนไทย” และ “ความเป็นคนลาว” ออกจากกันแล้ว ผนวกกับระบบการเมืองที่มีความแตกต่างกันทำให้คนลาวหันไปสนิทสนมกับเวียดนามมากกว่า เนื่องจากทั้งสองประเทศมีการต่อสู้เพื่อกู้เอกราชเคียงบ่าเคียงไหล่ในการขับไล่ชาวต่างชาติกลุ่มประเทศพันธมิตรออกไปจากอินโดจีนด้วยกัน แต่ไทยนั้นฝักใฝ่สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามทำให้ความผูกพันระหว่างไทยกับลาวห่างเหินกัน ยิ่งผนวกกับประสบการณ์ที่คนลาวถูกคนกรุงเทพฯแสดงท่าทีดูถูกก็ยิ่งทำให้คนลาวไม่คิดว่าคนไทยมีความจริงใจกับลาวในฐานะพี่น้อง อยากรู้ก็ดี ความสัมพันธ์ไทย-ลาวแบบบ้านที่เมืองนอกรับไทยนั้นยังมิได้ขาดออกจากกันหมด เพราะคนไทยและคนลาวโดยเฉพาะกลุ่มคนอีสานกับคนลาวตามแนวชายแดนไทย-ลาวนั้นมีความผูกพันกันมาตั้งแต่อดีตเป็นเวลานาน ความสัมพันธ์อันดีในระดับภาคประชาชนของคนสองฝั่งโขงยังคงมีสืบต่อมาถึงปัจจุบันทั้งความใกล้ชิดทางด้านภาษา วัฒนธรรม และสายสัมพันธ์ทางญาติซึ่งทำให้ “ความเป็นบ้านที่เมืองนอกรับไทย” ไม่ได้เลือนหายไปจากสังคมไทยและลาว

2) ความหมายว่าด้วย “ลาวพึ่งพิงไทย”

ภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกเตะลิง” ได้ประกอบสร้างความหมายให้ “ลาวพึ่งพิงไทย” ในการไปสู่ฟุตบอลโลก ทั้งทางด้านบุคลากร เงินทุน การบริหารจัดการ ความรู้และเทคโนโลยี เป็นต้น ผู้วิจัยได้เลือกฉากที่ให้ความหมายว่า “ลาวพึ่งพิงไทย” มาฉายให้กลุ่มตัวอย่างรับชม ได้แก่ ฉากเจมิ่งออกทุนเช่าสถานที่ฝึกซ้อมฟุตบอลแห่งใหม่ให้นักฟุตบอลทีมชาติลาว และฉากท้าวบุญถึงมาขอร้องให้พงศ์รินทร์และเจมิ่งไปเป็นโค้ชและช่วยให้เงินสนับสนุนทีมฟุตบอลทีมชาติลาว เป็นต้น ผลการสัมภาษณ์ปรากฏดังนี้

ภาพที่ 6.19

แสดงฉากตัวอย่างความหมายว่าด้วย “ลาวพึ่งพิงไทย”

(ภาพบน) สนามฝึกซ้อมแห่งใหม่ที่เจ้มีงออกทุนเช่าสถานที่ให้กับทีมฟุตบอลชาตลาว

(ภาพล่าง) ท้าวบุญเตียง นายกสมาคมเตะบอลลาวมาขอความช่วยเหลือจากพงศ์รินทร์และเจ้มีง

ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส์ (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่ “ยอมรับ” ว่าลาวต้องพึ่งพิงไทย โดยอ้างจากประสบการณ์ตรงและประสบการณ์ผ่านสื่อไทยว่าไทยมีความเจริญก้าวหน้าในหลายๆ ด้านมากกว่าลาว

“คนลาวส่วนใหญ่มาซื้อของที่บิ๊กซี หรือแม่สายเพราะว่าฝั่งไทยมีของให้เลือกมาก อีกอย่างคือมารักษาพยาบาลหรือคลอดลูก เพราะฝั่งลาวการรักษายังเจริญสู้ไทยไม่ค่อยได้”

(ประชา, กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ที่อยู่ติดชายแดนไทย-ลาว บริเวณเชียงของ-ห้วยทราย, สัมภาษณ์)

“ก็มีมาทำงานหาเงิน มาเรียน เพราะการศึกษาของไทยสูงกว่า”

(ทองหล่อ, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

“ซีเกมส์ครั้งหน้าเค้าก็รับเป็นเจ้าของภาพต่อจากโคราช ไทยก็รับปากว่า จะช่วยเหลือเค้า นักกีฬาส่วนหนึ่งอาจจะมาพักที่หนองคาย”

(สุวัฒน์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

“เรามีการส่งคนไปทำสื่อสารดาวเทียม ช่วยเหลือเค้า และเทคโนโลยีที่เราไม่ได้”

(เมธ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

แต่สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่มีความใกล้ชิดกับคนลาว เช่น คนไทยในลาว และคนอีสานท้องถิ่น กล่าวว่าลาวพึ่งพิงไทยก็จริง แต่ไทยไม่ได้อยู่ในอันดับต้นๆที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือลาว

“ฝั่งลาวเค้าไม่ได้ยอมรับฝั่งไทยเท่าที่ควร แต่ถามว่า ถ้าเป็นรุ่นพี่ที่เป็นริสเซียไปสนับสนุนฟุตบอลเค้า เค้าชอบแน่นอน หรือเวียดนาม แต่ถ้าไทยไปเป็นพี่เลี้ยงเค้า ไม่ใช่แน่นอน”

(จรรยาภรณ์, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน, สัมภาษณ์)

สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่ลาว ว่า

“แต่ถ้าเทียบจีน เวียดนาม และไทย ไทยบ๊วยสุด ไทยไม่ใช่เพื่อนของลาว ถ้ามาบ่อยจะรู้ว่าลาวสนิทกับเวียดนาม มีเพลงชาติลาว เพลงชาติเวียดนามเปิดให้ดูในทีวีเยอะ”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ดี ไทยก็ถือเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้ความช่วยเหลือลาวไม่น้อย

“คนของเค้ายังไม่ค่อยกระตือรือร้นเท่าที่ควร และรอคอยความช่วยเหลือจากต่างประเทศอยู่เยอะ อย่างถนนควรทำนานแล้วแต่ก็ไม่ทำ เพราะรอให้ญี่ปุ่นมาทำให้ ถนนลานหน้าพระธาตุ ท่านชวลิตก็ไปทำให้ เขาเรียกลานชวลิต เค้ารอกันต่างประเทศ ขาดเงิน ขาดทุน”

(สุวัฒน์, กลุ่มตัวอย่างคนอีสาน, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น เห็นได้ว่าความหมายว่าด้วย “ลาวพึ่งพิงไทย” ที่ถูกประกอบสร้างในภาพยนตร์สอดคล้องกับโลกความเป็นจริงในระดับหนึ่ง เพียงแต่ภาพยนตร์เน้นว่าลาวต้องพึ่งพาไทยเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว “ลาว” ต้องพึ่งพา “ชาติอื่นๆ” ด้วย โดยเฉพาะจีนและเวียดนาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยมองว่าความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างลาวกับเวียดนามนั้น เป็นความสัมพันธ์ในระดับผู้นำประเทศมากกว่าในภาคประชาชน เห็นได้จากกลุ่มตัวอย่างคนไทยในลาวได้อ้างว่าข่าวสารต่างๆ ในรายการโทรทัศน์ของลาวส่วนใหญ่สื่อถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างลาวกับเวียดนาม แต่เนื่องจากสถานีโทรทัศน์ของลาวเป็นของรัฐบาล ผู้นำลาวจึงเป็นผู้คัดกรองข่าวสารให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับความต้องการของรัฐบาลก่อนการเผยแพร่สู่ประชาชน ดังนั้น ภาพความสัมพันธ์ลาว-เวียดนามที่เกิดขึ้นผ่านสื่อโทรทัศน์ของลาวจึงเป็นการประกอบสร้างความหมายขึ้นจากกลุ่มผู้นำลาวมากกว่าเป็นความหมายที่ถูกสร้างขึ้นจากประชาชนลาว

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวส่วนใหญ่อ้างว่าลาวต้องพึ่งพิงหลายประเทศไม่ได้มีแต่ประเทศไทย เนื่องจากประเทศลาวเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาต้องได้รับความช่วยเหลือจากนานาประเทศเป็นเรื่องปกติธรรมดาอยู่แล้ว

“ไม่ใช่ลาวเท่านั้น แต่ประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายก็ต้องได้รับความช่วยเหลือจากประเทศอื่นๆ”

(หมวย, กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“ก็มีหลายเค้ อย่างเกาหลีก็มาช่วยสร้างโรงเรียนให้ประเทศลาว ญี่ปุ่น จีน เวียดนาม อย่างอนุสาวรีย์ประตูลุยจีนก็มาช่วยฟรี”

(ครู, กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยได้สอบถามกลุ่มตัวอย่างคนลาวว่า “ลาวอยากให้ประเทศใดมาช่วยเหลือบ้าง” กลุ่มตัวอย่างคนลาวกล่าวว่า

ครู ไครจริงใจก็ได้หมดเลย แต่ต้องไม่มีผลตอบแทน
 หนึ่ง ไม่ใช่เข้ามาแล้วมาเปลี่ยนวัฒนธรรมเราจนหมด ไม่นั้น
 วัฒนธรรมเราก็ไม่มีเหลือ
 (กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

หนุ่ม น่าจะเป็นจีน หรือเวียดนาม
 เข้ม ประเทศไหนก็ได้ ขึ้นกับเงื่อนใจ
 (กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวในหลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

“ประเทศไหนก็ได้ที่มีความจริงใจ เต็มใจให้ความช่วยเหลือ”
 (ป่าสอง, กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ดี กลุ่มตัวอย่างคนลาว “ต่อต้าน” ลักษณะการขอความช่วยเหลือที่
 ภาพยนตร์ประกอบสร้างความหมายขึ้นว่า ลาวต้องเดินทางไปขอความช่วยเหลือจากไทยแบบไม่มี
 ศักดิ์ศรีเป็นเรื่องที่ไม่จริง

ผู้วิจัย เชื่อว่าลาวจะไปขอความช่วยเหลือจากไทยแบบใน
 ภาพยนตร์หรือไม่
 วิ คนลาวไม่เสียดังนี้หรอก
 ต้อย คือรัฐบาลของเราคงไม่ได้เข้าไปหา
 ลิด คือไทยมาเอาทีมลาวไปเตะบอลโลก เจ้าอยากได้ก็ต้องมา
 เอง เข้าต้องมาหาข้อย
 ผู้วิจัย แต่ว่ามันเงินไทยนะ
 วิ เข้าใจ แต่ว่าเจ้าสนใจจริงๆ เจ้าต้องมาลาว บ่แมนว่าลาว
 ต้องไปเสนอลึงที่ คนลาวไม่ทำอย่างนี้แน่นอน
 (กลุ่มตัวอย่างคนลาวที่วังเวียง, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาวข้างต้น เห็นได้ว่าคนลาว
 “ต่อรอง” ว่าประเทศลาวจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศไม่เฉพาะแต่ประเทศไทย
 และ “ปฏิเสธ” ว่าในความสัมพันธ์ประเทศ ผู้นำลาวจะไม่กระทำการขอความช่วยเหลือจาก

ต่างประเทศในลักษณะที่ต้องเข้าไปอ่อนนอบแบบในภาพยนตร์ เพราะคนลาวมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับประเทศอื่นๆ การให้ความช่วยเหลือลาวจำเป็นต้องจัดการเจรจาอย่างเป็นทางการตามหลักการและขั้นตอนทางการทูตที่ถูกต้องเหมาะสม มิใช่การยื่นเจรจาขณะที่อีกฝ่ายกำลังรับประทานอาหารเช้า

กล่าวโดยสรุป ความหมายว่าด้วย “ลาวพึ่งพิงไทย” ในภาพยนตร์เป็นการเลือกความหมายบางเลี้ยวมาสรุปเหมารวมเป็นปรากฏการณ์ทั่วไป (stereotype) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนหนึ่ง “ยอมรับ” ว่า “ลาวพึ่งพิงไทย” โดยตีความเชิงเข้าหาฝ่ายไทยว่าลาวต้องพึ่งพิง “ไทย” ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างคนลาว “ปฏิเสธ” ว่าไม่เฉพาะแต่คนไทยเท่านั้นแต่ลาวพึ่งพิง “ชาติอื่นๆ” ด้วย ดังนั้น แม้กลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวเห็นพ้องต้องกันว่า “ลาวจำเป็นต้องพึ่งพิงโลกภายนอก” แต่คนไทยมีความโน้มเอียงตีความเข้าข้างฝ่ายไทยว่า “โลกภายนอก” คือ “ไทย” เป็นส่วนใหญ่และประเทศอื่นๆ เป็นส่วนน้อย ทั้งๆ ที่จากประสบการณ์ตรงของกลุ่มตัวอย่างคนลาวและคนไทย พบว่า “ลาว” พึ่งพิง “ชาติอื่น” เช่น จีน และเวียดนามมากกว่าไทย ผู้วิจัยมองว่าหากสื่อไทยประกอบสร้างความหมายเช่นนี้เรื่อยๆ โดยกลุ่มผู้รับชมไม่ได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับลาวมากนัก ในที่สุดผู้รับสารย่อมมีแนวโน้มเชื่อ “ความจริงครึ่งเดียว” ว่าด้วย “ลาวพึ่งพิงไทย” ตามสื่อมากกว่าโลกความเป็นจริงได้

3) ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นแรงงานของไทย”

บทบาทหนึ่งของตัวละครลาวที่มักปรากฏในสื่อบันเทิงไทย คือ “คนรับใช้” และภาพยนตร์เรื่องหมากเตะโลกตะลึงก็มีการประกอบสร้างความหมาย “ลาวเป็นแรงงานของไทย” ผ่านตัวละคร “แม่บักแสง” ซึ่งเป็นคนลาวที่มาทำงานในร้านของเจ๊มิ่งที่กรุงเทพฯ ด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยได้เลือกจากความสัมพันธ์ระหว่างเจ๊มิ่งกับแม่บักแสงมาสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างว่า “รู้สึกอย่างไรกับสื่อบันเทิงไทยที่มักสร้างบทบาทตัวละครลาวให้เป็นคนรับใช้” ผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

ภาพที่ 6.20

แสดงฉากตัวอย่างความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นแรงงานของไทย”

ที่มา: ภาพยนตร์เรื่องหมากเตะรีเทิร์นส (ดีวีดี, กุมภาพันธ์ 2550)

ก. กลุ่มตัวอย่างคนไทย

ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯส่วนใหญ่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นแรงงานของไทย” โดยอ้างประสบการณ์ตรงที่พบเห็นคนลาวมาเป็นแรงงานในกรุงเทพฯ และประสบการณ์ผ่านสื่อ ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนอีสานและคนไทยในประเทศลาวได้ “ต่อรอง” ความหมายดังกล่าว โดยอ้างว่าคนในประเทศลาวมีอาชีพอื่น ๆ ที่นอกเหนือผู้ใช้แรงงานที่สื่อไทยไม่ค่อยได้พูดถึง เช่น หมอ พยาบาล และครูสอนภาษาอังกฤษ เป็นต้น

- กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นแรงงานของไทย”

กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯส่วนใหญ่ “ยอมรับ” บทบาทดังกล่าวของ “แม่ปักแสง” เพราะมองว่าในโลกความเป็นจริงคนลาวก็มาทำงานเป็นแรงงานในกรุงเทพฯ เช่นเดียวกับคนอีสานอยู่แล้ว ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เฉยๆพีชินแล้ว คนไทยอีสานก็มาทำงานบ้านกันเยอะแยะ”

(ใหญ่, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ
ที่ดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

“ก็ไม่เห็นต้องเปลี่ยน เพราะว่ามันคือความจริง เราต้องเปลี่ยนความจริงหรือ เพราะว่าแรงงานที่มาทำงานในกรุงเทพก็เป็นแม่บ้านทั้งนั้น”

(หนึ่ง, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ
ที่เคยดูแลโครงการเชื่อมถนนไทย-ลาว, สัมภาษณ์)

แม้แต่ “สงวน” กลุ่มตัวอย่างชาวอีสานที่ย้ายมาอยู่กรุงเทพเป็นเวลานาน ก็ยอมรับว่าคนลาวมาเป็นแรงงานในไทยจริง ดังนั้นหากที่คนลาวมาเป็นแม่ครัวในร้านเจ๊มิ่งจึงยอมรับได้

“มันก็เป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว แล้วก็ดีนะ ผมว่าเค้าก็ได้มาอยู่บนจอด้วย ก็ยังดีกว่าไม่ได้มาเล่นด้วยเลย อย่างน้อยก็ได้มาสร้างความบันเทิงให้กับคนดู และก็ได้อั่งคั่งด้วย”

(สงวน, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน
ที่มาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯเกือบ 40 ปี, สัมภาษณ์)

การตีความเรื่องสถานะ “คนลาวเป็นแรงงานของไทย” ของกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ยอมรับความหมายดังกล่าว ส่วนใหญ่เป็นมุมมองของคนที่มีประสบการณ์ในกรุงเทพฯมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในภาคอีสานหรือบริเวณชายแดนไทย-ลาว ทำให้กลุ่มตัวอย่างมองเห็น “ลาวเป็นแรงงาน” มากกว่าอาชีพอื่นๆ เนื่องจากคนลาวที่มาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ดังนั้น เมื่อผู้วิจัยถามกลุ่มตัวอย่างคนไทยว่า “เวลานี้ถึงคนลาวนี่ถึงอาชีพอะไร” กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯส่วนใหญ่ตอบว่า “คนรับใช้” โดยใช้เกณฑ์ความใกล้เคียงกันทางด้านภาษาของคนอีสานกับคนลาวแล้วหลวมรวมให้เป็นกลุ่มเชื้อชาติเดียวกัน

ผู้วิจัยถามกลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯอีกว่า “เคยคิดถึงคนอาชีพอื่นๆหรือไม่ เช่น หมอ นักการเมือง วิศวกร” กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯส่วนใหญ่ตอบว่า “คิดถึงคนรับใช้มากกว่า” ด้วยเหตุนี้ภาพตัวแทน “คนรับใช้ลาว” ในสายตาคนกรุงเทพฯจึงเป็นความหมายหลัก (dominant meaning) ที่ได้รับการยอมรับค่อนข้างมาก ดังนั้นหากสื่อบันเทิงไทยจะสร้างให้ “ลาว” มารับบทคนใช้อีก คนกรุงเทพฯก็ยอมรับได้เพราะคิดว่าความจริงก็เป็นเช่นนั้น

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯบางส่วนกล่าวว่าเมื่อได้เรียนหนังสือมากขึ้น ทำให้การมองโลกกว้างขึ้น และปรับเปลี่ยนความคิดว่า ลาวก็น่าจะต้องมีอาชีพอื่นเหมือนกับทุกๆประเทศ

“คนสมัยพี่ ลาวคือตัวแทนของคนใช้ และพอเค้าคือคนใช้เราก็คือเจ้านาย เราก็มองเค้าอย่างดูถูกนิดนึง แต่ตอนนี้มองภาพกว้างขึ้นแล้วว่า ลาวก็ไม่ได้มีแต่คนใช้ เค้าก็มีอาชีพอื่นๆเหมือนเรา แล้วเราก็อ้างเกียรติเค้ามากขึ้น”

(ป๊อ, กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

- กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นแรงงานของไทย”

สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนอีสานท้องถิ่นและคนไทยในประเทศลาว ผู้วิจัยพบว่า ประสบการณ์ตรงที่ได้สัมผัสใกล้ชิดกับพื้นที่ประเทศลาว ทำให้กลุ่มตัวอย่างดังกล่าว “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นคนรับใช้” โดยกลุ่มตัวอย่างคนอีสานและคนไทยในประเทศลาวอ้างถึงประสบการณ์จริงที่รู้จักคนลาวในพื้นที่ว่าคนลาวก็มีอาชีพต่างๆมากมายเหมือนกับประเทศไทย

“อาชีพอื่นเค้าก็มี อย่างคนขายของ ทำนา ทำไร่ เจ้าของร้าน ตำรวจ มีไม่ต่างจากบ้านเราหรอก”

(จรรยาภรณ์, กลุ่มตัวอย่างชาวอีสาน, สัมภาษณ์)

“เป็นไปได้ไงว่าทั้งประเทศจะมีแต่คนทำงานรับใช้ เค้าต้องมีอาชีพอื่น อย่างหมอ พยาบาลก็มี”

(เอื้อย, กลุ่มตัวอย่างคนไทยที่ย้ายไปอยู่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนไทย เห็นได้ว่าประสบการณ์ตรงและการศึกษาสามารถเปิดโลกทัศน์เกี่ยวกับการมองโลกให้กว้างขึ้นได้ ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นแรงงานของไทย” ในภาพยนตร์สามารถถูกต่อรองจากข้อมูลข่าวสารในช่องทางต่างๆมากขึ้น และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติและท่าทีที่มีต่อลาวได้ อย่างไรก็ดี ไม่ปรากฏว่ามีกลุ่มตัวอย่าง

คนไทยที่ “ปฏิเสธ” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นแรงงานของไทย” เลย นั่นอาจเป็นเพราะในโลกความเป็นจริงแรงงานลาวยังคงเข้ามาทำงานในไทย และอีกส่วนหนึ่งในโลกบันเทิงของไทยยังคงผลิตซ้ำบทบาท “ลาวเป็นคนใช้” อยู่เสมอ

ข. กลุ่มตัวอย่างคนลาว

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวในพื้นที่ต่างๆมีปฏิกิริยาต่อความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นแรงงานของไทย” แตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ค่อนข้าง “ปฏิเสธ” ว่า “คนลาวเป็นแรงงานของไทย” ส่วนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่นอกนครหลวงเวียงจันทน์เช่นที่หลวงพระบาง “ตอรอง” ว่าไม่ใช่คนลาวทั้งหมดคอยากไปเป็นแรงงานที่ประเทศไทย และกลุ่มตัวอย่างคนลาวในกรุงเทพฯ “ยอมรับ” ว่ามีคนลาวมาเป็นแรงงานในกรุงเทพฯอยู่จริง

กลุ่มตัวอย่างคนลาวในเขตพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ มีท่าที “ตอรอง” โดยปฏิเสธว่าคนลาวชอบไปเที่ยวในประเทศไทยมากกว่าไปเป็นแรงงาน และส่วนใหญ่คนลาวก็มักทำมาหากินอย่างพอเพียงภายในประเทศลาวมากกว่าไปทำงานหาเงินในไทย

ผู้วิจัย	คนลาวไปเป็นแรงงานในไทยเยอะหรือไม่
แจน	ส่วนใหญ่ลาวไปท่องเที่ยวมากกว่า
สวย	ก็หลาย แต่ส่วนใหญ่คนลาวก็อยู่บ้านทำมาหากินในบ้านตัวเอง ‘อยู่อย่างพอเพียง’
ป้าเวียง	ดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย บ่ฟุ้งเฟ้อ ทะเยอทะยาน (กลุ่มตัวอย่างคนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์, สัมภาษณ์)

“เข้ม” เป็นหนึ่งในกลุ่มตัวอย่างคนลาวในแขวงหลวงพระบางได้ “ตอรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นแรงงานของไทย” ในภาพยนตร์เช่นกัน โดยเข้มพูดเชิงท้าทายกับการประกอบสร้างความหมายดังกล่าวของผู้สร้างภาพยนตร์ว่า

“ขอโทษนะ คือ คนไทยอาจมองว่าลาวเคยเป็นเมืองขึ้นของไทย หรือยังมองว่าคนลาวยังคงเป็นจี๋เข้าให้กับไทยอยู่ เพราะคนลาวก็มีไปทำงานที่ไทยหลายคน แต่ก็มีคนไทยหลายคนมาทำงานที่นี้เหมือนกัน”

(เข้ม, กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นลาวที่หลวงพระบาง, สัมภาษณ์)

และ “แสง” หนึ่งในกลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในไทยที่ย้ายครอบครัวมาอยู่กรุงเทพฯ “ยอมรับ” ว่า คนลาวชอบมาทำงานในประเทศไทยเพราะว่าหารายได้ดีกว่าอยู่ที่ประเทศลาว

“เห็นเพื่อนเขามาทำงานได้ตั้งค้ก็มากัน ถ้าอยู่บ้านก็ต้องทำนา หมดหน้าก็ไม่มีอะไรทำ”

(แสง, กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ดี กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในไทยส่วนใหญ่ได้ “ต่อรอง” ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นแรงงานของไทย” ว่าหากมีโอกาสก็จะกลับลาวเพราะลาวคือบ้านเกิด หรือมิเช่นนั้นก็ใช้วิธีส่งความคิดถึงไปที่ลาวเพื่อให้รู้สึกปลดปล่อยจากความรู้สึกเหน็ดเหนื่อยของการมาเป็นแรงงานในไทย

“ที่นี้ก็ดี แต่เวลาเหนื่อยๆก็คิดถึงบ้าน อยู่ที่บ้านจะทำไมเป็นเวลาไม่ได้ทำทั้งวันแบบนี้”

(ตุ้ม, กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวในกรุงเทพฯ, สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนลาว เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนลาวมีท่าที “ต่อรอง” ในความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นแรงงานของไทย” แม้กระทั่งกลุ่มตัวอย่างคนลาวที่เป็นแรงงานของไทยอยู่ในขณะนี้ ก็มีได้ “ยอมรับ” ฐานะ “การเป็นแรงงานให้กับไทย” หรือ “จี๋เข้าของคนไทย” อย่างเต็มที กลุ่มตัวอย่างแรงงานลาวได้อ้างการทำงานเพื่อแลกเงิน และพร้อมเดินทางกลับประเทศลาวในฐานะพลเมืองธรรมดา ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่นครหลวงเวียงจันทน์มีท่าทีค่อนข้างปฏิเสธความหมาย “ลาวเป็นแรงงานของไทย” เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นคนเมืองหลวงที่มีฐานะค่อนข้างดีกว่าแรงงานลาวในไทยที่มาจากสาละวัน คนลาวในนครหลวงเวียงจันทน์ที่เป็น

ชาวบ้านธรรมดา มักเดินทางไปฝั่งไทยเพื่อท่องเที่ยวหรือจับจ่ายซื้อของมากกว่าไปทำงาน เพราะพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์มีอาชีพมากพอให้คนลาวได้ทำมาหากินและพึ่งพาตัวเองได้ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่นครหลวงเวียงจันทน์จึงได้นำประสบการณ์ในพื้นที่ของตนมาอ้างว่า คนลาวส่วนใหญ่ไม่ได้มาเป็นแรงงานในไทยแต่มาหากินในถิ่นกำเนิดของตนมากกว่า

กล่าวโดยสรุป ในขณะที่ความหมายว่าด้วย “ลาวเป็นแรงงานของไทย” ในทัศนะของกลุ่มตัวอย่างคนไทยนั้น ได้มาจากประสบการณ์ตรงในพื้นที่ในกรุงเทพฯ และประสบการณ์ผ่านสื่อบันเทิงไทย รวมทั้งการรับรู้อุดมการณ์ชาตินิยมของไทยที่ถ่ายทอดมาจากรัฐสู่รุ่น จนเกิดภาพสรุปเหมารวม (stereotype) ว่าด้วย “ความเป็นคนไร้” ของคนลาวในสังคมไทย แต่กลุ่มตัวอย่างคนลาวนั้นได้ “ต่อรอง” ความหมายโดยอ้างว่า สัดส่วนโดยรวมของคนลาวทั้งประเทศที่มาเป็นแรงงานในไทยมีเพียงน้อยนิดเมื่อเทียบกับคนลาวที่ทำมาหากินอย่างพอเพียงภายในประเทศลาว นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างคนลาวยังได้ต่อรองด้วยการสร้างความหมายใหม่ (redefine) ให้กับ “ลาวที่เป็นไร้” ผ่านสายตาของคนไทยในอดีต ให้กลายเป็น “คนงาน” ที่ทำงานเพื่อ “แลกเงิน” เหมือนอาชีพต่างๆ ไปแจกเช่นคนทั่วไปในสังคมอื่น

6.4 สรุปการวิเคราะห์เปรียบเทียบปฏิบัติการตีความ

รหัส “ความเป็นลาว” ระหว่างกลุ่มตัวอย่างคนไทยกับกลุ่มตัวอย่างคนลาว

จากการวิเคราะห์ในบทที่ 6 นี้ เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯ มีแนวโน้ม “ยอมรับ” ความหมายว่าด้วย “ความเป็นลาว” ในภาพยนตร์ มากกว่ากลุ่มตัวอย่างคนอีสาน คนไทยในลาว และพบว่า กลุ่มตัวอย่างคนลาวมีแนวโน้ม “ต่อรอง” และ “ปฏิเสธ” ความหมายว่าด้วย “ความเป็นลาว” ในภาพยนตร์ ดังนี้

ตารางที่ 6.6

แสดงตัวอย่างการเปรียบเทียบปฏิกิริยาการตีความรหัส “ความเป็นลาว” จากภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะโลกตะลึง” ระหว่างกลุ่มตัวอย่างคนไทยกับกลุ่มตัวอย่างคนลาว

รหัสความหมาย	กลุ่มตัวอย่างคนไทย	กลุ่มตัวอย่างคนลาว
● ลาวตลก	คนกรุงเทพฯส่วนใหญ่ยอมรับ คนอีสานและคนไทยในลาวปฏิเสธ/ ต่อรอง	คนลาวส่วนใหญ่ปฏิเสธโดย อ้างว่าชาติทุกชาติย่อมมีเกียรติ และศักดิ์ศรี ไม่อยากให้ใครมา มองว่าเป็นตัวตลก
● ลาวไร้รสนิยม	คนไทยกรุงเทพฯส่วนใหญ่ยอมรับ เพราะมีมายาคติต่อคำว่า “ลาว” ที่ หมายถึง “เชย” คนอีสานและคนไทยในลาวส่วนใหญ่ ต่อรองและปฏิเสธ	คนลาวส่วนใหญ่ต่อรองและ ปฏิเสธ
● ลาวสู้บั่น	คนไทยส่วนใหญ่ยอมรับ ในแง่การใช้แรงงาน	คนลาวส่วนใหญ่ยอมรับในแง่ สู้เพื่อชาติและสู้เพื่อความเป็นดี อยู่ดี
● ลาวรักชาติ	คนอีสานและคนไทยในลาวยอมรับ	คนลาวยอมรับอย่างมาก
● ลาวซื่อ(บื้อ)	คนไทยกรุงเทพฯที่มีประสบการณ์กับ คนลาวน้อยหรือรู้จักเฉพาะกลุ่ม แรงงานลาวส่วนใหญ่ยอมรับ แต่กลุ่ม คนอีสาน คนไทยในลาว และคนไทย ที่มีประสบการณ์ทำงานกับกลุ่ม ปัญญาชนของลาวส่วนใหญ่ปฏิเสธ	คนลาวปฏิเสธว่าลาวซื่อ (บื้อ) โดยอ้างว่าลาวก็มีปัญญาชน เหมือนกับไทย
● ลาวขาดวินัย	คนไทยกรุงเทพฯส่วนใหญ่ยอมรับ ว่า ลาวขาดวินัย แต่ไม่ได้มาจากสาเหตุ การตีคอบายมุข	คนลาวส่วนใหญ่ยอมรับว่า ชอบดื่มสุรา แต่ปฏิเสธ ความหมายเรื่อง “การขาด วินัย”
● ลาวชอบความ รุนแรง	คนไทยส่วนใหญ่ปฏิเสธ	คนลาวส่วนใหญ่ปฏิเสธ

รหัสความหมาย	กลุ่มตัวอย่างคนไทย	กลุ่มตัวอย่างคนลาว
<ul style="list-style-type: none"> ● ลาวเห็นแก่เงิน 	คนไทยกรุงเทพฯกลุ่มนายจ้างส่วนใหญ่ยอมรับ แต่กลุ่มคนอีสานและคนไทยในลาวส่วนใหญ่ต่อรองว่าไม่ใช่แต่ลาว แต่เงินมีความสำคัญกับทุกคน	คนลาวส่วนใหญ่ต่อรองว่าเงินสำคัญก็จริงแต่เรื่องของจิตใจก็มีความสำคัญ
<ul style="list-style-type: none"> ● ลาวก้าวสู่ความเป็นสากล 	คนไทยส่วนใหญ่ต่อด้านความหมายลาวไปฟุตบอลโลกโดยเทียบกับไทยว่าไทยยังไปไม่ได้ ลาวก็คงไปไม่ได้	คนลาวส่วนใหญ่ยอมรับว่าปัจจุบันลาวอาจจะยังไปฟุตบอลโลกไม่ได้เพราะขาดทุนสนับสนุน แต่ในอนาคตลาวก็อยากไปบอลโลก
<ul style="list-style-type: none"> ● ลาวด้อยพัฒนา 	คนไทยกรุงเทพฯยอมรับโดยใช้ไทยเป็นบรรทัดฐานในการเปรียบเทียบความเจริญก้าวหน้า ส่วนคนอีสานและคนไทยที่มีความใกล้ชิดกับลาวต่อรองและต่อด้านว่าถึงลาวด้อยพัฒนาทางเศรษฐกิจแต่ลาวก็มีบางอย่างที่เหนือกว่าไทย	คนลาวส่วนใหญ่ต่อรองว่าถึงลาวด้อยพัฒนาแต่ก็สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขตามอัตภาพ และไม่ต้องการให้ใครมาดูแล
<ul style="list-style-type: none"> ● ลาวกำลังวิ่งตามกระแสโลก 	คนไทยกรุงเทพฯยอมรับว่าวัฒนธรรมโลกครอบงำลาว ส่วนคนอีสานและคนไทยในลาวต่อรองและต่อด้านว่าสังคมลาวส่วนใหญ่ยังคงยึดถือจารีตประเพณีอย่างเหนียวแน่น ยกเว้นกลุ่มวัยรุ่นที่อาจตามแฟชั่นแบบไทยบ้าง	คนลาวส่วนใหญ่ปฏิเสธความหมายว่าลาวถูกวัฒนธรรมโลกครอบงำ แม้ว่าจะยอมรับวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น แต่ลาวยังคงรักษาเอกลักษณ์ของตัวเองเอาไว้ได้
<ul style="list-style-type: none"> ● ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้อง 	คนไทยส่วนใหญ่ยอมรับโดยเฉพาะกลุ่มคนอีสาน ส่วนกลุ่มคนกรุงเทพฯต่อรองว่าลาวต้องเป็นน้องของไทย	คนลาวที่หลวงพระบางส่วนใหญ่ยอมรับ แต่คนลาวที่เวียงจันทน์ต่อรองว่าพี่น้องที่แท้จริงของลาวคือเวียงจันทน์มากกว่าไทย

รหัสความหมาย	กลุ่มตัวอย่างคนไทย	กลุ่มตัวอย่างคนลาว
<ul style="list-style-type: none"> ● ลาวต้องฟังฟังไทย 	คนไทยส่วนใหญ่ยอมรับ	คนลาวส่วนใหญ่ต่อรองว่าลาวฟังฟังประเทศอื่นๆด้วย
<ul style="list-style-type: none"> ● ลาวเป็นแรงงานของไทย 	คนกรุงเทพฯส่วนใหญ่ยอมรับ คนอีสานต่อรองว่าลาวมีอาชีพอื่นๆที่หลากหลาย	คนลาวส่วนใหญ่ต่อรองว่าคนลาวส่วนใหญ่หากินอยู่ในพื้นที่มากกว่าการไปเป็นแรงงานให้กับไทย

จากตารางที่ 6.6 สามารถวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มตัวอย่างคนกรุงเทพฯส่วนใหญ่มีแนวโน้ม “ยอมรับ” ความหมาย “ความเป็นลาว” ในภาพยนตร์เช่นเดียวกับทีมผู้สร้างซึ่งเป็นจุดยืนของคนชั้นกลางที่เป็นนายทุนไทยรุ่นใหม่ ซึ่งมักยอมรับว่าไทยมีความเหนือกว่าชาติอื่นๆในภูมิภาคและใช้ตนเองเป็นศูนย์กลางในการมองผู้อื่น (self-centrism) แต่สำหรับกลุ่มตัวอย่างคนอีสานและคนไทยในลาว ปรากฏว่ามีการตีความที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างคนลาว เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างคนอีสานมีความใกล้ชิดทางภาษา วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และสายสัมพันธ์ทางเครือญาติ มากกว่าคนกรุงเทพฯ ทำให้รับรู้และเข้าใจ “ความเป็นลาว” จากจุดยืนของคนลาวมากขึ้น ส่วนกลุ่มตัวอย่างคนไทยในลาวนั้นอาศัยประสบการณ์ตรงที่ใกล้ชิดกับสังคมคนลาว ทำให้คนไทยในลาวเกิดความรู้ความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดต่างๆของคนลาวได้มากขึ้นเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามคนอีสานและคนไทยในลาวก็ไม่ได้ถูกหลอมรวมจิตสำนึกให้เป็นคนลาว เพราะคนอีสานและคนไทยในลาวยังคงมีการแบ่งแยกอัตลักษณ์ “ไทย” กับ “ลาว” ว่าเป็นคนละพวกกัน นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า การตีความที่แตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาว ไม่ได้หยุดอยู่เพียงโลกสัญลักษณ์เท่านั้น แต่ความขัดแย้งนั้นได้ล้นไหลเข้าสู่ความขัดแย้งในโลกความเป็นจริงด้วย ซึ่งในบทต่อไปผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นถึงอำนาจในการรื้อสร้างความหมาย “ความเป็นลาว” ของกลุ่มผู้นำลาวที่ทำให้ฝ่ายไทยต้องปรับแก้สิ่งต่างๆ และเปลี่ยนชื่อภาพยนตร์จาก “หมากเตะ โลกตะลึง” ไปเป็น “หมากเตะริเทิร์นส” เพื่อทำให้เห็นว่ากระบวนการต่อสู้ทางความหมายสามารถส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในโลกความเป็นจริงได้อย่างไร และการแก้ไขเปลี่ยนชื่อเป็น “หมากเตะริเทิร์นส” จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งไปได้มากน้อยแค่ไหน หรือไม่ อย่างไร